

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน
วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

บทคัดย่อ

ของ

นางสมจิตร ทับทิม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548

สมจิตร ทับทิม. (2548). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).*
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำร่างคู่มือ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ แล้วจัดทำร่างคู่มือ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรม และแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาของร่างคู่มือ 2) ประเมินคุณภาพคู่มือ เมื่อได้ดำเนินการจัดทำคู่มือเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ประเมินความเหมาะสมของคู่มือตามแบบประเมินที่ได้พัฒนาขึ้น สรุปผลการประเมินคุณภาพคู่มือโดยรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด 11 ข้อ และมีความเหมาะสมมาก 2 ข้อ แสดงว่าคู่มือมีความเหมาะสม ครุ นำไปใช้ในการสอนได้

A MANUAL FOR DEVELOPING ETHICS RESPONSIBILITY FOR PRATOMSDKSA 4,
STUDENTS IN LEARNING PROCESS OF OCCUPATION AND TECHONOLOGY
SUBJECT AREA, NAKHON NAYOK EDUCATION AREA OFFICE

AN ABSTACT

BY

MRS. SOMCHIT TUBTIM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

MAY 2005

Somchit Tubtim.(2005). *A Manual for Developing Ethics Responsibility for Pratomsuksa 4 Students in Learning Process of Occupation and Technology Subject Area, Nakhon Nayok Education Area Office*. Master's project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School: Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr. Pongrat Kesonpat.

The purposes of this study were to develop and evaluate a manual for developing ethics responsibility for Pratomsuksa 4 students in learning process of occupation and technology subject area, Nakhon Nayok Education Area Office. Two development stages of the manual were: 1) *Developing draft manual stage*. Related documents, theories, principles, and research regarding the implementations of activities developing ethics responsibilities were studied. Then the first draft of the manual was developed. It consisted of various forms of activities and learning management plans following the curriculum standards of occupation and technology subject area, Pratomsuksa 4. Five experts were asked to consider the appropriateness of the construct and the content of the draft manual. Then the draft manual was improved according to the experts' comments and recommendations. 2) *Evaluating the manual quality stage*. The finished manual was sent to 15 experts to evaluate its appropriateness in terms of usage possibilities such as the construct, the contents, and the teaching approaches of the learning management plans. The instrument used for the evaluation was a 5 point rating scale evaluation form which had been developed. The results of the evaluation revealed that the manual was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 4.75$, S.D = 0.12). When considered individual quality items, 11 quality items were rated at the highest level, and 2 quality items were rated at the high level. This indicated that the manual was highly appropriate for teachers to use in teaching.

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน
วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

สารนิพนธ์
ของ
นางสมจิตร ทับทิม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

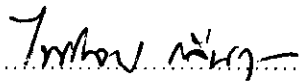
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ของ สมจิตร ทับทิม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

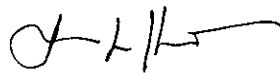
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

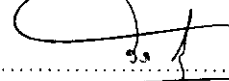
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

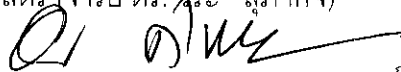
.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงรัตน์ เกษรแพทย)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์

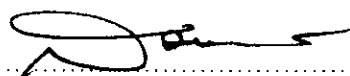
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัชร สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ตันต์เจริญรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยการได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำและตรวจสอบเพื่อให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จถูกต้องสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณณ ดันท์เจริญรัตน์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์และได้ตรวจแก้ไข ตลอดจนให้คำแนะนำจนสารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้อง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ในภาควิชาการบริหารการศึกษา ที่ได้ให้ความรู้ แนวคิด ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ตลอดจนเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ศึกษาตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายสมชาย พุ่มพิมล และนางสาวพรศิริ กองนวล ที่กรุณาให้กำลังใจตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวทับทิม ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจ และขอขอบพระคุณ เพื่อนร่วมรุ่นเอกการบริหารการศึกษา ภาควิเศษ องค์รักษ์ รุ่น 3 และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

สมจิตร ทับทิม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ.....	4
ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ.....	5
ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ	8
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544	9
โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2	10
สาระมาตรฐานการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	10
ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ที่คาดหวังกับรายปี.....	11
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ.....	16
ความสำคัญของความรับผิดชอบ.....	16
ความหมายและลักษณะของความรับผิดชอบ.....	17
ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ	19
ประเภทของความรับผิดชอบ	23
ขอบข่ายของกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	
ด้านความรับผิดชอบ.....	26
กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาความรับผิดชอบ.....	27
การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้.....	34
การวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตร	
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	36
การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้	
กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	38
การประเมินผลการเรียน	45
หลักของการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	ลักษณะสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้	
	ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	48
	วิธีประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	49
	หลักสำคัญในการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน.....	53
	วัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงานของนักเรียน.....	53
	ขั้นตอนและวิธีการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน.....	53
	เกณฑ์การประเมินหรือแนวทางการให้คะแนน.....	54
	วิธีการประเมินแฟ้มสะสมผลงาน.....	55
	การตรวจสอบแฟ้มสะสมผลงาน.....	56
	ข้อดีของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน.....	56
	การสร้างคู่มือ	57
	ความหมายของคู่มือ	71
	ประเภทของคู่มือ	71
	องค์ประกอบของคู่มือ	72
	แนวทางการเขียนคู่มือ.....	73
	ลักษณะของคู่มือที่ดี	74
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	76
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	76
	งานวิจัยภายในประเทศ	76
3	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจัดทำคู่มือ.....	79
	ส่วนที่ 1 การสร้างคู่มือ	79
	ส่วนที่ 2 การประเมินคุณภาพคู่มือ.....	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี	88
แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	94
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	
ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง.....	95
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	
ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม.....	129
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	
ด้านความรับผิดชอบด้วยกระบวนการสอน 7 รูปแบบ.....	148
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	188
บรรณานุกรม.....	199
ภาคผนวก.....	208
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	209
แบบประเมินคุณภาพคู่มือ.....	212
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	217

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรช่วงชั้นที่ 2	10
2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี.....	16
3 แสดงการวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตร	
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี.....	36
4 แสดงการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้	
การเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี.....	38
5 แสดงเครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้.....	50
6 ตัวอย่างเครื่องมือและวิธีการประเมิน.....	58
7 แบบบันทึกประจำวันเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน.....	59
8 แบบบันทึกความดีประจำวัน.....	60
9 แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม.....	62
10 แบบประเมินผลงาน/โครงการ.....	63
11 แบบประเมินผลงาน/โครงการแบบที่ 2.....	64
12 แบบประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง.....	65
13 แบบประเมินเพิ่มผลงาน.....	66
14 แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน.....	67

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แนวทางการกำหนดเครื่องมือวัดและประเมินผล.....	50
2 แบบสัมภาษณ์/บันทึกการพูดคุยกับนักเรียน.....	58
3 แบบบันทึกประจำวันเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน.....	59
4 แบบบันทึกความดีประจำวัน.....	60
5 แบบประเมินผลงาน/โครงการแบบที่ 1.....	63
6 แบบประเมินผลงาน/โครงการแบบที่ 2.....	64
7 แบบประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง.....	65
8 แบบประเมินแฟ้มผลงาน.....	66
9 แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาคือกระบวนการที่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้ ความชำนาญ ค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยผ่านโรงเรียนหรือสถาบันสังคมอื่น ๆ เป็นการถ่ายทอดอย่างจงใจ มีการเลือกสรรว่าจะถ่ายทอดอะไร เป็นการหลอมเกลาสมาชิกรุ่นเยาว์ของสังคมให้เป็นไปในทางที่สังคมคิดว่าถูกต้อง การให้การศึกษาอย่างเป็นทางการภายในโรงเรียนนั้น วัตถุประสงค์ประการหนึ่งก็คือการขัดเกลาทางสังคม เป็นการถ่ายทอดความรู้และคุณธรรมที่สังคมเห็นว่า มีความจำเป็นและเป็นสิ่งดีงาม สำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 และ 81 เกี่ยวกับบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และรัฐต้องจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข มาตรา 27 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา ทำให้การบริหารจัดการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ เน้นคุณภาพและสร้างคนดีให้กับสังคม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543 : 18)

นอกจากจะให้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่เป็นการเตรียมบุคคล สำหรับการประกอบอาชีพในสังคมประชาธิปไตย บุคคลจะได้รับการอบรมให้ซาบซึ้ง ในคุณค่าของสิทธิเสรีภาพมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ฯลฯ ตลอดจน การถ่ายทอดวัฒนธรรม แบบแผนความประพฤติ การปฏิบัติ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิชาการแนวความคิดต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมตกลงยอมรับ และกำหนดหลักใหญ่ ๆ ร่วมกัน (เพ็ญแข พุ่มพิมล. 2545 : 2) โดยสรุปแล้ว การให้การศึกษา จะต้องพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถจนสามารถประกอบอาชีพได้ ต้องให้เด็กรู้จักการทำงานและรู้จักดูแลสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง และต้องอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี คุณธรรม จริยธรรมเป็นความดีที่พึงประพฤติ ปฏิบัติ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมจะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม และถ้าสังคมใดมีบุคคลที่มี คุณธรรมจริยธรรมจะทำให้สังคมนั้นพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลในสังคมขาดคุณธรรม จริยธรรมอันเป็นมาตรฐานกลางย่อมมีความสับสนอลเวง มีผลลบต่อการพัฒนา

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบ ต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลัก ผู้เรียนสำคัญที่สุดทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 3) จากสื่อสารมวลชนพบว่า เด็กสมัยนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทางเสื่อมลง เช่น ได้คะแนนสอบต่ำบ้าง ความรู้ความชำนาญ เบื่องตันไม่ดีบ้าง มีพฤติกรรมก้าวร้าวบ้าง เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้เกิดปัญหาแก่ตัวเด็กเองและแก่ผู้ปกครอง พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ในปัจจุบันดังกล่าว ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการที่เด็กขาดความรับผิดชอบในพฤติกรรมที่ตนได้กระทำลงไป เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดปัญหาแก่ตนเอง และผู้อื่น (ป. มหาพันธ์, 2536 : 1)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทถึงความรับผิดชอบว่า

ความรับผิดชอบ/รับผิดชอบ/รับผิดชอบ สำคัญที่สุด ต้องเข้าใจความหมายของ คำว่า “ความรับผิดชอบ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า “รับผิดชอบ” ไม่ใช่การรับโทษหรือถูกลงโทษ “รับผิดชอบ” ไม่ใช่รางวัลหรือรับคำชมเชย การรู้จักรับผิดชอบ หรือยอมรับว่า อะไรผิดพลาดเสียหาย และเสียหายเพราะอะไรเพียงใดนั้น มีประโยชน์ ทำให้บุคคลรู้จักพิจารณาตนเองยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่จะช่วยแก้ไขความผิดได้ และให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติแก้ไขใหม่ ส่วนการรู้จักรับชอบหรือรู้ว่าอะไรถูก อันได้แก่ถูกตามความมุ่งหมาย ถูกตามหลักวิชา ถูกตามวิธีการนั้น มีประโยชน์ทำให้ทราบแจ่มแจ้งว่า จะทำให้งานเสร็จสมบูรณ์ได้อย่างไรจักได้ ถือปฏิบัติต่อไป ความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ จะหลีกเลี่ยง ละเลยไม่ได้ (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์; 16 กรกฎาคม 2519)

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว เห็นได้ว่าความรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบสำคัญใน การดำเนินชีวิตและดำเนินงานต่าง ๆ เพราะเป็นเหตุให้งานต่าง ๆ นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความรับผิดชอบนี้มีใช้จะมีในขณะทำงานเท่านั้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดมีแก่บุคคลแต่ละคนเป็นพื้นฐานก่อน ยิ่งพัฒนาได้มากเท่าไรก็จะเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงเท่านั้น และมีความรับผิดชอบสูงเท่าไร ก็จะเป็นคนมีคุณภาพสูงเท่านั้น เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว หากได้ไปพัฒนาสังคมก็จะสามารถนำสังคมให้พัฒนาขึ้นได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด สังคมใดมีคนที่มีความรับผิดชอบมาก สังคมนั้นย่อมมีพลัง สามารถสร้างสรรค์พัฒนาตัวเองให้เจริญก้าวหน้าได้มาก จะเป็น

สังคมที่ไม่วุ่นวาย ไม่สับสน งานต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ร่วมสังคมเป็น คนที่มีคุณภาพดังกล่าว ตรงข้ามสังคมที่พัฒนาตัวเองอย่างเชื่องช้าหรือด้อยพัฒนา มีความวุ่นวาย สับสนในการปฏิบัติงาน ไม่มีความคล่องตัว ไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายภายในเวลาที่ กำหนดได้ ก็เพราะสังคมนั้นมีคนที่มีขาดความรับผิดชอบ ปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้น จึงจำเป็น มากจะต้องได้คนที่มีความรับผิดชอบไว้เพื่อพัฒนาสังคมนั้น ๆ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2546 : 5)

ความรับผิดชอบ คือความตั้งใจปฏิบัติภารกิจของตน ให้เกิดผลสำเร็จเรียบร้อย ถูกต้อง และ ตรงเวลา ด้วยความสุจริต ความเต็มใจและความจริงใจด้วยประการนี้ ความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่สุดใน การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ทั้งภารกิจใน ฐานะประจำตัว เช่น ในฐานะบิดา เป็นมารดา เป็นบุตรธิดา เป็นต้น และภารกิจในฐานะเป็นหน้าที่เช่น ในตำแหน่งงานต่าง ๆ ความรับผิดชอบจึงมีเพื่อรักษาคุณภาพ ของตัวเองไว้ให้มีให้เป็นตามภาวะและหน้าที่ ของตนตลอดไป ดังนั้น ผู้มีความรับผิดชอบเท่านั้น ที่จะ ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ทั้งของตน และของสังคมได้ด้วยดี ไม่สับสนวุ่นวาย ความรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติ ที่มีการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในตัวบุคคล โดยจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่ในเยาว์วัย พ่อแม่ และครูมี บทบาทอย่างสำคัญใน การพัฒนาความรับผิดชอบให้แก่เด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเริ่มปลูกฝังให้ เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการรับผิดชอบต่อภาระกระทำของตน ทั้งพ่อแม่และครู ตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัยติดตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่ (ป.มหาพันธ์, 2536 : คำนำ)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาศักยภาพของเด็กไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของ ความรับผิดชอบและจำเป็นที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุค โลกาภิวัตน์ โดยได้กำหนดกรอบการศึกษาศักยภาพของเด็กไทยในการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ตามเป้าหมาย ของ การจัดการศึกษาและจุดหมายของหลักสูตรทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่สอดคล้อง กับความมุ่งหวังของสังคม ไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต 2. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน และ 3. ลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะในด้านลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วยประเด็นย่อยที่เป็น องค์ประกอบสำคัญได้แก่ การควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา (กรมวิชาการ, 2540 : 24)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็น หลักสูตรแกนกลางให้โรงเรียนนำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งนอกจากจะต้องจัดทำรายละเอียด เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสาระการเรียนรู้รายปีแล้ว ยังต้องกำหนด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ตามมาตรฐานหลักสูตร (Curriculum Standard) ข้อ 1 ขยั่น ชื่อสัถย์ เสี่ยสละ อดทน สามัคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมขอพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 โรงเรียน พบว่า มีองค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบถ้วนทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมเพียงร้อยละ 2.16 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดในด้านคุณธรรมพบว่ามี การระบุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบไม่ชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. 2547. 10-15)

จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโรงเรียนยังขาดแนวทางในการพัฒนาความรับผิดชอบให้แก่นักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีเพียงการจัดกิจกรรมลักษณะบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบแล้วยังนับว่ายังขาดรูปแบบการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ดังนั้น หากมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ขึ้นจะช่วยให้โรงเรียนเห็นแนวทางและเลือกนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มี ความรับผิดชอบ อันเป็นคุณธรรมที่สำคัญและลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. เพื่อประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยการสอดแทรก คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สื่อการเรียนการสอน ใบความรู้ การวัดและประเมินผล

2. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อกระบวนการ 7 รูปแบบ ดังนี้

- 2.1.1 การทำค่านิยมให้กระจ่าง
- 2.2.2 การใช้สถานการณ์จำลอง
- 2.2.3 การปรับพฤติกรรม
- 2.2.4 การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
- 2.2.5 การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ
- 2.2.6 การสอนแบบนาฏการ
- 2.2.7 การแสดงบทบาทสมมติ

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีความสำคัญ ดังนี้คือ

1. ครูผู้สอนสามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 1
2. ผู้บริหารสามารถนำคู่มือไปใช้ในการนิเทศ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่นของครู โดยอาศัยเนื้อหาของคู่มือ
3. ผู้บริหารและครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมในหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ให้ความรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และครูสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. การจัดกิจกรรม หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนักและมีแนวทางการปฏิบัติ ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ข้อดีและข้อเสีย

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาการปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องควรและพึงปฏิบัติ

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ เอาใจใส่ ความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยความรู้สึกผูกพัน มีความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ โดยจะแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเป็นผลสำเร็จด้วยความเต็มใจ มีการติดตามผลงานที่ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ซึ่งความรับผิดชอบ มี 2 ลักษณะ คือ

4.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง รู้จักระวังรักษาสุขภาพ อนามัยของตนเองให้สมบูรณ์เสมอ ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้ ประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น มีความประหยัด สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ตรงต่อเวลา ควบคุมตนเองได้ พึ่งตนเอง

4.2 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบของสังคม รักษาทรัพย์สินสมบัติของสังคม ช่วยเหลือผู้อื่น และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น จำแนกเป็น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การเคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง ช่วยเหลืองานบ้าน และรักษาชื่อเสียงของครอบครัว ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์ หมายถึง การตั้งใจเรียน เชื่อฟังครูอาจารย์ ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน รักษาสมบัติของโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การรู้จักช่วยตักเตือนแนะนำเพื่อนที่หลงผิด ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่ทะเลาะกัน ไม่เอาเปรียบเพื่อนและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หมายถึง นักเรียนที่เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4- ป. 6) ซึ่งจะได้รับ การพัฒนาการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดในแต่ละช่วงชั้น เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เมื่อเรียนจบหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2

6. วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็น รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการ การวางแผนออกแบบการทำงาน สามารถนำเอาความรู้เทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ และประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานและการทำงานรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่เน้นให้ผู้เรียนได้รู้การปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคมสู่การประกอบอาชีพ รู้จักใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว สาระที่ 2 การอาชีพ สาระที่ 3 การออกแบบและเทคโนโลยี สาระที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ สาระที่ 5 เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก หมายถึง หน่วยงานภาครัฐ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลรับผิดชอบหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดนครนายก ที่จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสถานศึกษา จำนวน 157 โรงเรียน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้จัดทำมุ่งศึกษา การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ด้านความรับผิดชอบ และการสร้างคู่มือ โดยได้ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

1.1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

2.1 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

2.2 ความหมายและลักษณะของความรับผิดชอบ

2.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

2.4 ประเภทของความรับผิดชอบ

2.5 ขอบข่ายของกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

2.6 กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความรับผิดชอบ

3. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตรกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.2 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

4. การประเมินผลการเรียนรู้

4.1 การประเมินผลการเรียน

4.2 หลักของการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.3 ลักษณะสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.4 วิธีการประเมินผลการเรียน

4.5 หลักสำคัญในการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน

4.6 วัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงานของนักเรียน

4.7 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน

- 4.8 โครงสร้างของแฟ้มสะสมผลงาน
- 4.9 เกณฑ์การประเมินหรือแนวทางการให้คะแนน
- 4.10 วิธีการประเมินแฟ้มสะสมผลงาน
- 4.11 การตรวจสอบแฟ้มสะสมผลงาน
- 4.12 ข้อดีการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน
- 5. การสร้างคู่มือ
 - 5.1 ความหมายของคู่มือ
 - 5.2 ประเภทของคู่มือ
 - 5.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 5.4 แนวทางการเขียนคู่มือ
 - 5.5 ลักษณะของคู่มือที่ดี
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเป็นหลักสูตรแกนกลางให้สถานศึกษานำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข มาตรา 27 ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยกำหนดองค์ประกอบ คือ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยสาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้นในสถานศึกษามีหน้าที่จัดทำ สาระการเรียนรู้และกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษา กำหนดจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับผู้เรียนทุกคน นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเอง ให้เหมาะสมกับ ศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนได้อีก

ตาราง 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2

1.1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 2 (ชั่วโมง/สัปดาห์)		
	ป.4	ป.5	ป.6
1.ภาษาไทย	5	5	5
2.คณิตศาสตร์	5	5	5
3.วิทยาศาสตร์	2	2	2
4.สังคม ศาสนา วัฒนธรรม	2	2	2
5.สุขศึกษา พลศึกษา	1	1	1
6.ศิลปะ	1	1	1
7.การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	2	2
8.ภาษาต่างประเทศ	3	3	3
9.กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4	4	4
รวม	25	25	25

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะกระบวนการทำงาน และการจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

สาระที่ 2 : การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจและมีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดี ต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 : การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการของเทคโนโลยีใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการ และความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการ

เทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 : เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ตาราง 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีกับสาระการเรียนรู้รายปี กลุ่มสาระการเรียนรู้เทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี กับสาระการเรียนรู้รายปี กลุ่มสาระ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
เข้าใจความหมายความสำคัญ ประโยชน์ วิธีการทำงานและทำงานตามขั้นตอน	บทบาทและหน้าที่ตนเองและครอบครัว
เลือกใช้ เก็บและบำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน	การสร้างสัมพันธ์ภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว
มีความคิดริเริ่มในการทำงาน	การจัดการด้านการวางแผนการทำงานและการใช้ทรัพยากร
ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ชยัน ซื่อสัตย์	การเลือกและใช้เทคโนโลยี
ประหยัด อดออม อดทน	การเลือกใช้เก็บ รักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุและอุปกรณ์
ใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ถูกวิธี	วิธีการและขั้นตอนในการดูแลรักษาบ้าน
สามารถวางแผนการดำเนินงานปฏิบัติงานตามแผนและประเมินการดำเนินงาน	ความปลอดภัยในการทำงาน
สามารถทำงานในสมาชิกกลุ่มและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในกลุ่ม	การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
สามารถค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานจากแหล่งความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ	การเลือกการใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหาและ	

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีความตั้งใจใส่และทำงานจนสำเร็จ ด้วยความ ปลอดภัย และสะอาด สามารถบอกและเข้าใจการทำงานของอาชีพ สุจริตได้ บอกหลักการเบื้องต้นของการออกแบบได้ บอกหลักการเบื้องต้นของกระบวนการ เทคโนโลยี บอกปัญหาที่เกิดในการทำงานได้ สามารถหาความรู้ในโรงเรียนและออกแบบได้ เลือกสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการ โดยคำนึงถึง คุณสมบัติและเวลา มีเจตคติที่ดีต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใน ชีวิตประจำวัน บอกความสำคัญ ประโยชน์ของข้อมูลใน ชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูล จากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้ รวบรวมข้อมูลที่สนใจ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่งพิมพ์ที่เชื่อถือได้ สามารถจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในสมุด บันทึก แบบบันทึกข้อมูลได้ สามารถบอกชื่อและหน้าที่ของอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้ บอกหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้ บอกขั้นตอนการใช้งานคอมพิวเตอร์ และใช้ คำสั่งง่าย ๆ ของระบบปฏิบัติการได้ สามารถใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามความเหมาะสมได้ บอกประเภทของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้	การทำความสะอาด การดูแลรักษา ผ้าและเครื่องแต่งกาย การซ่อมแซม การตกแต่ง การเลือกผ้าและการออกแบบ การเลือกและการใช้เทคโนโลยี การเลือกใช้เก็บรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้วัสดุและอุปกรณ์ ความปลอดภัยในการทำงาน การอนุรักษ์พลังงานและ สิ่งแวดล้อม การเลือกบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม และมารยาทในการรับประทานอาหาร การเลือกซื้ออาหาร (ผักและผลไม้) การเตรียมวัตถุดิบ วัสดุและ อุปกรณ์ การประกอบอาหาร(น้ำผลไม้) การจัดตกแต่ง การบริการ การเลือกวัตถุดิบ การเตรียมวัตถุดิบ วัสดุและ อุปกรณ์ เทคนิค/วิธี/ขั้นตอน การเก็บและการถนอมอาหาร(ไข่ เค็ม) การบรรจุภัณฑ์ การเลือกและใช้เทคโนโลยี การเลือก ใช้ เก็บ รักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุและอุปกรณ์ ความปลอดภัยในการทำงาน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
ค้นหาข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่งตีพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้ บอกขั้นตอนการแก้ปัญหาเบื้องต้นได้ สร้างชิ้นงานจากจินตนาการ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านกราฟิกได้ สร้างชิ้นงานด้วยโปรแกรมประมวลคำได้ วางแผน และใช้เทคโนโลยี ได้เหมาะสมกับงาน	การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม การปลูกพืชผักสวนครัว(ผักบุ้งจีน) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ (ดาวเรือง) - การเตรียมการก่อนการปลูกพืช - การปลูก - การให้น้ำ - การปฏิบัติ การรักษา (การให้ปุ๋ย - การป้องกัน การกำจัดศัตรูพืช ฯลฯ) - การเก็บเกี่ยว - วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว - การใช้ประโยชน์ การถนอมอาหาร และการแปรรูป - การจัดจำหน่าย - ความปลอดภัยในการทำงาน - การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม - การเลี้ยงปลาทางนกยูง - การเลี้ยงไก่เนื้อ - การเตรียมการก่อนการเลี้ยงสัตว์น้ำ - การศึกษาข้อมูลและวางแผนเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่เลี้ยง - การเลือกพันธุ์ - การเลือกทำเล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
	- การเตรียมบ่อ/ภาชนะ - การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งอาหาร - การเลี้ยงดู - การป้องกันและการรักษา - การรักษาคุณภาพน้ำ การนำของเสียจากการเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บกมาใช้ประโยชน์ การประดิษฐ์ดอกไม้จากเมล็ดพืช - การออกแบบ - เลือกวัสดุที่นำมาใช้ในงาน - ใช้ เก็บ บำรุงรักษา เครื่องมือและ อุปกรณ์ ปฏิบัติงาน - ปฏิบัติงานตามขั้นตอน - เลือกใช้ เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน - ตรวจสอบและปรับปรุงผลงาน การจัดการผลงาน - การนำไปใช้ - บรรจุภัณฑ์ การจำหน่ายผลผลิต - ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน - การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม การประดิษฐ์ผ้าจับหูกระทะ - การบำรุงรักษา - การติดตั้ง - การซ่อม - การผลิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
	การติดต่อสื่อสาร - การจัดเก็บเอกสาร การทำบัญชี - การออมทรัพย์ การเลือกซื้อสินค้าและบริการ นํานงานในสาระที่ 1 หรือสาระกลุ่ม วิชาอื่นมาพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ความหมายของเทคโนโลยี วิวัฒนาการของเทคโนโลยี ประโยชน์และผลกระทบของ เทคโนโลยี การเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติงานหรือสร้างสิ่งของ เครื่องใช้หรือวิธีการ การทดสอบ ประเมินผลงาน การ ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาผลงาน ข้อดี ข้อเสีย และผลที่ได้รับต่อ สังคมและสิ่งแวดล้อม การเลือก และใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสมต่อการทำงาน ความหมายและประโยชน์ของ ข้อมูล แหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล บทบาทและประโยชน์ของ เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนประกอบและความสำคัญของ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ประถมศึกษาปีที่ 4	สาระการเรียนรู้รายปี ประถมศึกษาปีที่ 4
	การใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน ระบบเครือข่ายเบื้องต้น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล หลักการเบื้องต้นในการแก้ปัญหา การใช้งานซอฟต์แวร์สำเร็จ การวางแผนงาน การสร้างงานตามวัตถุประสงค์ หลักการทำงานเบื้องต้นของเครื่องคอมพิวเตอร์ การจัดการข้อมูลเบื้องต้น การทำงานรายบุคคล/กลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ สากล บูรณาการรวมกับสาระที่ 1-4

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

2.1 ความสำคัญของ ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะหนึ่งของคนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้หน้าที่ หรืองานที่มอบหมายให้ประสบความสำเร็จและเสร็จตามเวลาที่กำหนด ซึ่งมีผลให้เป็นคนที่มีคุณภาพ (อนุวัติ คุณแก้ว. 2538 : 52) จากพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบข้างต้น จะพบว่าผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าว มีส่วนสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นคุณลักษณะที่ดีของบุคคล อันเป็นผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองเป็นไปอย่างราบรื่นและทำให้สังคมสงบสุข ฉะนั้นการที่สังคมจะเป็นระเบียบและสงบสุขได้นั้น ย่อมต้องประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นส่วนสำคัญ (ศศิวิมล เนื่องนิตย์. 2543 : 40) ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของพลเมือง ที่จำเป็นและแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางด้านอุปนิสัย ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อ การดำรงชีวิตในสังคม เพราะบุคคลแต่ละคนมีบทบาท ที่จะต้องกระทำมากมายในสังคม เช่น บทบาทพลเมืองดี บทบาทของลูก บทบาทของ

พ่อแม่ บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน เป็นต้น ถ้าทุกคนรู้จักรับผิดชอบเป็นอย่างดี ย่อมทำให้สังคมสงบสุขเจริญรุ่งเรืองประเทศชาติพัฒนา ก้าวหน้าไปด้วยดี

ดังนั้นความรับผิดชอบจึงเป็นลักษณะนิสัยที่สำคัญและควรได้รับการปลูกฝังให้มีสูงขึ้นในคนไทย เพราะหากพลเมืองขาดคุณลักษณะด้านนี้ ไม่กระทำตามบทบาทหน้าที่ของตนก็จะทำให้เกิด ความสับสน วุ่นวายหรือผลเสียได้ เช่น พ่อแม่ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนไม่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตร ก็จะทำให้เด็กขาดความอบอุ่นในครอบครัว ขาดความรู้รักผูกพันต่อพ่อแม่ หันไปพึ่งยาเสพติดหรือก่อ การทะเลาะวิวาทกัน

หากครูไม่รับผิดชอบต่อบทบาทของตนไม่สนใจอบรมสั่งสอนนักเรียน ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนของชาติขาดความรู้ ประสบการณ์ ขาดความสามารถในการปรับตัวอยู่ในสังคม นักเรียนไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนไม่สนใจการเรียน ขาดระเบียบวินัยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดปัญหาและความเสียหายต่าง ๆ ขึ้นในสังคม (วาสนา ไตรวัฒนารังไชย , 2543 : 57) ถ้าเยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ได้รับการปลูกฝัง และพัฒนาให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวมแล้ว ก็จะทำให้การอยู่รวมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข และประเทศชาติจะพัฒนายิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งตรงกับกรมการศาสนา (2525 : 2) ที่กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นคุณลักษณะของคนไทยอย่างหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับคนไทยนอกจากการมีจริยธรรมด้านอื่น ๆ เพราะความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม เป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สังคมเป็นระเบียบ และสงบสุข ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องมาร่วมมือกันในการปลูกฝัง และพัฒนาความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และต่อส่วนรวมของเยาวชน เพื่อประโยชน์สุขต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป (ศิรินันท์ วรรัตนกิจ. 2545 : 27 - 28)

2.2 ความหมายและลักษณะของความรับผิดชอบ

ความหมายและลักษณะของความรับผิดชอบ มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ ดังนี้

ป.มหาพันธ์ (2536 : 2) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบไว้หลายนัย กล่าวคือ นัยแรก ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความสามารถที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง ได้แก่การตัดสินใจที่จะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความเหมาะสมและก่อให้เกิดผลดี เลือกละเว้นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดผลเสีย หรืออีกนัยหนึ่งได้แก่ การตัดสินใจที่จะพบกับสถานการณ์ที่ได้สร้างขึ้นเอง หรือที่มีผู้ทำมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ วรเชษฐ โชคชัย (2536 : 65) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบตรงกันว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ทั้งต่อตนเอง และสังคมด้วยความผูกพัน ความพากเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสีย ไม่ว่าจะเป็นกระทำผิดหรือถูกจะไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น ทั้งพร้อมพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

จวีรัตน์ นันทยทวิกุล (2538 : 24) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทน เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

บุษรา จิตลาดวน (2538 : 90) ได้สรุปเกี่ยวกับความหมายของความรับผิดชอบว่าหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ไม่หวั่นกลัว มีความพากเพียรเพื่อสู่เป้าหมาย มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จไปด้วยดี ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งในด้านการเป็นผลดี และผลเสีย นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ ส่วน พัทธา สุนทรนันท์ (2544 : 32) ได้กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบในลักษณะที่เป็นคุณลักษณะของบุคคล ที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างดีตามความสามารถของบุคคลนั้น เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานต่าง ๆ จะแสดงพฤติกรรมให้สังเกตได้ เช่น ความสนใจ ความตั้งใจ เอาใจใส่และขยันหมั่นเพียรที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จไม่เลื่องงาน ติดตามและยอมรับผลจากงานที่ตนกระทำ โดยมีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

วัลภา ดวงชาทม (2539 : 6) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง การเอาใจใส่ ปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ และตามที่ได้รับมอบหมายทั้งของตนเองและของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงอย่างได้ผลดี ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านการเป็นผลดีและผลเสียโดยแสดงออกในรูปของการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

สำเนียง ศิลปประกอบ (2540 : 9) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนที่แสดงออกในลักษณะของการรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียร เข้าห้องเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามค้นคว้า และซักถามจากสมาชิกในกลุ่ม หรือครูผู้สอน ด้วยความสนใจเอาใจใส่ในการแก้ไขข้อบกพร่องและผิดพลาดด้วยความเต็มใจแม้ถูกตำหนิและแก้ไขหลายครั้ง

ปรียา ชัยนิยม (2542 : 9) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคยอมรับผลการกระทำใน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบและรับชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

กรมวิชาการ (2542 : 8) ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเลียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ส่วนวาทนา ไตรวัฒนธงไชย (2543 : 56-57) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความสนใจ เอาใจใส่ไม่ละเลยหือเลื่องทอดทิ้งงาน มีความเพียรพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมาย มีความละเลียดรอบคอบ ตรงต่อเวลายอมรับผล การกระทำของตน และพยายามปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ต้องมีการบังคับเข้มงวดจากบุคคลอื่น

จันทร์หา พวงยอด (2543 : 3) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตนใน การเรียน และการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ส่วน ศติวิมล เณียงนิตย์ (2543 : 39) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ไม่เลื่องเลี้ยว มีความพากเพียรเพื่อสู่เป้าหมายมีความละเลียดรอบคอบตรงต่อเวลา และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดียอมรับผลการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจในทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

จากความหมายของความรับผิดชอบตามที่นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิจัยได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ว่าความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานด้วยความรู้สึกผูกพัน มีความพากเพียร และละเลียดรอบคอบ โดยจะแสดงออกในรูปของการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเป็นผลสำเร็จด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตนด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ ชยันหมั่นเพียร อดทน ต่ออุปสรรค มีการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว เมื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย

2.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

แม้ว่าความรับผิดชอบ เป็นคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในตัวบุคคล แต่สามารถสังเกตพิจารณาได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาให้เห็นได้ จุริรัตน์ นันทยทวิกุล (2538 : 4 - 5) และอัมพา อรุณพรานมณ (2539 : 37) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่าผู้มีความรับผิดชอบประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เอาใจใส่เพื่อผลของงานนั้น
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถเต็มที่
4. กล้าเผชิญต่อความจริง
5. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
6. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี

7. ไม่ละเมียดสติและหน้าที่ผู้อื่น
8. มีความไว้ใจได้
9. มีความตรงต่อเวลา
10. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
11. มีความละเอียดรอบคอบ
12. ดูแลรักษาของส่วนรวมเหมือนของตนเอง
13. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
14. ชอบปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเอง และที่มีต่อสังคมให้ดีขึ้น

เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537 : 7) ได้สังเคราะห์คุณลักษณะของผู้มีความรับผิดชอบ ดังนี้

1. มีความพยายาม
2. มีความตั้งใจ และเอาใจใส่
3. เคร่งครัดในระเบียบ
4. มีการวางแผนการทำงาน
5. รับผิดชอบที่
6. เต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่
7. ยอมรับผลของการกระทำ
8. ซื่อสัตย์
9. ไม่ปัดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น
10. ไว้ใจได้
11. มีความคิดริเริ่ม
12. มีความละเอียด
13. มีความสามารถรอบรู้รอบคอบ
14. เชื้อมั่นในตนเอง
15. ทำงานเรียบร้อย

วัชร ฐวรธรรม (2539 : 38 - 43) กล่าวว่าองค์ประกอบของคนที่มีความรับผิดชอบมีดังนี้

1. การยอมรับตน ได้แก่การรู้คุณค่าความชาญฉลาด
2. การรู้จักนำตน ได้แก่มีความมั่นใจตนเอง
3. ไม่ชอบมั่งง่าย
4. รู้จักการยอมรับความคิดผู้อื่น
5. ไม่ชอบตัดสินวิจารณ์ผู้อื่น

6. ทำงานเสร็จตามเป้าหมาย

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2541 : 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. มีวินัยในตนเอง
2. มีความกระตือรือร้น
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความขยันหมั่นเพียร อดทน อดกลั้น

กรรณารักษ์ ดวงแจ่มกาญจน์ (2541 : 7-8) ได้กล่าวว่าลักษณะของนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง มีดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ต่อการเรียนและงานที่ทำ ได้แก่การตั้งใจฟังขณะที่ครูสอนและงานที่ได้รับมอบหมาย การไม่นำสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือการทำงานขึ้นมาเล่นขณะทีครูสอน และมอบหมายให้ทำ การนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ
2. ความเพียรพยายาม ได้แก่ การอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและงานที่ทำความพยายามติดตามผลงานของตนที่ทำไปแล้วเพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน
3. การตรงต่อเวลา ได้แก่ การเข้าห้องเรียนให้ทันเวลา และการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทัน และส่งตามเวลาที่กำหนด

นาคล ภวนะวิเชียร (2540 : 70-71) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วย พฤติกรรมต่าง ๆ คือ
 - 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
 - 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ
 - 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
 - 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ทำหน้าที่ตนด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้
 - 2.1 สมควรใจทำหน้าที่
 - 2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
 - 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
 - 3.2 มีระเบียบวินัย
 - 3.3 มีความซื่อสัตย์

h r y m a

3.4 มีความละเอียดรอบคอบ

3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่ต่อเนื่องจนงานเสร็จ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

4.1 มีความอดทน

4.2 มีความเพียร

4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.4 มีมนุษยสัมพันธ์

4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง

5. ยอมรับผลการกระทำของตน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

5.1 ติดตามผลการกระทำของตน

5.2 มีเหตุผล

5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

ศิรินันท์ วรรัตนกิจ (2545 : 22) ได้รวบรวมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ พบว่าบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มีลักษณะดังนี้

1. มีความอดทนอดกลั้น
2. ตรงต่อเวลา
3. มีความขยันขันแข็ง
4. รู้จักหน้าที่ของตนเอง และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย
7. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
8. มีความปรารถนาที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นกว่าเดิม
9. มีความซื่อสัตย์
10. มีความคิดก้าวหน้า
11. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
12. ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น
13. มีการวางแผนในการทำงาน
14. มีความต้องการผลสำเร็จในการทำงาน
15. มีความเพียรพยายามในการทำงาน
16. มีความละเอียดรอบคอบ

17. มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
18. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม
19. ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป
20. มีเหตุผล
21. รู้จักรักษาสิทธิของตนเอง และเคารพสิทธิของผู้อื่น
22. เอาใจใส่ในการทำงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีลักษณะต่อไปนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง และต่อหน้าที่การงาน
3. มีความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในการงาน
4. มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย
5. ยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้น
6. มีความพยายามในการทำงาน
7. มีความขยันขันแข็ง

2.4 ประเภทของความรับผิดชอบ

จूरี่ตัน นันท์ยทวิกุล (2538 : 5) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัย

ไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจ ไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส

ประพฤตินอยู่ในศีลธรรมและละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะ จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ศิรินันท์ วรรัตนกิจ (2545 : 16) ที่กล่าวถึง

ความรับผิดชอบต่อตนเอง ว่าหมายถึงการที่บุคคลประพฤติปฏิบัติในด้านการรักษาสุขภาพของตนให้แข็งแรง สามารถจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับตนเองได้เหมาะสม เข้าห้องเรียน และ ส่งงานตรงตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านการผลดีและผลเสีย ตลอดจนรักษาสิทธิของตน

2. ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ อดทน ขยันหมั่นเพียร อดทน ต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ตรงเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียงานที่ตนรับผิดชอบ

4. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปัดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดี และกล้าเผชิญต่อความจริง

5. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตามเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาเมื่อสมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหา ก็ปรึกษา และให้พ่อแม่รับทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่น ๆ

6. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนช่วยดักเตือน และแนะนำเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบเพื่อน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

7. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ และความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

8. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้กับชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เช่น การรักษาสาธารณสุขสมบัติต่าง ๆ

วัลภา ดวงชาทม (2539 : 6) ได้กล่าวถึงประเภทของความรับผิดชอบในส่วนที่ไม่ใช่ความรับผิดชอบส่วนตน ว่าเป็นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกี่ยวกับครอบครัวว่า หมายถึงการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจสนใจ และตั้งใจที่จะปฏิบัติตามด้วยการเชื่อฟังคำแนะนำของบิดา มารดาช่วยเหลือกิจกรรมในบ้านตามโอกาส

อันควร ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว เป็นคนสุภาพอ่อนน้อมต่อบิดามารดาและผู้อาวุโสช่วยรักษาและเชิดชูชื่อเสียงวงศ์ตระกูล

2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกี่ยวกับเพื่อนว่า หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ สนใจ และตั้งใจที่จะปฏิบัติตนในการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่เพื่อนให้เขากระทำความดี มีความรักและความจริงใจต่อกัน มีความเสียสละไม่เอาเปรียบเพื่อนมีความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน

3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกี่ยวกับโรงเรียนว่า หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ สนใจ และตั้งใจที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีความใส่ใจขยันหมั่นเพียรที่จะศึกษาเล่าเรียน รู้จักรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน รู้จักช่วยเหลืองานหรือกิจกรรมของโรงเรียน รักษาและเชิดชูชื่อเสียงของโรงเรียนตามความสามารถ

4. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกี่ยวกับชุมชนว่า หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ สนใจ และตั้งใจที่จะปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม รู้จักรับผิดชอบทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา รู้จักประพฤติตนเป็นพลเมืองดี และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ส่วน ภาวนา เทียนขาว (2540 : 11) และ ศิริพันธ์ วรรณกิจ (2545 : 19) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกี่ยวกับสังคมไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึง

การรู้จักบทบาท และหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนรวมในการรักษาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพสมดุลที่ระบบนิเวศรองรับได้โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสังคม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคม คือ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ

สุภาณี วัคคีย์พรหม (2540 : 35-36) กล่าวว่าความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสังคมของผู้นำกลุ่มว่าหมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบต่อตนเองและรับผิดชอบต่อคนอื่นด้วย เมื่อได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ การงานชิ้นหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบต่องานดังนี้

1. ต้องรับผิดชอบต่อในการจัดการทุกสิ่งทุกอย่างทั้งกำลังคนและกำลังวัตถุ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
2. ต้องรับผิดชอบต่อกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน ไม่ให้จังหวะที่จำเป็นในกระบวนการทำงานบกพร่อง
3. ต้องรับผิดชอบต่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จทั้งปริมาณและคุณภาพตามที่กำหนดไว้
4. ต้องรับผิดชอบต่อให้งานนั้นเสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา
5. ต้องรับผิดชอบต่อในการประสานงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันให้สามารถดำเนินไปด้วยดี
6. ต้องทำให้งานนั้นดำเนินไปได้เร็ว และดีกว่าโครงการที่ตั้งไว้แต่เดิม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบแบ่งออกเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง อันได้แก่ การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติในการรักษาสุขภาพของตนให้แข็งแรง สามารถจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับตนเองได้เหมาะสม เข้าห้องเรียน และส่งงานตรงตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านการเป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนรักษาสีทิวทัศน์ของตน และความรับผิดชอบต่อสังคม อันหมายถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ช่วยดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของผู้อื่น งดเว้นการกระทำอันเป็นผลเสียหายแก่ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนรักษาชื่อเสียงของสถาบันต่าง ๆ ในสังคม

2.5 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบและสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบสุข อาจกล่าวได้ว่า เกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2514 : 55 - 57)

1. ความรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความซื่อสัตย์
5. ความพยายามในการพึ่งตนเอง

จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นปัจจัยที่ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลงได้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน เน้นพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในด้านความรับผิดชอบ เป็นอันดับแรก ซึ่งมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข ซึ่งหากจะกล่าวเรื่องความรับผิดชอบแล้วอาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะได้รับผล ดังต่อไปนี้

1. จะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. จะเป็นที่นับถือได้รับการยกย่องสรรเสริญ และเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. จะเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น
4. จะไม่เป็นต้นเหตุของความเสื่อม และความเสียหายแก่สังคม
5. จะช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขแก่สังคม

บุคคลในสังคมไทยยังขาดความรับผิดชอบอยู่มาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับคนไทยทุกคน สถาบันทางสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวสถานศึกษาและหน่วยงาน

ต่าง ๆ ล้วนแต่อยู่ในฐานะที่ต้องช่วยเหลือกันปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับคนไทย โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังจะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญ

จากพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบข้างต้นจะพบว่าผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นคุณลักษณะที่ดีของบุคคลอันเป็นผลทำให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเองเป็นไปอย่างราบรื่นและทำให้สังคมสงบสุข ฉะนั้นการที่สังคมจะเป็นระเบียบและสงบสุขได้นั้นย่อมต้องประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นส่วนสำคัญ

2.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาความรับผิดชอบ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาความรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาความรับผิดชอบต่อเกิดขึ้นในเด็กโดยตรง ซึ่งในคู่มือนี้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมไว้ 7 วิธี ได้แก่

- 2.6.1 การใช้สถานการณ์จำลอง
- 2.6.2 การทำค่านิยมให้กระจ่าง
- 2.6.3 การปรับพฤติกรรม
- 2.6.4 การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
- 2.6.5 การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ
- 2.6.6 การสอนแบบนาฏการ
- 2.6.7 การแสดงบทบาทสมมติ

มีรายละเอียด ดังนี้

2.6.1 การใช้สถานการณ์จำลอง

การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การเรียนการสอนที่อาศัยสถานการณ์ที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาในบทเรียนหรือการจำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ในบทเรียนหรือการจำลอง สถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ในชั้นเรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละคาบ คาบละ 1 สถานการณ์ และสถานการณ์นั้นจะต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน แล้วให้นักเรียนเข้าร่วมในสถานการณ์นั้น ๆ ตามบทบาท ความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ครูมอบหมายให้ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสถานการณ์ตามที่ได้รับรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

1. การสำรวจวิเคราะห์ ขั้นนี้เป็นการศึกษาและสำรวจจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาสถานการณ์ประเภทต่าง ๆ ขอบเขต เนื้อหาวิชา แล้ววิเคราะห์ดูว่า สถานการณ์ชนิดใดที่ให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด

2. กำหนดจุดประสงค์ เป็นการกำหนดว่าต้องการให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรบ้างเมื่อเรียนรู้สถานการณ์แล้ว

3. การคัดเลือกสถานการณ์ พิจารณาเลือกสถานการณ์ที่เป็นจริงและสอดคล้องกับจุดประสงค์ มาดัดแปลงให้เหมาะกับการสอนในชั้นเรียน โดยสถานการณ์นั้นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ตัดสินใจและก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการมากที่สุด

4. กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง การกำหนดโครงสร้างนี้ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน เตรียมข้อมูล เนื้อหา กำหนดสถานการณ์ที่เหมือนจริงในสังคม ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์ และสรุปอภิปราย

5. การสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์ ดำเนินการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง ฯลฯ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด และกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนการทำงานหรือการแสดง ตามลำดับเหตุการณ์

6. การทดลองใช้ นำสถานการณ์จำลองที่สร้างเสร็จไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่นก่อน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องของ วิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อการเรียนและเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควร ปรับปรุงแก้ไขในจุดใดบ้าง เพื่อให้สถานการณ์จำลองสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้มากที่สุด

2.6.2 การทำค่านิยมให้กระจ่าง

การทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value clarification : VC.) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามแนวของค่านิยมของตน โดยมีมุ่งเน้นให้บุคคลได้เกิดกระบวนการคิดและตัดสินใจด้วยตนเองภายหลังที่ได้รับฟังเหตุการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ จากกลุ่มเพื่อประกอบการตัดสินใจ ขั้นตอนของการทำค่านิยมให้กระจ่าง มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม จริยธรรมจากกรณีตัวอย่าง ภาพ เกม นิทาน การแสดง บทบาทสมมติ หรืออื่น ๆ
2. ให้คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง
3. ให้ร่วมกันคิดหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มย่อย 4 – 5 คน
4. ให้ร่วมกันคิดหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มใหญ่ (ทั้งชั้นเรียน)
5. ร่วมกันสร้างข้อตกลง กติกา หรือกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของนักเรียนทุกคน

2.6.3 การปรับพฤติกรรม

การสอนแบบนี้เป็นการนำหลักพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนการสอน มีดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน (Base - line) ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ระยะที่ 2 ครูประกาศระเบียบของชั้นเรียน (Rule)

ระยะที่ 3 ครูให้การเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรม

2.6.4 การเสริมสร้างลักษณะนิสัย

การสอนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียน อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการทำค่านิยมให้กระจ่าง ทฤษฎีการปรับพฤติกรรมและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มาผสมผสานกันโดยใช้หลักการพัฒนาพฤติกรรมที่คำนึงถึงการจูงใจหรือสถานการณ์ และผลกรรมที่ได้รับ ให้เหมาะสมกับนักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะแรก : ครูจัดประสบการณ์ควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก

- 1.1 ให้นักเรียนทำกิจกรรมสร้างความตระหนัก
- 1.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเป็นรายบุคคล
- 1.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
- 1.4 นักเรียนร่วมกันกำหนดข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ควรกระทำ
- 1.5 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อตกลง และวางเกณฑ์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ

ชั้นเรียนร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การให้ตัวแบบ

- 2.1 ครูจัดตัวแบบให้นักเรียนสังเกต
- 2.2 ครูชี้แนะให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม
- 2.3 ครูให้การเสริมแรงตัวแบบเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 2.4 ครูให้การเสริมแรงนักเรียนเมื่อแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ

ขั้นที่ 3 การปรับพฤติกรรม

- 3.1 ครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้าง
- 3.2 ครูกำหนดผลกรรม
- 3.2 ครูวางเงื่อนไขการให้ผลกรรม

3.3 ครูให้การเสริมแรงหรือผลกรรมเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.4 ครูจะจับการเสริมแรง เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมคงที่

ระยะหลัง : ครูให้นักเรียนควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเอง

4.1 นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตน

4.2 นักเรียนบันทึกพฤติกรรมของตน

4.3 นักเรียนเสริมแรงตนเอง

4.4 นักเรียนประเมินตนเอง

2.6.5 การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ

การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ อาศัยแนวคิด ทฤษฎีของการพัฒนาศักยภาพโดยรวมของนักเรียน ใน 3 องค์ประกอบหลักคือ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต (ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน (ประกอบด้วย ทักษะการจัดการการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม) และคุณลักษณะ ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (ประกอบด้วย การควบคุมตนเองได้ ความรับผิดชอบและมีวินัย ในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา) แนวคิดของการพัฒนาได้กำหนดบทบาทของครูให้ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนของการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการสอน

1.1 สำรวจศักยภาพของนักเรียน

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาการที่สอน

1.3 วางแผนและออกแบบการสอน

1.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาและการพัฒนาศักยภาพ

1.5 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด

1.6 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแต่ละด้านให้

สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1.7 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน

1.8 จัดเตรียมสื่อ และเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ตามที่ระบุในแผน

ขั้นที่ 2 การสอน

- 2.1 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนสอน
- 2.2 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.3 จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้
- 2.4 ให้การเสริมแรงนักเรียนตามความเหมาะสมและกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้มี

ส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

- 2.5 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างดำเนินกิจกรรม
- 2.6 บันทึกปัญหาที่พบและผลการจัดกิจกรรมท้ายแผน เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในครั้ง

ต่อไปให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 การวัดและประเมินผล

- 3.1 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังสอน
- 3.2 สรุปผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้พร้อมข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนา

- 4.1 นำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการปรับปรุงแผนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4.2 นำแผนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในการสอนครั้งต่อไป

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง มีขั้นตอนการพัฒนา

ประกอบด้วย

1. ให้นักเรียนรู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และวิธีการปฏิบัติตน
2. ให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความเข้าใจ
3. ปลูกฝังและสร้างเสริมให้ควบคุมตนเอง ประพฤติ ปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

2.2.6 การสอนแบบนาฏการ

การสอนแบบนาฏการ หมายถึง การแสดงต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อการถ่ายทอดความหมายหรือสื่อความหมายให้ผู้ดูเข้าใจ โดยใช้การแสดงท่าทางต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ตามประสบการณ์ที่มีอยู่ หรืออาจสร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และสภาพการณ์ในการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจและความสนุกสนาน จัดว่าเป็นการแสดงที่ใช้ทักษะทางความคิด

ประเภทของนาฏการ นาฏการแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. การแสดงบทบาท หมายถึง การแสดงที่ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที สมมติสถานการณ์ให้ผู้แสดงบทบาทไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง
2. ละครีไบ์ และภาพหุ่นขี้ตืด ละครีไบ์ คือ การแสดงท่าทางโดยไม่มีการใช้คำพูดเลยและ

ต้องแสดงให้เห็นผู้รู้เรื่อง ส่วนภาพหุ่นชีวิต คือ การให้ผู้แสดงอยู่นิ่ง ๆ ในท่าทางที่เหมาะสมโดยไม่มีการพูดหรือเคลื่อนไหวใด ๆ

3. การแสดงกลางแปลง การแสดงนี้จะต้องใช้คนจำนวนมาก และแสดงนอกอาคารเพื่อถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ

4. การแสดงละคร คือ การนำเรื่องราวในบทเรียนมาแสดงเป็นละครประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะให้นักเรียนแสดงหรือเป็นการจัดไปชมละครก็ได้ การแสดงละครเป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ อุปนิสัย และวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี

5. หุ่น ได้แก่ หุ่นกระบอก หุ่นชัก หุ่นสวมมือ หุ่นนิ้วมือ และหุ่นเสียบไม้ ซึ่งผู้แสดงจะใช้มือหรือนิ้วในการชักเพื่อให้หุ่นเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ไปตามบทบาทของเรื่อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนาฏการ มีดังนี้

1. ขั้นนำ ทำได้โดย

1.1 ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง หรือดูรูปภาพ

1.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับ (ในข้อ 1.1)

2. ขั้นสอน มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมการ ด้วยวิธีดังนี้

2.1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย

2.1.2 ครูชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงบทบาท

2.1.3 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนกันในการเตรียมบท แบ่งหน้าที่และกำหนด

ตัวแสดง

2.2 การแสดง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาแสดง โดยใช้เวลาประมาณกลุ่มละ 7 – 8 นาที ระหว่างที่แสดงให้กลุ่มอื่น ๆ คอยสังเกตการณ์ พร้อมทั้งจดบันทึกส่วนดี และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นทั้งที่เกี่ยวกับเนื้อหาและการแสดง

3. ขั้นอภิปรายและสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเนื้อหา และในด้านการแสดงพร้อมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขต่อไป

4. ขั้นประเมินผล ทำได้ดังนี้

4.1 สังเกตจากปริิษาหาหรือหรือวางแผนร่วมกัน

4.2 สังเกตจากการแสดง

4.3 สังเกตจากการสนทนาซักถามในระหว่างการสอน

2.6.7 การแสดงบทบาทสมมติ

การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดและเข้าใจคนอื่น โดยการให้นักเรียนแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง การสมมติบทบาท และการจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ จากสภาพการณ์ที่สมมติขึ้น ภายหลังการแสดงจะต้องมีการสรุปผลของบุคคลที่นักเรียนสวมบทบาทนั้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. ขั้นเตรียมการ

1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ

1.3 กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ

2. ขั้นแสดง

2.1 การอุ่นเครื่อง เริ่มจากการที่ครูเล่าเรื่องหรือสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนและติดตามเรื่องโดยอาจใช้สื่อ เช่น รูปภาพที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องเป็นสื่อในการอธิบายเรื่องราว

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง ครูอาจให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 5 – 6 คน และให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลาก กำหนดบทบาทที่ครูเตรียมไว้

2.3 การจัดฉากแสดง

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์

2.5 การเตรียมพร้อมก่อนแสดง

2.6 การแสดง หลังจากนักเรียนในกลุ่มทำความเข้าใจบทบาทที่กลุ่มตนได้รับแล้วก็ให้แต่ละคนออกมาแสดงตามลำดับเนื้อเรื่อง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เป็นการอภิปรายร่วมกันโดยใช้เหตุผลตรงไปตรงมาเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก

4. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา ขั้นนี้ช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นว่ามีสิ่งที่ยั่งยืนเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง นักเรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้ อย่างดี และให้นักเรียนบันทึกลงสมุดแบบฝึกหัดไว้เป็นรายบุคคล

3. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นอกจากจะปลูกฝังด้านสติปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณค่าคุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการ การจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องจัดให้มีกระบวนการต่อไปนี้ คือ

1. กระบวนการคิด เป็นกระบวนการที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองด้านความรู้ โดยสามารถคิดไตร่ตรอง ซึ่งเป็นการคิดเชื่อมโยงกับความคิดลักษณะอื่นๆ ทั้งที่เป็นความคิดในอดีต ปัจจุบันและอนาคตที่เกี่ยวข้องกัน ผู้เรียนจะต้องสามารถตั้งคำถามกับตัวเองได้และสามารถ ตัดสินใจ ประเมินสถานการณ์หรือประเมินตนเองได้ รวมทั้งสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยการนำความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา สร้างรูปแบบความคิดหรือจะคิดใหม่ ๆ ที่แสดงถึงความหลากหลายแปลกใหม่ และยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์

2. กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทางด้านร่างกาย ฝึกทักษะกระบวนการ โดยการปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการทำงาน บันทึกผลการปฏิบัติงานของ ตนเองและกลุ่มสามารถประเมินตนเอง และรายงานผลการปฏิบัติงานได้

3. กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม เป็นกระบวนการที่มุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรัก เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ด้านตัวนักเรียนเอง เป็นการพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต รู้จักทำจิตใจของตนเองให้สงบ มีสมาธิ สามารถปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอด้วยความภาคภูมิใจ โดยไม่มีการบังคับ มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

ก่อนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูควรนำหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำไว้แล้ว มาจัดทำเป็นหน่วยย่อย ๆ เรียกว่าหน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียนอาจไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ โดยนำมาจากหลักสูตรรายปีของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ดังนี้ คือ (จันทร์ ทองนาค. 2545 อ้างอิงจาก : กรมวิชาการ. 2543 : 13-21)

1. ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตร
2. ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา ในเรื่อง
 - 2.1 ความสำคัญ
 - 2.2 ธรรมชาติ / ลักษณะเฉพาะ
 - 2.3 ขอบข่าย
3. ศึกษา / วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. กำหนดผลการเรียนรู้ ในด้าน
 - 4.1 จุดประสงค์
 - 4.2 เนื้อหาสาระ
 - 4.3 กิจกรรม
 - 4.4 การวัดผล ประเมินผล
5. กำหนดหน่วยการเรียนรู้
6. การจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้

ตาราง 3 ตารางแสดงการวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี

มาตรฐานหลักสูตร	Key Word
1. เข้าใจความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ หลักการ วิธีการและขั้นตอน กระบวนการทำงาน และสามารถทำงานตามขั้นตอน	1. เข้าใจความหมายความสำคัญ ประโยชน์ วิธีการทำงานและทำงาน ตามขั้นตอน
2. เลือกใช้ เก็บและบำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน	2. เลือกใช้ เก็บและบำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้วัสดุและอุปกรณ์ ที่ใช้ในการทำงาน
3. มีความคิดริเริ่มในการทำงาน	3. มีความคิดริเริ่มในการทำงาน
4. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดออม อดทน	4. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดออม อดทน
5. ใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อย่างคุ้มค่า ถูกวิธี	5. ใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ถูกวิธี
6. สามารถวิเคราะห์งานวางแผนการดำเนินงานปฏิบัติ ตามแผนและประเมินการดำเนินงาน	6. สามารถวางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติงานตามแผนและประเมินการ ดำเนินงาน
7. สามารถทำงานในฐานะผู้นำสมาชิก กลุ่มและ สร้างสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่ม	7. สามารถทำงานในสมาชิกกลุ่มและ สร้างสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่ม
8. สามารถค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน จากแหล่งความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ	8. สามารถค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการทำงานจากแหล่งความรู้ ด้วยวิธีต่าง ๆ
9. สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหาและ แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม	9. สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของ ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ เหมาะสม

มาตรฐานหลักสูตร	Key Word
10. มีความตั้งใจเอาใจใส่และทำงานจนสำเร็จ พอใจและยอมรับการทำงาน ทำงานอย่างมีความสุข มีกิจนิสัยในการทำงานด้วยความประณีต รอบคอบ ปลอดภัย	10. มีความตั้งใจใส่และทำงานจนสำเร็จ ด้วยความปลอดภัย และสะอาด
11. เข้าใจหลักการและมีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน อาชีพสุจริต ให้มีคุณภาพ	11. สามารถบอกและเข้าใจการทำงาน ของอาชีพสุจริตได้
12. เห็นแนวทางในการนำเทคโนโลยีพัฒนางานอาชีพสุจริต	12. บอกแนวทางการนำเทคโนโลยีไปพัฒนางาน
13. เข้าใจหลักการเบื้องต้นของการออกแบบและการใช้เทคโนโลยี	13. บอกหลักการเบื้องต้นของการออกแบบได้
14. เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการเทคโนโลยี	14. บอกหลักการเบื้องต้นของกระบวนการเทคโนโลยี
15. เลือกเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	15. บอกปัญหาที่เกิดในการทำงานได้
16. ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้อย่างถูกวิธีและปลอดภัย ทดสอบและปรับปรุงแก้ไขประเมินผลและนำเสนอต่อแนวคิด	16. สามารถหาความรู้ในโรงเรียนและออกแบบได้
17. เปรียบเทียบสิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการที่ได้จากเทคโนโลยีที่ใช้ในห้องเรียนทั้งด้านคุณภาพความเหมาะสม การเป็นที่ยอมรับความคุ้มค่าต่อการใช้งานและเลือกใช้อย่างเหมาะสม ปลอดภัยและมีผลดีต่อสิ่งแวดล้อม	17. เลือกสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและเวลา
18. มีเจตคติที่ดีต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	18. มีเจตคติที่ดีต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน
19. เห็นความสำคัญของข้อมูลและแหล่งข้อมูล	19. บอกความสำคัญ ประโยชน์ของข้อมูลในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้

มาตรฐานหลักสูตร	Key Word
20. รวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้	20. รวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่งพิมพ์ที่เชื่อถือได้
21. จัดเก็บรักษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ	21. สามารถจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในสมุดบันทึก แบบบันทึกข้อมูลได้
22. รู้จักชื่อและหน้าที่ของอุปกรณ์พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	22. สามารถบอกชื่อและหน้าที่ของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้

ตาราง 4 ตารางแสดงการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.2 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
1. เข้าใจความหมายความสำคัญ ประโยชน์ วิธีการทำงานและทำงานตามขั้นตอน	1. เข้าใจความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ วิธีการทำงานและทำงานตามขั้นตอน	■ บทบาทและหน้าที่ตนเองและครอบครัว ■ การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว
2. เลือกใช้ เก็บและบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน	2. เลือกใช้ เก็บและบำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน	■ การจัดการด้านการวางแผนการทำงานและการใช้ทรัพยากร ■ การเลือกและใช้เทคโนโลยี ■ การเลือกใช้เก็บ รักษาเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุและอุปกรณ์
3. มีความคิดริเริ่มในการทำงาน	3. มีความคิดริเริ่มในการทำงาน	■ วิธีการและขั้นตอนในการดูแลรักษาบ้าน
4. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดออม อดทน	4. ทำงานด้วยความรับผิดชอบ ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อด	■ ความปลอดภัยในการ
5. ใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ถูกวิธี		
6. สามารถวางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติงานตามแผนและประเมิน		

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
การดำเนินงาน	ออม อุดทน	ทำงาน ■ การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
7. สามารถทำงานในสมาชิกกลุ่ม และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในกลุ่ม	5. ใช้พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อย่างคุ้มค่า ถูกวิธี	■ การเลือกการใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
8. สามารถค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการทำงานจากแหล่ง ความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ	6. สามารถวางแผนการ ดำเนินงาน	■ การทำความสะอาด การ ดูแลรักษาผ้าและเครื่อง แต่งกาย
9. สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ของปัญหาและแก้ปัญหาด้วย วิธีการที่เหมาะสม	ปฏิบัติงานตามแผน และประเมินการ ดำเนินงาน	■ การซ่อมแซม การตกแต่ง
10. มีความตั้งใจใฝ่และทำงานจน สำเร็จ ด้วยความปลอดภัย และ สะอาด	7. สามารถทำงานใน สมาชิกกลุ่มและ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ในกลุ่ม	■ การเลือกผ้าและการ ออกแบบ
11. สามารถบอกและเข้าใจการ ทำงานของอาชีพสุจริตได้	8. สามารถค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการทำงาน จากแหล่งความรู้ด้วย วิธีต่าง ๆ	■ การเลือกและการใช้ เทคโนโลยี
12. บอกหลักการเบื้องต้นของการ ออกแบบได้	9. สามารถวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุของ ปัญหาและแก้ปัญหา ด้วยวิธีการที่ เหมาะสม	■ การเลือกใช้เก็บรักษา เครื่องมือเครื่องใช้วัสดุและ อุปกรณ์
13. บอกหลักการเบื้องต้นของ กระบวนการเทคโนโลยี	10. มีความตั้งใจใฝ่และ ทำงานจนสำเร็จ ด้วย ปลอดภัย และ	■ ความปลอดภัยในการ ทำงาน
14. บอกปัญหาที่เกิดในการทำงาน ได้		■ การอนุรักษ์พลังงานและ สิ่งแวดล้อม
15. สามารถหาความรู้ในโรงเรียน และออกแบบได้		■ การเลือกบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม และมารยาทใน การรับประทานอาหาร
16. เลือกสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและเวลา		■ การเลือกซื้ออาหาร (ผัก และผลไม้)
17. มีเจตคติที่ดีต่อการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน		■ การเตรียมวัตถุดิบ วัสดุ และอุปกรณ์
		■ การประกอบอาหาร(น้ำ ผลไม้)

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
18. บอกความสำคัญ ประโยชน์ของ ข้อมูลในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูล จากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้	สะอาด	■ การจัดตกแต่ง ■ การบริการ ■ การเลือกวัตถุดิบ ■ การเตรียมวัตถุดิบ วัสดุ และอุปกรณ์ ■ เทคนิค/วิธี/ขั้นตอน ■ การเก็บและการถนอม อาหาร(ไข่เค็ม) ■ การบรรจุภัณฑ์ ■ การเลือกและใช้เทคโนโลยี ■ การเลือก ใช้ เก็บ รักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ และอุปกรณ์ ■ ความปลอดภัยในการ ทำงาน ■ การอนุรักษ์พลังงานและ สิ่งแวดล้อม ■ การปลูกพืชผักสวนครัว (ผักบุ้งจีน) ■ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ (ดาวเรือง) - การเตรียมการก่อน การปลูกพืช - การปลูก - การให้น้ำ - การปฏิบัติ การรักษา (การให้น้ำ การป้องกัน การกำจัดศัตรูพืช ฯลฯ) - การเก็บเกี่ยว
19. รวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจ จาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่งพิมพ์ที่เชื่อถือได้	11. สามารถบอกและ เข้าใจการทำงานของ อาชีพสุจริตได้	
20. สามารถจัดเก็บข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ในสมุดบันทึก แบบ บันทึกข้อมูลได้	12. บอกหลักการ เบื้องต้นของการ ออกแบบได้	
21. สามารถบอกชื่อและหน้าที่ของ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้	13. บอกหลักการ เบื้องต้นของ กระบวนการ เทคโนโลยี	
22. บอกหลักการการทำงานของ คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้	14. บอกปัญหาที่เกิดใน การทำงานได้	
23. บอกขั้นตอนการใช้งาน คอมพิวเตอร์ และใช้คำสั่งง่าย ๆ ของระบบปฏิบัติการได้	15. สามารถหาความรู้ใน โรงเรียนและ ออกแบบได้	
24. สามารถใช้งานบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามความ เหมาะสมได้	16. เลือกสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการ โดยคำนึงถึง คุณสมบัติและเวลา	
25. บอกประเภทของระบบเครือข่าย คอมพิวเตอร์ได้	17. มีเจตคติที่ดีต่อการ ประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีใน ชีวิตประจำวัน	
26. ค้นหาข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้	18. บอกความสำคัญ ประโยชน์ของข้อมูล ในชีวิตประจำวัน	
27. บอกขั้นตอนการแก้ปัญหา เบื้องต้นได้	แหล่งข้อมูล จากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้	
28. สร้างชิ้นงานจากจินตนาการ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้าน		

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
กราฟิกได้ 29. สร้างชิ้นงานด้วยโปรแกรมประมวลคำได้ 30. วางแผน และใช้เทคโนโลยี ได้เหมาะสมกับงาน	19. รวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เชื่อถือได้ 20. สามารถจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในสมุดบันทึก แบบบันทึกข้อมูลได้ 21. สามารถบอกชื่อและหน้าที่ของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้ 22. บอกหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้ 23. บอกขั้นตอนการใช้งานงานคอมพิวเตอร์ และใช้คำสั่งง่าย ๆ ของระบบปฏิบัติการได้ 24. สามารถใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามความเหมาะสมได้ 25. บอกประเภทของระบบเครือข่าย	- วิทยาการหลังการเก็บ - เกี่ยว ■ การใช้ประโยชน์ การถนอมอาหาร และการแปรรูป ■ การจัดจำหน่าย ■ ความปลอดภัยในการทำงาน ■ การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ■ การเลี้ยงปลาทางนกยูง ■ การเลี้ยงไก่เนื้อ - การเตรียมการก่อนการเลี้ยงสัตว์น้ำ - การศึกษาข้อมูลและวางแผนเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่เลี้ยง - การเลือกพันธุ์ - การเลือกทำเล - การเตรียมบ่อ/ภาชนะ - การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งอาหาร - การเลี้ยงดู - การป้องกันและการรักษา - การรักษาคุณภาพน้ำ ■ การนำของเสียจากการเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
	คอมพิวเตอร์ได้ 26. ค้นหาข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ สิ่ง ตีพิมพ์ และ อินเทอร์เน็ต (Internet) ได้ 27. บอกขั้นตอนการ แก้ปัญหาเบื้องต้นได้ 28. สร้างชิ้นงานจาก จินตนาการ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป ด้านกราฟิกได้ 29. สร้างชิ้นงานด้วย โปรแกรมประมวลคำ ได้ 30. วางแผน และใช้ เทคโนโลยี ได้ เหมาะสมกับงาน	มาใช้ประโยชน์ ■ การประดิษฐ์ดอกไม้จาก เมล็ดพืช - การออกแบบ - เลือกวัสดุที่นำมาใช้ใน งาน - ใช้ เก็บ บำรุงรักษา เครื่องมือและอุปกรณ์ - ปฏิบัติงานตามขั้นตอน - เลือกใช้ เทคโนโลยีใน การปฏิบัติงาน - ตรวจสอบและปรับปรุง ผลงาน ■ การจัดการผลงาน - การนำไปใช้ - บรรจุภัณฑ์ ■ การจำหน่ายผลผลิต - ความปลอดภัยใน การปฏิบัติงาน ■ การอนุรักษ์พลังงานและ สิ่งแวดล้อม ■ การประดิษฐ์ผ้าจับหู กระทะ - การบำรุงรักษา - การติดตั้ง - การซ่อม - การผลิต ■ การติดต่อสื่อสาร

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
		- การจัดเก็บเอกสาร ▪ การทำบัญชี - การออมทรัพย์ ▪ การเลือกซื้อสินค้าและบริการ ▪ นำนงานในสาระที่ 1 หรือ สาระกลุ่มวิชาอื่นมา พัฒนาเพื่อก่อให้เกิด รายได้ ▪ ความหมายของเทคโนโลยี ▪ วิวัฒนาการของเทคโนโลยี ▪ ประโยชน์และผลกระทบ ของเทคโนโลยี ▪ การเลือกวิธีการในการ แก้ปัญหา ▪ การวางแผนแก้ปัญหา ▪ การปฏิบัติงานหรือสร้าง สิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ▪ การทดสอบ ประเมินผล งาน การปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาผลงาน ▪ ข้อดี ข้อเสีย และผลที่ ได้รับต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม ▪ การเลือก และใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อ การทำงาน ▪ ความหมายและประโยชน์ ของข้อมูล

มาตรฐานหลักสูตร	Key word	สาระการเรียนรู้
		▪ แหล่งข้อมูล ▪ การรวบรวมข้อมูล ▪ บทบาทและประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ ▪ ส่วนประกอบและความสำคัญของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ▪ การใช้งานคอมพิวเตอร์ ▪ การใช้งานบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ▪ ระบบเครือข่ายเบื้องต้น ▪ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ▪ การค้นหาข้อมูล ▪ หลักการเบื้องต้นในการแก้ปัญหา ▪ การใช้งานซอฟต์แวร์สำเร็จ ▪ การวางแผนงาน ▪ การสร้างงานตามวัตถุประสงค์ ▪ หลักการทำงานเบื้องต้นของเครื่องคอมพิวเตอร์ ▪ การจัดการข้อมูลเบื้องต้น ▪ การทำงานรายบุคคล/กลุ่ม ▪ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล บูรณาการรวมกับสาระที่ 1-4

4. การประเมินผลการเรียน

4.1 การประเมินผลการเรียน

การประเมินผล (Evaluation/Assessment) มี 2 ความหมาย (ระพีพรรณ เอกสุภาพันธ.2545 : อ้างอิงจาก ทิศนา แชมมณี และคณะ. : 2544) คือ การประเมินผลที่ตรงกับคำว่า evaluation หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้เรียนด้านต่าง ๆ ที่ได้ทำการวัดผลไว้แล้ว ด้วยเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง การประเมินผลเป็นผลของการตัดสินใจจากผู้ประเมิน ไม่ใช่ผลจากการวัดโดยตรง ส่วนการประเมินที่ตรงกับคำว่า assessment เป็นคำที่นำมาใช้ในการประเมินแนวใหม่ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของ ผู้เรียนด้านต่าง ๆ ทั้งเชิงปริมาณและคุณลักษณะ และนำมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบและให้ครูหรือนักเรียนนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน หรือ ประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คือ เพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยการนำผล การประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนโดยตรง และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งนำไปใช้ใน การพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งในสาระและจุดเน้นของการประเมินจะเกี่ยวกับการศึกษา การเรียนรู้ของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และการทดสอบเพื่อพัฒนา และค้นหาคำตอบ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน และตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งผลการเรียนของผู้เรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการสอนของครูด้วย ดังนั้นการวัดและประเมินผลการเรียนตามแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นี้ เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้านตามสภาพจริง ซึ่งในการประเมินผลสามารถประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอนและประเมินสรุปรวม การประเมินต้องดำเนินการให้สอดคล้องเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความถนัด การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนควรใช้วิธีการที่หลากหลายประกอบกัน เพื่อให้ได้หลักฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะต้องประเมินอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ประเมินมีหน้าที่รับผิดชอบ ปรับปรุงความรู้ความสามารถ และข้อปรับปรุงตนเองให้บรรลุจุดหมายการเรียนรู้

ดังนั้น จะเห็นว่า การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ผู้สอนได้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาและใช้วิธีการที่หลากหลายควบคู่กันไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 หลักการของการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องอาศัยหลักการประเมินที่ดี ซึ่งประกอบด้วย หลักการต่อไปนี้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545 : 27-37)

1. ต้องการความคิดที่ชัดเจนและสื่อสารเข้าใจ
2. ต้องเป็นการประเมินในระดับชั้นเรียน
3. ผู้ใช้ผลการประเมินที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน
4. จุดหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญในการประเมิน
5. การประเมินเป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง
6. ต้องเข้าใจความรู้สึกส่วนบุคคล
7. การประเมินต้องมีคุณภาพ

หลักการที่ 1 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีความคิดชัดเจนและสื่อสารเข้าใจ

การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องการความคิดที่ชัดเจนและสื่อสารให้เข้าใจได้อย่างแท้จริง การใช้คะแนนบอกผลการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องเข้าใจข้อความจริงที่สำคัญว่า ตัวเลขไม่ใช่วิธีการเพียงวิธีเดียวในการบอกความหมายของผลสัมฤทธิ์ ครูผู้สอนต้องมีความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความหมายของความสำเร็จทางวิชาการในชั้นเรียน และการสื่อสารให้มีความหมายที่เป็นผลประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และโรงเรียนด้วยการใช้กรอบการประเมินการปฏิบัติพร้อมตัวอย่างการปฏิบัติของผู้เรียน

หลักการที่ 2 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องเป็นการประเมินในระดับชั้นเรียน

ครูผู้สอนใช้การประเมินเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง และรู้สิ่งใดต่อการเรียน ดังนี้ การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงควรเป็นการประเมินระดับชั้นเรียนที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่เริ่มต้นปีจนถึงปีการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนได้ดำเนินการอยู่แล้ว และดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละวัน และมีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจของผู้เรียน ครูผู้สอน และพ่อแม่ ผู้ปกครอง

หลักการที่ 3 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ใช้ผลการประเมินที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน

สารสนเทศของการประเมินในชั้นเรียนเป็นเหมือนแรงกระตุ้นที่จำเป็น ก่อให้เกิดเป็นพลังสำคัญในระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะถ้าผู้เรียนได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ตนเองมีความสำเร็จแล้ว ผู้เรียนจะสร้างความหวังในความสำเร็จ และคาดหวังความสำเร็จที่สูงขึ้นต่อไป ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อป้องกันความล้มเหลวต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ครูต้องค้นหาวิธีการที่ต่างไปเพื่อให้ผู้เรียนมีความหวังต่อความสำเร็จในอนาคต และต้องใช้การประเมินในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดเผยความสำเร็จต่อผู้เรียน

หลักการที่ 4 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีจุดหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเหมาะสม

ในการประเมินการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สิ่งสำคัญแรกสุดคือต้องนิยามจุดหมายการเรียนรู้ที่ต้องการประเมินให้ชัดเจนและเหมาะสม ครูไม่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างแท้จริงได้ ถ้าครูไม่รู้และไม่เข้าใจว่าจุดหมายการเรียนรู้มีคุณค่าอะไรบ้าง

หลักการที่ 5 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถือว่าการประเมินเป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง

การประเมินจัดว่าเป็นกระบวนการเดียวกับการเรียนและการสอน แม้ว่าในบางครั้งครูใช้การประเมินในลักษณะการตรวจสอบที่เชื่อมต่อกับกระบวนการเรียนการสอนโดยทันทีก็ตามแต่ครูสามารถปรับเปลี่ยนความคิดให้กระบวนการประเมินกลายเป็นเครื่องมือของการสอนที่มีคุณภาพได้ วิธีการที่ดีที่สุดที่ทำได้ คือ การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมประเมินคนหนึ่ง การนำผู้เรียนเข้ามาเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ทำได้ดังนี้

1. มาเข้ารับการทดสอบและรับเกรด
2. เชิญมาให้ข้อคิดเห็นต่อครูในการปรับปรุงแบบทดสอบ
3. แนะนำชิ้นงานสำหรับการประเมินเท่าที่จะทำได้
4. พัฒนาแบบประเมินจริง
5. ช่วยครูสร้างเกณฑ์การให้คะแนน
6. สร้างเกณฑ์การให้คะแนนของตนเอง
7. ใช้เกณฑ์การให้คะแนนประเมินผลการปฏิบัติของตนเอง
8. มีความเข้าใจในวิธีการประเมินและกระบวนการตัดสินผลว่ามีผลกระทบต่อความสำเร็จ

ทางวิชาการอย่างไร

9. สามารถเห็นชัดว่า การประเมินตนเองมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินของครู และความสำเร็จทางวิชาการของตนเอง

หลักการที่ 6 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องมีความเข้าใจความรู้สึกส่วนบุคคล

การประเมินเป็นกิจกรรมระหว่างบุคคลชนิดหนึ่ง ดังนั้นในการประเมินที่ต้องใช้ดุลยพินิจของครูในการตัดสินและใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง อาจทำให้ผลการตัดสินมีความลำเอียงเกิดขึ้น การ

ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับความเสี่ยงต่อการขาดความมั่นใจอย่างถูกต้อง นักเรียนมักจะ สามารถควบคุมความรู้สึกในทางที่จะเป็นคนดีในโรงเรียนได้ ถ้ารู้ว่าสามารถประสบผลสำเร็จและรู้สึกว่าจะสามารถไปสู่ที่หมายของตนเองได้แต่เขาจะไม่สามารถควบคุมความรู้สึกในการจะเป็นคนดีได้ ถ้าเขาไม่ เข้าใจความหมายของความสำเร็จ หรือรู้สึกผิดหวังหมดกำลังใจต่อความล้มเหลวของตนเอง การประเมินผล ที่ดีต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่จะควบคุมความรู้สึกตนเองได้ ครูต้องพยายามทำให้การประเมินมี คุณภาพสูงสุด ทำการสื่อสารผลการประเมินที่มีความไวต่อความรู้สึก และเป็นข้อมูลส่วนตัวและคาดผล ล่วงหน้า เพื่อจัดเตรียมความช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจงแก่ผู้เรียนทุกระดับ เมื่อมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำลง

หลักการที่ 7 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีคุณภาพสูง

การประเมินที่ดีประกอบด้วยเกณฑ์คุณภาพที่เฉพาะเจาะจงห้าเกณฑ์การประเมินทุกชนิด ต้อง เป็นไปตามเกณฑ์ทั้งห้า ไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ เพราะการเบี่ยงเบนจากเกณฑ์มาตรฐานข้อใด ข้อหนึ่งจะทำให้ ผลการประเมินเสี่ยงต่อความผิดพลาด วิธีการประเมินที่มีคุณภาพสูงมีเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประเมินชัดเจน
2. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ชัดเจนและเหมาะสม
3. วิธีการประเมินเหมาะสม
4. สุ่มตัวอย่างการปฏิบัติได้ดี
5. การประเมินต้องแม่นยำปลอดจากความลำเอียงและสิ่งบิดเบือน

4.3 ลักษณะสำคัญของการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะสำคัญของการประเมินดังนี้

(บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 43-44)

1. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่มุ่งรวบรวม สารสนเทศของพัฒนาการและการเรียน
2. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่มุ่งเน้นพัฒนาการ ที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด
3. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่ให้ความสำคัญกับ จุดเด่นของผู้เรียน
4. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่เป็นผลพวงมาจากการ จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่สถาน-การณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง

6.การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่อาศัยการปฏิบัติ

7.การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่สอดคล้องกลมกลืนกับการเรียนการสอน

8.การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่เน้นการเรียนรู้อย่างมีจุดหมาย

9.การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับทุกสภาพแวดล้อม

10. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงที่สามารถให้สภาพเรื่องราวการเรียนรู้และความสามารถของผู้เรียนทั่ว ๆ ไป และกว้างขวาง

11. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินสภาพจริงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน รวมทั้งบุคคลในวิชาชีพอื่น ๆ ตามความจำเป็น

4.4 วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

(บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2544 : ข)

1. เป้าหมายที่ต้องการประเมิน ประกอบด้วย

1.1 ด้านความรู้ ด้านความคิด และเหตุผล

1.2 ด้านทักษะ วิธีการปฏิบัติและการสร้างสรรค์ผลงาน

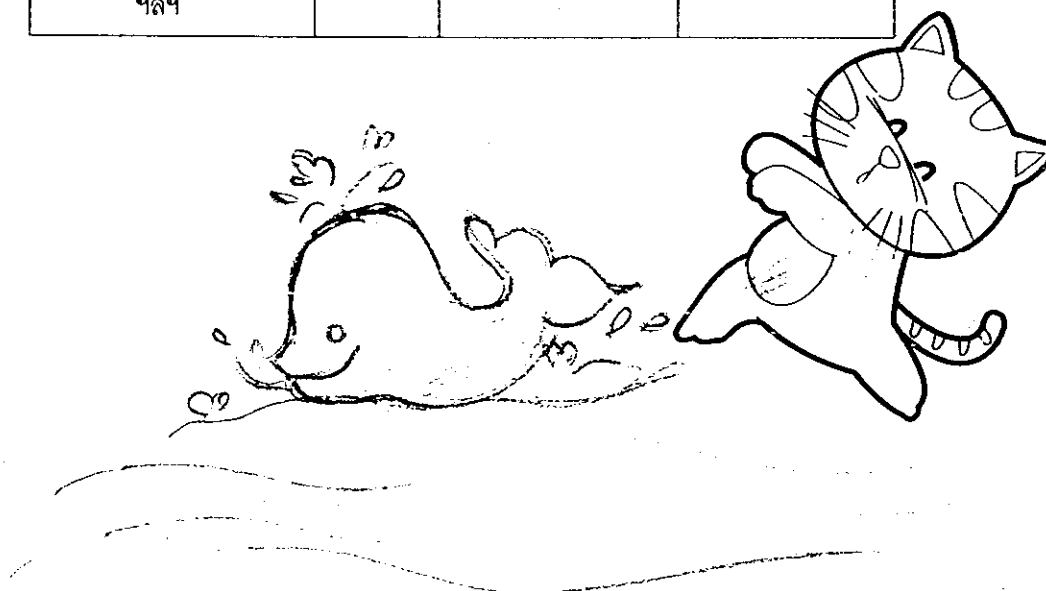
1.3 ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ

ดังนั้น วิธีการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ผลการเรียนรู้ด้านทักษะ กระบวนการ วิธีการปฏิบัติ และการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งผลการเรียนรู้ทางด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ และใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินสภาพจริง การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน การประเมินโดยการทดสอบ สังเกต ชักถาม สัมภาษณ์ เป็นต้น

ตาราง 5 แสดงเครื่องมือและวิธีการประเมินผล

เครื่องมือและวิธีการดังกล่าวสามารถใช้ประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้

เครื่องมือ/วิธีการ	ผลการเรียนรู้		
	ความรู้	ทักษะกระบวนการ	คุณธรรมค่านิยม
การซักถาม	/		/
การทดสอบ	/	/	
การสังเกต		/	/
การประเมินสภาพจริง	/	/	/
แฟ้มสะสมงาน	/	/	/
การวัดภาคปฏิบัติ	/	/	/
ฯลฯ			

ภาพประกอบ 1 : แนวทางการกำหนดเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). เทคนิคการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนตามหลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ. : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

เอกสารอัดสำเนา.

2. วิธีการประเมิน ประกอบด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่หลากหลาย

ซึ่งสามารถวัดและประเมินได้จาก

- 2.1 การประเมินจากการสื่อสารส่วนบุคคล
- 2.2 การประเมินจากการปฏิบัติ
- 2.3 การประเมินจากแบบทดสอบ
- 2.4 การประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง
- 2.5 การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

ซึ่งรายละเอียดในการประเมินของแต่ละวิธีมีรายละเอียดดังนี้

การประเมินจากการสื่อสารส่วนบุคคล บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2544 : 1) ได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ว่า เป็นการรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมทั้งสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน การสื่อสารส่วนบุคคลสามารถแบ่งได้เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) การถามตอบในชั้นเรียน
- 2) การพบปะพูดคุยกับผู้เรียน
- 3) การพูดคุยกับผู้อื่น
- 4) การอภิปรายในชั้นเรียน
- 5) การสอบปากเปล่า
- 6) การอ่านบันทึกเหตุการณ์ของผู้เรียน
- 7) การเขียนความเห็นในการตรวจการบ้านและแบบฝึกหัดประจำวัน

การประเมินจากการปฏิบัติ บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2544 : 13) ได้กล่าวว่า การประเมินการปฏิบัติเป็นวิธีการประเมินที่ครอบคลุมหมายงาน/กิจกรรมให้ผู้เรียนทำเพื่อให้ได้ข้อมูลว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด งาน/กิจกรรมสำหรับการประเมินจะกำหนดให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะของตนหลาย ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงไร โดยอาศัยดุลยพินิจตัดสินของครูผู้สอน ซึ่งครูสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการประเมินการปฏิบัติได้แก่

- 1) แบบตรวจสอบรายการ
- 2) แบบประเมินค่าหรือมาตรฐานประเมินค่า
- 3) การประเมินจากสภาพจริงและการประเมินด้วยแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)

การประเมินจากแบบทดสอบ บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์. (2544 : 40) ได้กล่าวว่า การประเมินจากแบบทดสอบ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้ คือ

- 1) ข้อสอบอัตนัย
- 2) ข้อสอบตอบสั้นและเติมคำ
- 3) ข้อสอบเลือกตอบหลายตัวเลือก
- 4) ข้อสอบแบบถูกผิดและจับคู่

การประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 53-54) ได้กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมี ประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้องแบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินจากสภาพจริง

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
2. เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ
3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง
6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้าน ทั้งที่โรงเรียนบ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
9. ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน และผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข
10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง

การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2544 : 58-63) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน Portfolio เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้อยู่ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน

4.5 หลักการสำคัญในการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

1. ด้านเนื้อหาวิชา จะต้องสะท้อนความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา ทักษะความสามารถและคุณลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน
 2. ด้านการเรียนการสอน จะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้และผลงานของผู้เรียน โดย
 - 2.1 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ หรืองาน และตรวจสอบปรับปรุงด้วยตนเอง รวมทั้งมีการประเมินตนเอง
 - 2.2 เน้นบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะกระตุ้นสร้างขวัญและกำลังใจ
3. ด้านความเสมอภาค คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านความสามารถ วิธีการเรียนและความหลากหลายทางสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

4.6 วัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน (Student Portfolio)

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ (Multidimension)
2. เพื่อแสดงความก้าวหน้าของพัฒนาการผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความคิดรวบยอด กระบวนการ ทักษะ และเจตคติ
3. เพื่อให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้เรียนพยายามและเรียนรู้
4. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง

4.7 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน

ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวางแผนการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ประกอบด้วย
 - 1) ครูศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สอบถามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และครู
 - 2) กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้เรียน

3) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ภาระงานการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล แผนและรูปแบบการบันทึกผลการประเมิน

4) จัดทำแผนการสอนตามจุดประสงค์ โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อ วิธีการและเครื่องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5) เตรียมความพร้อมผู้เรียนในเรื่องจุดประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมวิธีการวัดและการประเมินผล และแนวปฏิบัติในการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

- 1) ครูดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการสอน
- 2) ผู้เรียนปฏิบัติตามภาระงานที่กำหนดในกิจกรรม
- 3) ดำเนินการวัดและประเมินผลงาน หรือชิ้นงานตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด โดยผู้เรียน เพื่อน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมประเมินผลงาน

3. การเก็บรวบรวมและคัดเลือกผลงาน ประกอบด้วย

1) ผู้เรียนเก็บรวบรวมผลงานตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ประเภทของงาน เนื้อหา หรือลำดับความต่อเนื่อง ตามระยะเวลาที่กำหนด

2) ผู้เรียนคัดเลือกผลงาน โดยคัดเลือกด้วยตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่น

4. การสะท้อนความคิดเห็นและการประเมินผลงาน ประกอบด้วย

1) การสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อผลงาน โดยผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อผลงาน กระบวนการทำงาน ประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตชิ้นงาน และข้อคิดเห็นอื่น ๆ

2) ประเมินแฟ้มสะสมผลงานโดยเพื่อน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง

5. การนำเสนอผลงานในโอกาสต่าง ๆ

4.8 โครงสร้างของแฟ้มสะสมผลงาน

ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ ประวัติผู้เรียน
2. ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย รายงานสรุปผลงานในแฟ้ม ตัวอย่างผลงานที่คัดเลือกแล้ว และแบบสรุปความคิดเห็นของครู
3. ส่วนข้อมูลเพิ่มเติม เช่น รายชื่อนักเรียนหรือแหล่งค้นคว้าความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อการเรียนการสอน ข้อมูลจากแบบบันทึกต่าง ๆ เช่น แบบบันทึกการปฏิบัติงาน เกณฑ์การประเมินผลงาน หรือประเมินแฟ้ม ข้อมูลการประเมินของครู ของเพื่อน หรือผู้ปกครอง ข้อมูลการประเมินตนเองของผู้เรียน และผลการทดสอบ

4.9 เกณฑ์การประเมินหรือแนวทางการให้คะแนน

เกณฑ์การประเมินเป็นสิ่งสำคัญของการประเมินผลการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสม ผลงานต้องชัดเจนและสามารถสะท้อนคุณภาพของผลงานได้ ดังนั้นจะให้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric Assessment) โดยบรรยายคุณภาพของงานที่แสดงความสามารถของผู้เรียนเป็นมาตราวัด (Scale)

ประเด็นที่ควรเน้นในการประเมิน ประกอบด้วย

1. ความเข้าใจในความคิดรวบยอด
2. กระบวนการหรือขั้นตอนที่ใช้
3. ทักษะการแก้ปัญหา
4. การสื่อความหมาย
5. ผลสำเร็จของงาน

ลักษณะการให้คะแนน มี 2 แบบ คือ

1. การให้คะแนนเป็นภาพรวม (Holistic Score) คือ การให้คะแนนโดยดูภาพรวมของชิ้นงาน ว่ามีความคิดรวบยอด การสื่อความหมาย กระบวนการที่ใช้และผลงานเป็นอย่างไรแล้วบรรยายคุณภาพของงานเป็นระดับ

2. การให้คะแนนเป็นรายองค์ประกอบ (Analytic Score) คือการให้คะแนนโดยพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของงาน และบรรยายคุณภาพของงานแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ

ข้อควรคำนึงในการสร้างเกณฑ์การประเมิน

ในการสร้างเกณฑ์สำหรับตัดสินแฟ้มสะสมผลงาน ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ประเมินรวมหรือแยกเป็นรายชิ้น
2. คุณลักษณะใดบ้างที่สามารถสะท้อนภาพรวมของจุดประสงค์การประเมิน
3. การให้น้ำหนักชิ้นงาน
4. บทบาทของการประเมินตนเอง ประเมินโดยผู้ปกครอง ผู้สนใจ และเพื่อน

ขั้นตอนการจัดทำเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. กำหนดนิยามคุณภาพ
 - 1) กำหนดทักษะที่ต้องการวัด
 - 2) กำหนดนิยามตัวอย่าง
2. เลือกมาตราวัด
 - 1) เชิงปริมาณ
 - 2) เชิงคุณภาพ

3. กำหนดมาตรฐานคุณภาพ

- ระดับ 4 หมายถึง งานยอดเยี่ยม
- ระดับ 3 หมายถึง งานดี
- ระดับ 2 หมายถึง งานพอใช้
- ระดับ 1 หมายถึง งานต้องปรับปรุง

4.10 วิธีการประเมินแฟ้มสะสมผลงาน

1. การประเมินตนเองของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งของแฟ้มสะสมผลงาน การประเมินตนเองเป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งเป็นการสะท้อนภาพการทำงานของผู้เรียน คุณค่าผู้เรียนที่ได้จากการจัดทำแฟ้มงาน เวลาที่ใช้ทำงาน วิธีการทำงาน ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนอุปสรรคในการทำงาน ครูอาจให้ผู้เรียนเขียนบรรยายความรู้สึกของตนที่มีต่องานที่ทำไปแล้ว หรือครูอาจให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- 1.1 คุณภาพงานที่นักเรียนทำเป็นอย่างไรบ้าง
- 1.2 เนื้อหาใดที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ
- 1.3 นักเรียนได้ประโยชน์อะไรจากการทำงานชิ้นนี้
- 1.4 ในการทำงานนักเรียนพบอุปสรรคอะไรบ้าง
- 1.5 เวลาที่นักเรียนใช้ทำงานมากหรือน้อยเพียงใด
- 1.6 นักเรียนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- 1.7 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานครั้งต่อไป
2. การประเมินของครู
 - 2.1 ครูประเมินชิ้นงานตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด
 - 2.2 ครูประเมินเป็นภาพรวม (holistic scoring)
3. การประเมินของกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพื่อน ผู้ปกครอง ฯลฯ

4.11 การตรวจสอบแฟ้มสะสมผลงาน

ครูควรตรวจสอบแฟ้มสะสมงานอยู่เสมอ โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

1. งานนั้นผู้เรียนทำเอง คิดเองหรือไม่
2. กระบวนการทำงานมีคุณภาพเพิ่มขึ้นหรือไม่
3. ปฏิบัติได้จริงหรือไม่

4. การจัดการดีหรือไม่
5. มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

4.12 ข้อดีการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

1. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการปฏิบัติจริง สอนให้ผู้เรียนทำได้มากกว่าจำได้ เพราะความคงทนของการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงประมาณ 75-90%
2. เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แล้วเก็บสะสมผลงานในแฟ้มเหมาะกับการศึกษาในกระแสโลกปัจจุบัน ที่มีความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายตลอดเวลา
3. เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียนมีฐานะเป็นผู้ประเมิน มีใช้ผู้ถูกประเมิน
4. รวมกระบวนการสอน การเรียน และการวัดเข้าด้วยกัน จึงเป็นการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียน
5. เป็นการประเมินผลความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการใช้แบบทดสอบความรู้
6. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น และมุ่งมั่นพัฒนาการทำงานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น
7. สร้างนิสัยการทำงาน ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในความสำเร็จของคน เกิดแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

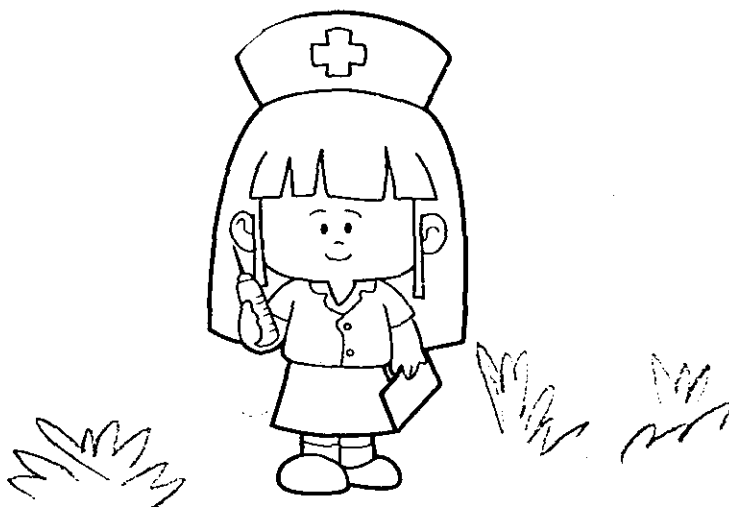
จากแนวทางการกำหนดเครื่องมือวัดและประเมินผล จำแนกสามารถใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญฉบับนี้ ผู้จัดทำขอเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เพื่อครูจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินผล การเรียนในระดับชั้นเรียนดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ / แบบบันทึกการพูดคุยกับนักเรียน
2. แบบบันทึกประจำวัน
3. แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม
4. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
5. แบบประเมินผลงาน / โครงงาน
6. แบบประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง
7. แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน
8. แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน

ตัวอย่างเครื่องมือและวิธีการประเมิน

1. แบบสัมภาษณ์ / แบบบันทึกการพูดคุยกับนักเรียน

แบบฉบับที่คณะกรรมการพูดคุยกับนักเรียน	
ชื่อนักเรียน : ด.ช. กฤตธีธัช	ชั้น ป.4/2
วัน เดือน ปี ที่บันทึก : 5 ก.พ. 2544	ที่ห้องเรียนในชั่วโมงวิทยาศาสตร์
จากการพูดคุยกับ ด.ช. กฤตธีธัช ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ ได้ข้อมูลว่า กฤตธีธัชชอบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด เขาชอบอ่านหนังสือประวัติของนักวิทยาศาสตร์ แล้วเล่าให้ครอบครัวฟังเป็นประจำในระหว่างนั่งรถเดินทางกลับบ้าน เขารู้จักชื่อนักวิทยาศาสตร์ของโลกหลายคน เช่น มาตามคูรี ไอแซค นิวตัน โทมัส อันวา เอดิสัน ไชวเดอร์ นอกจากนี้เขายังเล่าถึงความสามารถพิเศษว่าสามารถเล่นเปียโน ไวโอลิน เมโลเดียน ระนาด และขลุ่ย การกำหนดให้ทำงานโครงงานเป็นกลุ่ม บางครั้งเพื่อนไม่รับผิดชอบไม่ยอมช่วยทำงานกลุ่ม ควรเปลี่ยนคนในกลุ่มทุกครั้ง อย่าให้เลือกกันเอง เพราะคนขยันจะจับกลุ่มกัน ทำให้คนไม่ขยันมากองรวมกันอีกกลุ่มหนึ่ง	

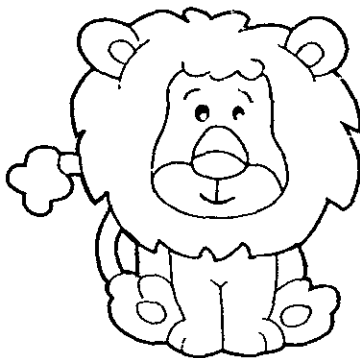
ภาพประกอบ 2 : แบบสัมภาษณ์ / แบบบันทึกการพูดคุยกับนักเรียน

ที่มา : บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์. (2544). รายงานการวิจัยการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
 วัฒนาพานิช. : 52.

2. แบบบันทึกประจำวัน อาจเขียนเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียนหรือการบันทึกอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้บันทึกเฉพาะเรื่อง เช่น บันทึกความดี จะสามารถสะท้อนภาพพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.1 แบบบันทึกประจำวันเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน

ตัวอย่างการเขียนบันทึกประจำวัน	
ชื่อนักเรียน....ค.ช.ภิญญรัฐ... ชั้น.... ป.4/2.....	
วัน เดือน ปี	บันทึกของครูผู้สอน
13 ม.ค. 44	วันนี้ครูให้ฝึกทอดไข่ เสร็จแล้วนำไปกินได้ สนุกดี น่าจะทำอย่างนี้บ่อย ๆ
14 ม.ค. 44	ครูให้ทำโครงการเป็นกลุ่ม ประชุมตกลงกันแล้ว แต่ เพื่อนก็ยังไม่ทำส่วนที่รับผิดชอบ งานนี้ฉันคงต้องเหนื่อยทำ คนเดียวอีกแล้ว

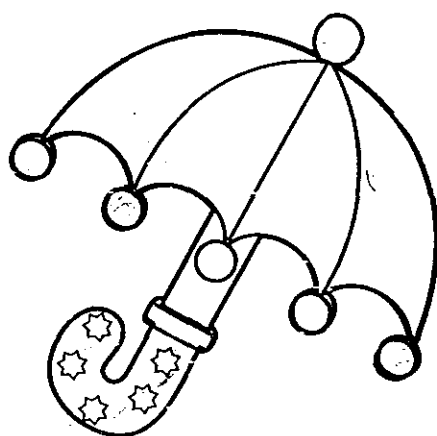
ภาพประกอบ 3 : แบบบันทึกประจำวันเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน

ที่มา : บุญเจ็ด ภิญโญอนันตพงษ์. (2544). รายงานการวิจัยการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
วัฒนาพานิช. : 65.

ตัวอย่าง การเขียนบันทึกความดีประจำวัน

2.2 แบบบันทึกความดีประจำวัน

แบบบันทึกความดีประจำวัน		
ชื่อนักเรียน....ด.ช.ภิญญวัชร... ชั้น.... ป.4/2.....		
วัน เดือน ปี	บันทึกของครูผู้สอน	ผู้เห็น / ผู้ได้รับ
13 ม.ค. 44	แยกเสื้อผ้าที่ใส่แล้ว เพื่อเตรียมซัก	
14 ม.ค. 44	ช่วยอธิบายการบ้านน้อง	
15 ม.ค. 44	ปิดประตูรถ กวาดบ้าน ถูบ้าน	

ภาพประกอบ 4 : แบบบันทึกความดีประจำวัน

ที่มา : บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2544). รายงานการวิจัยการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
วัฒนาพานิช. : 65.

3. แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม

กลุ่ม.....ชั้น.....วิชา.....

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

1. การแบ่งหน้าที่.....

.....

2. ขั้นตอนการทำงาน.....

.....

3. การให้ความร่วมมือในการทำงาน.....

.....

4. ปัญหาและอุปสรรค

.....

1. วิธีแก้ปัญหา

.....

2. ผลการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับใด (กลุ่มประเมินตนเอง)

☐ ดีมาก☐ ดี☐ ปานกลาง☐ ปรับปรุง

4. แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....ชื่อผู้ประเมิน.....

ใบงานที่.....เรื่อง.....

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินใส่ตัวเลขลงในช่องตามความเป็นจริง

3 หมายถึง ดีมาก

2 หมายถึง พอใช้

1 หมายถึง ควรปรับปรุง

ชื่อสมาชิก รายการ	1.....			2.....			3.....			4.....			5.....			รวม	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน																	
2. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่																	
3. การให้ความร่วมมือในการทำงาน																	
4. การแสดงความคิดเห็น																	
5. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น																	
6. การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ																	
7. ความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย																	
รวม																	
ร้อยละ																	

เกณฑ์การประเมิน

ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับ ดีมาก

ร้อยละ 70 – 79 ระดับ ดี

ร้อยละ 60 – 69 ระดับ พอใช้

ต่ำกว่าร้อยละ 60 ระดับ ควรปรับปรุง

ลงชื่อ.....

ผู้ประเมิน

วันที่ประเมิน...../...../.....

หมายเหตุ

5. แบบประเมินผลงาน / โครงการงาน

5.1 แบบประเมินผลงาน / โครงการงานแบบที่ 1

แบบประเมินผลงาน (แบบที่ 1)

ชื่อนักเรียน / ครูผู้ประเมิน.....

เรื่อง.....

คำชี้แจง : ให้ใส่ตัวเลขในช่องตามเกณฑ์การให้คะแนน (ดังแนบ)

รายการ กลุ่มที่	ความ เหมาะสมของ ข้อมูล				การคำนวณ ถูกต้องตาม ขั้นตอน				ผลงาน สอดคล้องกับ จุดประสงค์				วิธีการนำเสนอ ผลงาน				ความสมบูรณ์ ของ ผลงาน				ร ว ม	ร้อยละ
1.																						
2.																						
3.																						
รวม																						
ร้อยละ																						

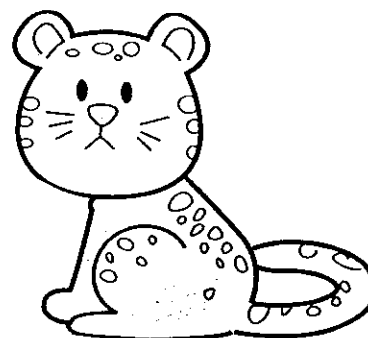
เกณฑ์การประเมิน

ร้อยละ 80 ขึ้นไป	ระดับ	ดีมาก
ร้อยละ 70 – 79	ระดับ	ดี
ร้อยละ 60 – 69	ระดับ	พอใช้
ต่ำกว่าร้อยละ 60	ระดับ	ควรปรับปรุง

ลงชื่อ.....

ผู้ประเมิน

วันที่ประเมิน...../...../.....

ภาพประกอบ 5 : แบบประเมินผลงาน / โครงการงานแบบที่ 1

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : 63.

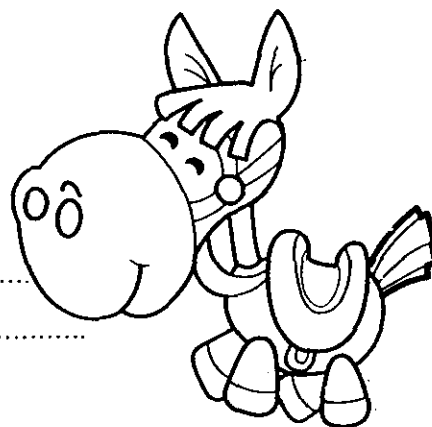
5.2 แบบประเมินผลงาน/โครงการแบบที่ 2

แบบประเมินผลงาน / โครงการ (แบบที่ 2)

ชื่อนักเรียน / ครูผู้ประเมิน.....

เรื่อง.....

คำชี้แจง : ให้ใส่ตัวเลขในช่องตามเกณฑ์การให้คะแนน

รายการ กลุ่มที่	การ ประยุกต์ใช้				การคิดคำนวณ				การสื่อสาร				การคิด สร้างสรรค์				การทำงาน กลุ่ม				รวม	ร้อยละ
1.																						
2.																						
3.																						
รวม																						
ร้อยละ																						

เกณฑ์การประเมิน

ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับ ดีมาก

ร้อยละ 70-79 ระดับ ดี

ร้อยละ 60-69 ระดับ พอใช้

ต่ำกว่าร้อยละ 60 ระดับ ควรปรับปรุง

ลงชื่อ.....

ผู้ประเมิน

วันที่ประเมิน...../...../.....

ภาพประกอบ 6 : แบบประเมินผลงาน/โครงการแบบที่ 2

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : 66.

6. แบบประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

แบบประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง

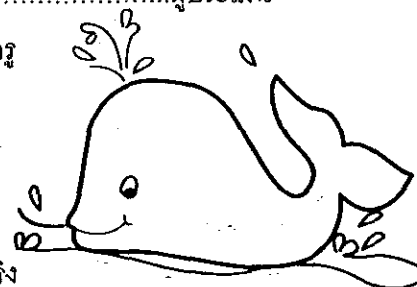
ชื่อ..... วัน / เดือน / ปี ที่ประเมิน

รายการ	จริงมากที่สุด	จริง	ไม่จริง
นิสัยในการทำงาน			
1. มีการวางแผนการทำงาน			
2. ทำงานเสร็จทันตามกำหนดเวลา			
3. มีความตั้งใจในการทำงาน			
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
5. ขอความช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น			
ทักษะการเรียนรู้			
1. ใช้เวลาคุ้มค่า			
2. มีความตั้งใจเรียน			
3. มีการจดบันทึกที่ดี			
4. มีการทบทวนความรู้และสรุป			
ทักษะทางสังคม			
3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้			
4. มีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล			
5. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
6. มีลักษณะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี			

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

☐ ตนเอง☐ เพื่อน☐ ครู

.....ผู้ประเมิน

ภาพประกอบ 7 : แบบประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : 59.

7. แบบประเมินแฟ้มผลงานแบบประเมินแฟ้มผลงาน

ชื่อแฟ้ม.....

ชื่อนักเรียน.....

เกณฑ์รายการประเมิน	ไม่ถึง เกณฑ์ที่ คาดหวัง	ถึงเกณฑ์ที่ คาดหวัง	เหนือ เกณฑ์ที่ คาดหวัง	คะแนน รวม	ข้อเสนอ แนะ
	(1)	(2)	(3)		
การจัดการ - การสร้างสรรค์ปก - การประเมินตนเอง - ความสมบูรณ์ของรายการ และการนำเสนอความ ประทับใจ - การวางรูปแบบ - ศิลป์ - ความคิดสร้างสรรค์ หลักฐานแสดงความเข้าใจ - ความรู้ในเนื้อหาวิชา - การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ - แนวคิดประยุกต์ใช้					

เกณฑ์การให้คะแนน

รวม.....คะแนน

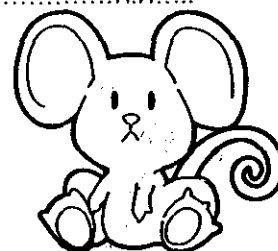
ระดับ ดี (22-27 คะแนน)

ระดับ พอใช้ (16-21 คะแนน)

ระดับ ปรับปรุง (9-15 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

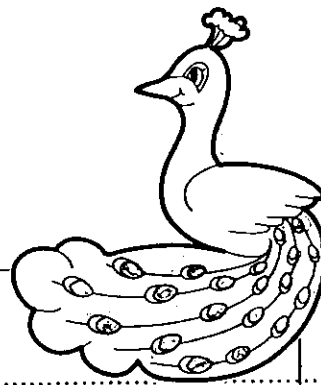
ภาพประกอบ 8 : แบบประเมินแฟ้มผลงาน

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : 67.

8. แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน

แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน

ชื่อชิ้นงาน

1. เหตุผลที่เลือกชิ้นงานนี้เข้าแฟ้ม.....
.....
.....
2. งานชิ้นนี้นักเรียนประเมินว่าควรได้คะแนนเท่าใด (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) และบอกเหตุผล
.....
.....
3. จุดเด่น จุดด้อยของชิ้นงานนี้มีอะไรบ้าง
.....
.....
4. ถ้าจะปรับปรุงงานให้ดีขึ้นควรปรับปรุงอย่างไร
.....
.....

ลงชื่อ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ความคิดเห็นของครู

.....

ภาพประกอบ 9 : แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนต่อผลงาน

ที่มา : กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว : 60.

เกณฑ์การประเมิน (Rubric)

เกณฑ์การประเมินเป็นหัวใจสำคัญของการประเมิน เป็นแนวทางในการตรวจให้คะแนน/ระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน การกำหนดจึงต้องมีความชัดเจนและสามารถสะท้อนระดับความรู้ความสามารถ คุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. ประเด็นที่จะประเมิน (Criteria)
2. ระดับความสามารถ (Performance Level)
3. การบรรยายคุณภาพของแต่ละระดับความสามารถ (Quality description)

การกำหนดเกณฑ์การประเมินมี 2 แบบ คือ

1. การกำหนดเกณฑ์โดยภาพรวม (Holistic Score) เป็นการให้คะแนนโดยพิจารณาผลงานในภาพรวมว่ามีคุณภาพในระดับใดบ้าง
2. การกำหนดเกณฑ์โดยจำแนกสิ่งที่จะประเมินออกเป็นประเด็น ๆ (Analytic Score) ให้คะแนนตามระดับคุณภาพของแต่ละประเด็น แล้วนำคะแนนจากประเด็นทั้งหมดมารวมกัน

วิธีเขียนเกณฑ์การประเมิน (Rubric)

ให้พิจารณาดังนี้

1. เนื้อหาหรือหน่วยการเรียนนั้น ๆ ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ข้อใด
2. ประเด็นที่นำมาประเมินบ่งบอกได้ว่าเป็นคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ข้อใด
3. จัดทำรอบการประเมินที่ครอบคลุมประเด็นที่จะนำมาประเมิน
4. อธิบายการแสดงออกถึงระดับความสามารถตามประเด็นที่กำหนดเป็นระดับ ๆ
5. ทดลองหาความชัดเจนโดยผู้เชี่ยวชาญและกับผู้เรียน (ถ้าผู้เรียนเข้าใจอาจช่วยผู้สอนสร้าง

Rubric ได้)

6. หาจุดแข็ง จุดอ่อนของ Rubric หลังจากนำไปใช้ตัดสินผลงานของผู้เรียนแล้ว
7. ทบทวน ปรับปรุง Rubric ที่จำเป็น

ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนน

1. ความเหมาะสมของข้อมูล

- ได้ 4 คะแนน เมื่อมีจำนวนข้อมูลเพียงพอ และเหมาะสม
- ได้ 3 คะแนน เมื่อมีจำนวนข้อมูลเพียงพอ แต่ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร
- ได้ 2 คะแนน เมื่อมีจำนวนข้อมูลไม่เพียงพอ แต่เหมาะสม
- ได้ 1 คะแนน เมื่อมีจำนวนข้อมูลไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม
- ได้ 0 คะแนน เมื่อไม่มีข้อมูล

2. การคำนวณถูกต้องตามขั้นตอน

- ได้ 4 คะแนน เมื่อคำนวณถูกต้องทุกค่าทุกขั้นตอน
- ได้ 3 คะแนน เมื่อคำนวณถูกต้องเป็นส่วนใหญ่
- ได้ 2 คะแนน เมื่อคำนวณถูกต้องเป็นส่วนน้อย
- ได้ 1 คะแนน เมื่อมีการคำนวณ
- ได้ 0 คะแนน เมื่อไม่มีการคำนวณ

3. ผลงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

- ได้ 4 คะแนน เมื่อใช้ความรู้ตามจุดประสงค์ทุกขั้นตอน
- ได้ 3 คะแนน เมื่อใช้ความรู้ตามจุดประสงค์เป็นส่วนใหญ่
- ได้ 2 คะแนน เมื่อใช้ความรู้ตามจุดประสงค์เป็นส่วนน้อย
- ได้ 1 คะแนน เมื่อไม่ได้ใช้ความรู้ตามจุดประสงค์
- ได้ 0 คะแนน เมื่อไม่มีผลงาน

4. ความสมบูรณ์ของผลงาน (คะแนนเต็ม 4 คะแนน)

1. นำเสนอตามรูปแบบของรายงาน
 2. ความถูกต้องชัดเจนในการเขียนหรือพิมพ์
 3. การจัดรูปเล่มได้เหมาะสม
 4. มีแผนการปฏิบัติงาน
- ได้ 4 คะแนน เมื่อมี 4 รายการ
 - ได้ 3 คะแนน เมื่อมี 3 รายการ
 - ได้ 2 คะแนน เมื่อมี 2 รายการ
 - ได้ 1 คะแนน เมื่อมี 1 รายการ
 - ได้ 0 คะแนน เมื่อไม่มีรายงานส่ง

5. วิธีการนำเสนอผลงาน (คะแนนเต็ม 4 คะแนน)

ได้ 4 คะแนน เมื่อนำเสนอด้วยวิธีการที่กระชับ ชัดเจน เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่สับสน วกวน คำวนถูกต้องตามหลักวิชาทุกขั้นตอน มีความคิดสร้างสรรค์ การนำเสนอน่าสนใจ (น้ำเสียงชัดเจน มีความเชื่อมั่น กระตือรือร้น เตรียมเนื้อหา สื่ออุปกรณ์ครบถ้วน การใช้ภาษาถูกต้องตามอักขรวิธี ออกเสียงควบกล้ำถูกต้องทุกคำ)

ได้ 3 คะแนน เมื่อนำเสนอด้วยวิธีการที่ชัดเจนตามลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่อง คำวนถูกต้องตามหลักวิชาเกือบทุกขั้นตอน มีความคิดสร้างสรรค์ (นำเสนอด้วยน้ำเสียงที่มีความเชื่อมั่น กระตือรือร้น เตรียมเนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ได้ไม่สมบูรณ์นัก การใช้ภาษาบางครั้งอาจจะมีการผิดเพี้ยนไปบ้าง)

ได้ 2 คะแนน เมื่อนำเสนอตามลำดับขั้นตอน สื่อความหมายได้พอสมควร คำวนถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจจะมีการผิดพลาดบ้าง (กระตือรือร้น มีร่องรอยของการเตรียมสื่ออุปกรณ์)

ได้ 1 คะแนน เมื่อนำเสนออย่างไม่มีลำดับขั้นตอน ไม่มีความตั้งใจที่จะนำเสนอผลงาน (ไม่มี การเตรียมการที่จะนำเสนอผลงาน ผู้นำเสนอกำหนดอย่างไม่รู้ตัว)

ได้ 0 คะแนน เมื่อไม่มีผลงาน (ไม่มีใครออกมาเสนอผลงาน)

หมายเหตุ : ข้อความในวงเล็บ หมายถึง การพิจารณาเมื่อมีการนำเสนอด้วยวิธีการพูดหน้าชั้น หรือร่วมกันอภิปราย

การบันทึกผลการประเมิน

ข้อมูลการประเมินผลการเรียน ทั้งจากการประเมินระหว่างเรียน ผลงาน และการทดสอบในโอกาส ต่างๆ จะนำไปบันทึกในแบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5) อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อใช้เป็นหลักฐานสำหรับการประเมินผล และจัดกิจกรรมปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบ

5. การสร้างคู่มือ

5.1 ความหมายของคู่มือ ได้มีผู้ให้ความหมายของคู่มือไว้หลายท่าน ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535 : 77) ได้ให้ความหมายของคู่มือครูว่า เป็นเอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539 : 153) ให้ความหมายของหนังสือคู่มือว่า เป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยทั่ว ๆ ไป หนังสือคู่มือที่พบเห็น มี 3 ประเภท ใหญ่ ๆ ได้แก่ คู่มือครู คู่มือผู้เรียน และคู่มือทั่วไป

สรุปได้ว่า คู่มือครู หมายถึง เอกสารที่เป็นเครื่องมือให้ผู้นำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เป็นไปตามกำหนดที่พึงประสงค์ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

5.2 ประเภทของคู่มือ

คู่มือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะให้ความคิดและแนวทางการดำเนินการสู่เป้าหมายและทิศทางแห่งความสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงานและนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงประเภทของคู่มือไว้หลากหลาย ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 1 - 2) ได้จัดทำคู่มือขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นคู่มือที่หน่วยศึกษานิเทศก์ จัดทำขึ้นเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการพัฒนาประชาธิปไตยประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ บทนำ รูปแบบการจัดกิจกรรม ตัวอย่างกิจกรรม แนวทางการใช้และการรายงานผล

กรมวิชาการ (2538 : 13-16) ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพการเรียนรู้ควบคู่กับการทำงาน เป็นคู่มือจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การดำเนินการ หลักสูตร การลงทะเบียน แนวทางดำเนินงานในโรงเรียน การวิเคราะห์งาน การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลการเรียน บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินและผลที่คาดว่าจะได้รับ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539 : 127-132) กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปว่า หนังสือคู่มือที่พบกันมี 3 ประเภท ใหญ่ ๆ ได้แก่

1. คู่มือครู (Teacher's manual or handbook) เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติใช้ควบคู่กับตำราหรือหนังสือเรียน เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย คู่มือปฏิบัติการนิเวศวิทยา

2. คู่มือเรียน : แบบปฏิบัติ (student's manual or workbook) คือหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติจะประกอบด้วยสาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ ปัจจุบันคู่มือผู้เรียนไม่เพียงแต่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับหนังสือตำราเท่านั้น แต่อาจจะใช้เป็นคู่มือสำหรับการศึกษาค้นคว้าไปกับสื่ออื่น ๆ ที่ทำหน้าที่แทนครูหรือตำรา เช่น บทเรียน วีดิทัศน์ บทเรียนทางไกล ภาพยนตร์ หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้อ่านโดยมุ่งหวังให้มีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า คู่มือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือเกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิค วิธีสอน การใช้สื่อวัตกรรมการที่สัมพันธ์กับรายวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเนื้อหา หรือคำอธิบายรายวิชาใด วิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทคู่มือดังกล่าว ผู้ศึกษามีแนวคิดในการประยุกต์และพัฒนาคู่มือ เพื่อประโยชน์ต่อครูผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้า และผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางดำเนินการวางแผนพัฒนางานวิชาการเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและความเป็นจริงของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยคู่มือจะเป็นผู้ให้คำตอบเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

5.3 องค์ประกอบของคู่มือ

การที่จะนำคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานนั้น ๆ จะต้องมียอดประกอบในการนำไปเรียนรู้ และฝึกฝนด้วยตนเองได้ ซึ่งมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านกล่าวไว้ คือ

ศักรินทร์ สุวรรณโจน และคณะ (2535 :89) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือไว้ดังนี้

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์
2. เนื้อหาสาระ และกระบวนการ หรือขั้นตอนการดำเนินการ
3. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัด หรือแบบปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้รับการฝึกฝน รับคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. แหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539 : 154-159) กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือว่า ควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุม
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3 วิธีการใช้
 - 1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรม โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบ ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน
3. การเตรียมการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับ
 - 3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น
 - 3.2 การเตรียม แบบฝึกหัด ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติทดสอบความเข้าใจ
 - 3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น
4. กระบวนการ กิจกรรมปฏิบัติ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือการจัดกิจกรรม จำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการจัดกิจกรรม
 - 4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการปฏิบัติ ที่จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุผล
 - 4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติ ที่ใช้ในการสร้างความเข้าใจ
 - 4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ซึ่งมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน

5.4 แนวทางการเขียนคู่มือ

การเขียนคู่มือนั้น จะต้องเน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญ ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมต้องเขียนให้ละเอียด สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และควรแสดงแผนภาพ แผนภูมิ แผนผังเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่าย การเขียนคู่มือ เป็นการสอนหรือการให้ความรู้แก่ผู้อ่านทางภาษาเขียน แต่เนื่องจากผู้อ่านไม่มีโอกาสที่จะซักถามผู้เขียนในประเด็นที่สงสัย คู่มือจึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนเนื้อหาที่ละเอียด ครอบคลุม ประเด็นที่น่าสงสัยไว้ทั้งหมด เพื่อให้ผู้อ่านผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจได้ด้วยตนเองอย่างแจ่มแจ้ง

5.5 ลักษณะของคู่มือที่ดี

การพัฒนาคู่มือนั้น มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะของคู่มือ ซึ่งผู้ใช้หรือผู้ศึกษาจะให้ความสนใจคู่มือนั้นเพียงใด

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 17-18) ได้แบ่งลักษณะของคู่มือที่ดีออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษา และไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจจะหยิบอ่าน

1.2 การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1.3 เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้

1.4 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย

1.5 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยเสมอ

2. ด้านรูปแบบ

2.1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

2.2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

2.3 ลักษณะการจัดรูปแบบควรทำให้น่าสนใจ

2.4 การใช้ภาษาควรเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ

2.5 ระบบการนำเสนอควรจะเป็นระบบจากง่ายไปหายาก หรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน

3. ด้านการนำไปใช้

3.1 ควรระบุขั้นตอน

3.2 มีแผนภูมิตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.3 มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้ประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวก รวดเร็ว

3.4 บอกสิทธิประโยชน์และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

จากการศึกษาข้อคิดเห็นของนักวิชาการที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าคู่มือที่ดีนั้นควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. ควรระบุความสำคัญและประโยชน์ของคู่มือที่จะนำไปใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. ควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้คู่มือให้ชัดเจนว่าผู้ศึกษาจะได้อะไร
3. ควรบรรจุคำชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจในขั้นตอนการใช้คู่มือ
4. ควรจัดรูปแบบให้น่าสนใจ

5. เนื้อหาสาระที่ปรากฏ ในคู่มือควรจัดให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้ที่จะศึกษา
6. การใช้ภาษาควรเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ
7. ควรมีกรณีตัวอย่าง เพื่อช่วยแก้ความเข้าใจ
8. ควรมีรูปภาพประกอบเนื้อหา
9. ควรให้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม

ผู้ศึกษาได้ประมวลข้อคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น กำหนดให้องค์ประกอบของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

บทนำ

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

ประโยชน์ของการใช้คู่มือการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

1. บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
2. หลักการทำความสะอาดบ้าน
3. หลักการเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง
4. หลักการจัด ตกแต่งผัก ผลไม้ และขนม
5. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
6. หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ
7. อาชีพที่สุจริต
8. ข้อมูลน่ารู้
9. การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น
10. คอมพิวเตอร์น่ารู้
11. งานปลูกผักสวนครัวด้วยเมล็ดในภาชนะ

การจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยใช้รูปแบบการสอนที่เน้น

การพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม 7 รูปแบบ

- 1) การใช้สถานการณ์จำลอง
- 2) การทำค่านิยมให้กระจ่าง
- 3) การปรับพฤติกรรม

- 4) การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
- 5) การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ
- 6) การสอนแบบนฏการ
- 7) การแสดงบทบาทสมมติ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ แต่ละผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือมีการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม ยังมีไม่มากนัก มีแต่ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวมได้ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

บัดเดอร์เวิร์ท (Butterworth. 1974 : 2043 -2044) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เจตคติต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและเจตคติต่อโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.1 นักเรียนมีความสามารถทั่วไปสูง มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปต่ำ

เบคอน (Bacon. 1987 : 1289 - A) ศึกษาพบว่า นักเรียนจะแสดงความรับผิดชอบในการเรียนด้วยคุณลักษณะ 6 ประการ คือ 1) การทำกิจกรรมการเรียน 2) การเชื่อฟังครู 3) การตั้งใจเรียน 4) การเรียนหรือการศึกษาค้นคว้า 5) การพยายามเรียน และ 6) การทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือที่เลือกกระทำ

งานวิจัยในประเทศ

บังอร หล่อวิริยากุล (2535 : 107) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางภาษา กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางภาษา กับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความรับผิดชอบต่อ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าความรับผิดชอบของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราโมทย์ ชูเดช (2535 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาไทย และ ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนมินิคอร์สกับการสอนตาม คู่มือครู ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยชุดการสอนมินิคอร์สกับการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบ ไม่แตกต่าง

วรเชษฐ์ โชคชัย (2536 : 98-100) เปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาไทย และความ รับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนแบบนาฏการกับการสอนตามแนวคู่มือครู ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบนาฏการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานในห้องเรียนก่อนและ หลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุศรา จิตลำดวน (2538 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและ ความรับผิดชอบในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยให้ชุด การสอนมินิคอร์สแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการ สอนมินิคอร์สแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โสภิตา ลิ้มวัฒนาพันธ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคการ ควบคุมตนเองและการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ 2 และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่ม ควบคุมโดยใช้ ABF Control Group Design ตามลำดับที่มีต่อการเพิ่มและ การคงอยู่ของพฤติกรรม ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค ชั้นปีที่1 พบว่านักศึกษาทุกกลุ่มทดลอง ทั้งสองกลุ่มที่ใช้เทคนิคการควบคุมตนเองและกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกด้วย เบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมความรับผิดชอบที่ได้มอบหมายในระยะทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่า ระยะเส้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองทั้ง สองกลุ่มมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายสูงกว่านักศึกษาทุกกลุ่มควบคุม ทั้งในระยะ ทดลอง และระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัมพา อรุณพราหมณ์ (2539 : 77- 81) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและ ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุด การเรียนกับการสอนตาม คู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนกับการสอนตาม คู่มือครูก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ความรับผิดชอบของนักเรียนต่อหน้าที่การทำงานในห้องเรียนของนักเรียน ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนกับ การสอนตามคู่มือครูก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เซนิกา ชื่นสุวรรณ (2539 : 34) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความมั่นใจในตัวเอง รักรงานตรงต่อเวลา และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้งานสำเร็จลุล่วงรับผลการกระทำของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย และมีคำพูดที่เชื่อถือได้

สุทธิพงษ์ บุญผดุง (2541 : 22) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและละเอียดรอบคอบ รวมทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ จะเห็นว่าความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดในตัวบุคคลได้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ การฝึกให้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถพัฒนาความรับผิดชอบแก่นักเรียนได้ ดังนั้น การสอนโดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรม การเรียน ซึ่งเป็นวัตรกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามความสนใจและความสามารถของแต่ละคนผู้ศึกษาจึงคาดว่า คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานครนายกได้

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตามแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้และการกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมุ่งให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตร ข้อ 1 โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สอดแทรกในเนื้อหากลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีการดำเนินงาน 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การสร้างคู่มือ

ส่วนที่ 2 ประเมินคุณภาพคู่มือ

ส่วนที่ 1 การสร้างคู่มือ

ในการสร้างคู่มือมีขั้นตอนดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานจัดทำร่างคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือ

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานจัดทำร่างคู่มือ

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ และการสร้างคู่มือ

1.2 การจัดทำร่างคู่มือ ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้คือ

1.2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1.2.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 นำร่างคู่มือที่สร้างเสร็จแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก) ตรวจสอบคุณภาพของร่างคู่มือ แล้วนำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแบบประเมิน ความสอดคล้องมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence - IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (กรมวิชาการ. 2545 : 84)

ผู้เชี่ยวชาญได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1) ในการเขียนบทนำ ผู้จัดทำควรเขียนเกริ่นนำ โดยกล่าวถึงภาพกว้าง ๆ แล้วเจาะลึก ลงสู่รายละเอียดที่ต้องการจัดทำคู่มือ โดยอ้างถึง การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ ให้สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ตามข้อกำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขมาตรา 27 โดยผู้จัดทำควรอ้างถึงมาตรฐานหลักสูตร ข้อ 1

2) ผู้จัดทำควรระบุ ระดับการศึกษาช่วงชั้นใด และกลุ่มสาระวิชาใด ระบุให้ชัดเจน ซึ่ง ได้เสนอแนะให้เลือกกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อจะได้จัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ในระดับการศึกษาช่วงชั้นที่ 2 เพื่อที่จะได้รับการ ปลุกฝังแต่เยาว์วัย

3) ผู้จัดทำควรศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และวิเคราะห์ มาตรฐานหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาจัดทำดัชนีชี้วัด ว่าต้องการวัดความรับผิดชอบต่อ ตนเองหรือความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ระบุให้ชัดเจน

4) ผู้จัดทำควรศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะได้นำมาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามมาตรฐานหลักสูตร

5) การใช้คำในคู่มือให้ใช้ให้คำที่สอดคล้องกันทุกครั้ง

6) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ทั้งโดยการสอน สอดแทรกในเนื้อหาสาระการเรียนรู้และปลุกฝังความรับผิดชอบโดยตรงด้วยรูปแบบการสอน 7 รูปแบบตามที่เสนอไว้ในคู่มือ

1.4 ปรับปรุงร่างคู่มือ

ผู้ศึกษานำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไขร่างคู่มือแล้วเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำและการแก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อแก้ไขแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือ

ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของคู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยกำหนดโครงสร้างของคู่มือดังนี้

- 1.1 วัตถุประสงค์
- 1.2 คำชี้แจงการใช้
- 1.3 ความเป็นมา
- 1.4 เนื้อหา
- 1.5 บทสรุปเนื้อหา
- 1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา
- 1.7 แผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ที่ปรึกษาได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- 1) ความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา
 - 2) ขั้นตอนของเนื้อหาของคู่มือให้สอดคล้องกัน ในบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ให้ถูกต้องตามหลักการจัดทำคู่มือ ตลอดจนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบจะต้องมีการประเมินผล ในกิจกรรมนั้น ๆ ให้เห็นชัดเจนว่านักเรียนได้รับการพัฒนาความรับผิดชอบด้านใด
 - 3) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ให้ระบุองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมให้ครูผู้สอนได้เป็นแนวทางนำไปปฏิบัติการสอนได้โดยครูผู้สอนไม่ต้องไปสืบค้นอีก
 - 4) การเขียนสาระสำคัญและผลที่คาดหวัง
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และที่แก้ไข มาตรา 27 และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดนิยามปฏิบัติการของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

4. กำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

ผู้ศึกษาได้กำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรม ดังนี้

- 1) บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
- 2) หลักการทำความสะอาดบ้าน เพดาน ห้องนอน
- 3) หลักการเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง
- 4) หลักการจัด ตกแต่งผัก ผลไม้ ขนม
- 5) การดูแลรักษาเสื้อผ้า
- 6) หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ
- 7) อาชีพที่สุจริต
- 8) ข้อมูลน่ารู้
- 9) คอมพิวเตอร์น่ารู้
- 10) งานปลูกผักสวนครัวด้วยเมล็ดในภาชนะ
- 11) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

ด้วยกระบวนการสอน 7 รูปแบบ

2 จัดทำแบบประเมินคุณภาพคู่มือ

แบบประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วยเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างแบบประเมินดังนี้

2.1 กำหนดประเด็นการประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและโครงสร้างของคู่มือ

2.2 จัดทำข้อกระทงสำหรับประเมินตามประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้ประเมินพิจารณาประเด็นการประเมินที่กำหนดโดยให้ลงความเห็น ว่า เหมาะสม หรือ ไม่เหมาะสม หรือไม่แน่ใจ

2.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบ ประกอบด้วย

1. นางธีรนุช รอดแก้ว ศึกษาพิเศษ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. นางสาวพรศิริ กองนวล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอองครักษ์
3. นางพิสมัย สาระกุล อาจารย์ 2 โรงเรียนวัดศรีจุฬา

ในการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ประเมิน กำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นดังนี้

คะแนน + 1 หมายถึง ประเด็นที่พิจารณานั้นเหมาะสม

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าประเด็นที่พิจารณาเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

ค่าคะแนน - 1 หมายถึง ประเด็นที่พิจารณานั้นไม่เหมาะสม

2.4 กำหนดวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตรดังนี้ (กรมวิชาการ.

$$2545 : 84) \quad IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็น

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นแบบประเมินคุณภาพคู่มือตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ความคิดเห็น					เฉลี่ย (IOC)
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
1. การจัดรูปเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
2. รูปแบบการนำเสนอ	0	+1	+1	+1	+1	.8
3. โครงสร้างของคู่มือ	+1	+1	+1	0	+1	.8
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา	+1	+1	+1	+1	0	.8
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นไปตามหลักการ/ทฤษฎี	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบมีความชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบในคู่มือมี องค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

รายการประเมิน	ความคิดเห็น					เฉลี่ย (IOC)
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
9. คู่มือมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบอย่างหลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญความเห็นเกี่ยวกับข้อกระทงประเด็นการประเมิน คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.8 – 1.0 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย 0.5 ที่กำหนดไว้ แสดงว่าข้อกระทง สำหรับประเมินตามประเด็นที่กำหนดไว้มีคุณภาพ นำไปใช้ในการประเมินได้

ส่วนที่ 2 ประเมินคุณภาพคู่มือ

ในการประเมินคุณภาพคู่มือ ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

1. นำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ที่ได้จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ประเมินคุณภาพคู่มือ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

นักวิชาการ

1. นายสุนทร เขยขึ้น ศึกษาพิเศษ 9 สพท.นครนายก
2. นายเลิศศักดิ์ พรหมประเสริฐ ผู้ตรวจราชการ สพท. นครนายก
3. นายปรีชา ภาวโน ศึกษาพิเศษ 9 สพท.นครนายก
4. นางสาวพรศิริ กองนวล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอองครักษ์
5. นางสาวสุภาพร วงศ์เหรียญทอง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนวัดดอนยอ

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายถวัลย์ คำสีม่วง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นายสุรศักดิ์ ดิษฐสุวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
3. นายวิเชียร ประจุมูล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีจุฬา
4. นางสาวนิตพร เนติ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลอง 3 วิทยา
5. นายสุพรรณ สุวิชากร ครูใหญ่โรงเรียนคริสตสงเคราะห์

ครูผู้สอน

1. นางศิริกุล จิระเสวี อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นางสาวพิมพ์จันทร์ วัชรจักร อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลเมืองนครนายก
3. นายกิตติชัย สุทธิโนบล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดปากคลองพระอาจารย์
4. นางเพ็ญแข พุ่มพิมล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดสันตยาราม
5. นายชวลิต ศีตะปัญญ อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดสมบุญนาคคี

2. วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จากแบบประเมิน คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 100 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 4.501 ขึ้นไป	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด

สรุปผลการประเมินคุณภาพคู่มือปฏิบัติงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียน
การสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การจัดรูปเล่ม	4.53	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
2. รูปแบบการนำเสนอ	4.33	0.49	เหมาะสมมาก
3. โครงสร้างของคู่มือ	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา	4.80	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์	4.73	0.46	เหมาะสมมากที่สุด
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักการ/ ทฤษฎี	4.67	0.49	เหมาะสมมากที่สุด
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบมีความชัดเจน	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบในคู่มือมีส่วนประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้	4.80	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
9. คู่มือมีกิจกรรมเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบอย่าง หลากหลาย	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติใน สถานศึกษา	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.75	0.12	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 2 แสดงว่า คุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้าน
ความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพ
และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด 11 ข้อ และมีความเหมาะสมมาก 2 ข้อ

บทที่ 4

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี นับเป็นเป้าหมายสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนและสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ในทุก ๆ ด้านให้เกิดกับตัวผู้เรียนเองและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้สัมผัสและปฏิบัติจริง จากประสบการณ์ตรงและจากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ แทนการได้รับความรู้จากจินตนาการตามเนื้อหาของผู้เรียนเอง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ คู่มือฉบับนี้เปรียบเสมือนคำแนะนำ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะให้ ความสำคัญในการนำกิจกรรม ไปสอนสอดแทรกกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบสูงสุด ซึ่ง จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและด้วยประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมกลุ่ม และ ลงมือปฏิบัติจริง แทนการรับรู้จากการจินตนาการของผู้เรียนเอง

ผู้ศึกษาจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือนี้จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในสถานศึกษา ที่นำกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาความเป็นจริงจากประสบการณ์ตรง ตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน
วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษาของนักเรียน โดยจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารจัดการด้านงานวิชาการ ให้สามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ข้อ 1 ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน สามีคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมขอพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านความรับผิดชอบ มีความสำคัญที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ เพื่อที่จะได้ผลผลิตด้านตัวผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งหากทำได้ดังนี้แล้ว ก็จะเป็นเครื่องแสดงความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนนั้น ๆ

จากความสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข มาตรา 27 ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งต้องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมุ่งให้ครูจัดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ทำให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องให้ความสนใจและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสอนสอดแทรกเนื้อหาในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ผู้จัดทำหวังว่าการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ฉบับนี้ไปใช้จะสามารถทำให้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สูงสุดจะได้เกิดกับผู้เรียนซึ่งต่อไปจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำแนะนำการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอน วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	92
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	93
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรม.....	93
แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี.....	94
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม.....	95
การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้วยกระบวนการสอน 7 รูปแบบ.....	147
1. การทำค่านิยมให้กระจ่าง.....	148
2. การใช้สถานการณ์จำลอง.....	153
3. การสร้างเสริมลักษณะนิสัย	160
4. การการสอนแบบนาฏการ.....	166
5. การสอนการปรับพฤติกรรม.....	171
6. การแสดงบทบาทสมมติ.....	173
7. การสอนที่เน้นพัฒนาศักยภาพ.....	176

**คำแนะนำการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก**

เพื่อให้การใช้คู่มือเล่มนี้มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ให้ได้ผล ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

- 1.1 ศึกษาข้อมูลในคู่มือการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามมาตรฐานหลักสูตร ข้อ 1
- 1.2 วางแผนการนำข้อมูลในคู่มือไปใช้ในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.3 จัดอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรม
- 1.4 ประเมินผลผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

2. ครู นักเรียน และผู้ที่มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา สามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 ศึกษาเนื้อหาข้อมูลในคู่มือการจัดกิจกรรมการโดยการจัดแผนการเรียนรู้สอดแทรกในเนื้อหาสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อของนักเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.2 วางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นและสามารถเปรียบเทียบจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง
- 2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีการจัดกิจกรรมและไม่มีการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
- 2.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรม
- 2.5 ประเมินผลการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตามวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อ 1
2. เพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นคู่มือในการนิเทศ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการเรียน การสอนของครู
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ในปัจจุบัน

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จากคู่มือไปพัฒนาการจัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนกับสาระการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ
 2. ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตร สถานศึกษา
 3. ครูผู้สอนได้นำกระบวนการจัดกิจกรรมที่มีอยู่ในคู่มือได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐาน หลักสูตรและสาระการเรียนรู้
 4. ผู้เรียนสามารถศึกษากิจกรรมที่มีอยู่ในคู่มือ และปรับพฤติกรรมตนเองได้อย่างเหมาะสม
- ดังนั้น จากคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จะสามารถ พัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อ 1 และจะส่งผล ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเอง จนเกิดจิตสำนึกในการทำความดี และสามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้าน
ความรับผิดชอบต่อตนเอง
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า เวลา 2 ชั่วโมง
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและฤดูกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ
 ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการแต่งกายตนเองได้เหมาะสมและถูกต้อง
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยดูแลรักษาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของตนเอง
ได้ถูกวิธี
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยโดยซ่อมแซมเสื้อผ้าของตนเองด้วยการปะได้ถูก
วิธี
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยโดยซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการชุนได้ถูกวิธี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน
เช่น ร้องเพลง อาบน้ำ พร้อมกับทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ

เพลง อาบน้ำ

อาบน้ำชุ่มซ่า	ล้างหน้าล้างตา
ฟอกสบู่ถูตัว	ชำระเหงื่อไคล
รดน้ำให้ทั่ว	เสร็จแล้วเช็ดตัว
เราไม่ขุ่นมัว	สุขภาพสบายใจ

2. กิจกรรม เรื่อง การแต่งกายที่เหมาะสม

2.1 ครูสุ่มเรียกนักเรียน 1 คน ออกมาที่หน้าชั้น แล้วให้เพื่อนในชั้นช่วยกันดูว่า เพื่อนคนที่ยืนอยู่หน้าชั้น แต่งกายเรียบร้อยและเหมาะสมหรือไม่

2.2 ครูให้นักเรียนจับคู่กัน แล้วให้แต่ละคู่ออกมาแสดงความคิดเห็นถึงการแต่งกาย ของเพื่อนที่เป็นคู่ของตนว่า แต่งกายเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

2.3 ครูซักถามนักเรียนว่า การแต่งกายที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

2.4 ให้นักเรียนจับคู่ภาพการแต่งกายให้สัมพันธ์กับโอกาสและสถานที่จัดทำเป็น ผลงานการแต่งกายที่เหมาะสม แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. กิจกรรม สรุปความรู้เรื่องการแต่งกายที่เหมาะสม

3.1 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง การแต่งกายที่เหมาะสม ดังนี้

3.1.1 การแต่งกายที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

- การเลือกสี
- การเลือกแบบ
- การเลือกให้เหมาะกับฤดูกาล

3.1.2 การเลือกสีของเสื้อผ้า ควรคำนึงถึงผิวพรรณ รูปร่าง และวัยของผู้สวมใส่ เช่น ผิวคล้ำต้องเลือกใส่เสื้อผ้าสีอ่อนๆ ผิวขาวต้องเลือกใส่เสื้อผ้าสีเข้ม

3.1.3 การเลือกแบบ เราต้องรู้จักเลือกสวมใส่เสื้อผ้าที่มีรูปแบบเหมาะสมกับเวลาและสถานที่ที่จะไป เช่น ชุดนอนเป็นผ้าเนื้อนิ่ม สวมใส่สบาย ชุดไปเที่ยวเป็นเสื้อผ้าที่มีสีสันสดใส

3.1.4 การเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล เช่น ฤดูร้อนใส่เสื้อผ้าเนื้อบางๆ

3.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เลือกหัวข้อแต่งกาย จากนั้น ให้สมาชิกในกลุ่มนำเสื้อผ้ามาคนละ 1 ชุด นำมาคัดเลือกให้ตัวแทนกลุ่มออกมาแต่งให้เพื่อนดู บันทึกผลจัดทำเป็น ผลงาน การแต่งกายของฉัน แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการแต่งกายได้เหมาะสมและถูกต้อง
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการดูแลรักษาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายได้ถูกวิธี
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการปะได้ถูกวิธี
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการทูนได้ถูกวิธี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมายผู้ที่ยังไม่ส่งงาน
2. กิจกรรม เรื่อง การแต่งกายที่เหมาะสม

ให้นักเรียนหาภาพหรือวาดภาพการแต่งกายชุดต่างๆ ที่นักเรียนชอบมากที่สุดติดในใบงาน
พร้อมกับเขียนบรรยาย จัดทำเป็น ผลงาน ชุดของฉัน แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. กิจกรรม เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า

3.1 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครซักเสื้อผ้าให้นักเรียน แล้วครูสุ่มเรียกนักเรียนคนที่เคยซักเสื้อผ้าออกมาหน้าชั้น ให้เล่าถึงขั้นตอนในการซักเสื้อผ้าให้เพื่อนฟัง

3.2 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการซักผ้าว่า เป็นการทำความสะอาดเสื้อผ้า ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธี คือ การซักผ้าด้วยมือและการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า

3.3 ให้นักเรียนสำรวจว่า เมื่ออยู่บ้านนักเรียนเคยทำอะไรบ้าง โดยขีด ✓ ลงในตาราง และเขียนสรุปผลการสำรวจ พร้อมกับบอกเหตุผล จัดทำเป็น ผลงาน งานที่ฉันทำ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. กิจกรรม เรื่อง การแต่งกายที่เหมาะสม

ให้นักเรียนหาภาพหรือวาดภาพการแต่งกายชุดต่างๆ ที่นักเรียนชอบมากที่สุดติดในใบงาน พร้อมกับเขียนบรรยาย จัดทำเป็น ผลงาน ชุดของฉัน แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบต่อ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการแต่งกายได้เหมาะสมและถูกต้อง
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการดูแลรักษาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
ได้ถูกวิธี
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการปะได้ถูกวิธี
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการชุนได้ถูกวิธี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมายผู้ที่ยังไม่ส่งงาน
2. กิจกรรม เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า
 - 2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครซักเสื้อผ้าให้นักเรียน แล้วครูสุ่มเรียกนักเรียนคนที่เคยซัก
เสื้อผ้าออกมาหน้าชั้น ให้เล่าถึงขั้นตอนในการซักเสื้อผ้าให้เพื่อนฟัง

2.2 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการซักผ้าว่า เป็นการทำความสะอาดเสื้อผ้า ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธี คือ การซักผ้าด้วยมือและการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า

2.3 ให้นักเรียนสำรวจว่า เมื่ออยู่บ้านนักเรียนเคยทำอะไรบ้าง โดยขีด ✓ ลงในตาราง และเขียนสรุปผลการสำรวจ พร้อมกับบอกเหตุผล จัดทำเป็น ผลงาน งานที่ฉันทำ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า (การซักผ้า) เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยการปฏิบัติกิจกรรมซักเสื้อผ้าร่วมกับกลุ่ม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมาย
ผู้ที่ยังไม่ส่งงาน
2. กิจกรรม เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า (การซักผ้า)
 - 2.1 ครูซักถามนักเรียนถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการซักผ้าด้วยมือ และการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า
ให้นักเรียนตอบทีละคน
 - 2.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการซักผ้า ทำเป็นรายงาน
ส่งครู แล้วส่งตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายที่หน้าชั้นพร้อมทั้งสนทนาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของ
ตนเองและของส่วนรวมในการทำงาน

2.3 ให้นักเรียนนำเสื้อผ้า คนละ 1 ชุด ถุงเท้า 1 คู่ ผ้าเช็ดหน้า 1 ผืน จากนั้น ปฏิบัติกิจกรรมตามหัวข้อที่กำหนด บันทึกผล จัดทำเป็น ผลงาน การซักผ้า แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า (การจัดเก็บเสื้อผ้า)
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบต่อ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการจัดเก็บเสื้อผ้า

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

การจัดเก็บเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมายผู้ที่ยังไม่ส่งงาน
2. กิจกรรม เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า (การจัดเก็บเสื้อผ้า)
 - 2.1 ครูสนทนากับนักเรียนว่า เมื่อเราซักผ้าแล้ว เสื้อผ้าแห้งสนิท ต้องแยกเสื้อผ้าที่จะรีด
และไม่จำเป็นต้องรีดออกจากกัน แล้วครูซักถามนักเรียนว่า ใครรีดเสื้อผ้าเองบ้าง
 - 2.2 ครูซักถามนักเรียนว่า เสื้อผ้าชนิดใดที่จำเป็นต้องรีด และเสื้อผ้าชนิดใดที่ไม่จำเป็นต้อง
รีด จากนั้นครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่า เสื้อผ้าที่จำเป็นต้องรีด เช่น ชุดทำงาน ชุดนักเรียน ส่วน
เสื้อผ้าที่ไม่จำเป็นต้องรีด เช่น ชุดชั้นใน ผ้าถุง เป็นต้น
 - 2.3 ครูอภิปรายให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับการจัดเก็บเสื้อผ้าที่รีดแล้วมี 2 วิธี คือ เก็บเสื้อผ้าด้วย
ไม้แขวนเสื้อ และเก็บเสื้อผ้าโดยการพับ ส่วนเสื้อผ้าที่ไม่ต้องรีด ให้พับเก็บเข้าตู้ให้เรียบร้อย
 - 2.4 ให้นักเรียนดูภาพ แล้วจัดเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายใส่ตู้ โดยเขียนพยัญชนะ ก-ข ให้ตรงกับ
ประเภทของเครื่องแต่งกาย จัดทำเป็น ผลงาน การจัดเก็บเสื้อผ้า แล้วนำเสนอผลงาน

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การทำความสะอาดรองเท้า เข็มขัด หมวก
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยปฏิบัติกิจกรรมทำความสะอาด
เครื่องแต่งกายร่วมกับกลุ่มได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมาย
ผู้ที่ยังไม่ส่งงาน

2. กิจกรรม เรื่อง การทำความสะอาดรองเท้า เข็มขัด หมวก

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่
กำหนดให้แล้วส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงานที่หน้าชั้น

- กลุ่มที่ 1 ศึกษาเรื่อง การทำความสะอาดรองเท้า
- กลุ่มที่ 2 ศึกษาเรื่อง การทำความสะอาดเข็มขัด

- กลุ่มที่ 3 ศึกษาเรื่อง การทำความสะอาดหมวก

- ครูสนทนาถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลาและ
ผลงานเรียบร้อย

2.2 ให้นักเรียนสำรวจตนเองเกี่ยวกับการจัดเก็บเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย โดยขีด ✓ ลง
ในช่องว่างของภาพที่นักเรียนเคยปฏิบัติ ตามความเป็นจริง จัดทำเป็น ผลงาน เครื่องแต่งกายของฉัน
แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า (การซ่อมแซมเสื้อผ้า)
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ
ดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมซ่อมแซมเสื้อผ้า
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการตั้งใจศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูติดตามงานที่มอบหมาย และซักถามปัญหาในการทำงาน พร้อมนัดหมายผู้ที่ยังไม่ส่งงาน
2. กิจกรรม เรื่องการซ่อมแซมเสื้อผ้า
 - 2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยซ่อมแซมเสื้อผ้าเองบ้าง แล้วครูสุ่มเรียกนักเรียนคนที่เคย
ซ่อมแซมเสื้อผ้าเอง ออกมาเล่าวิธีซ่อมแซมเสื้อผ้าให้เพื่อนฟัง
 - 2.2 ครูอภิปรายให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับการซ่อมแซมเสื้อผ้า โดยวิธีการปะผ้าว่าเป็นการใช้ผ้า
ปะทับรอยขาดแล้วสอยให้ยึดติดกัน ส่วนการชุนผ้า เป็นการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยวิธีสาน หรือถักด้วย
เส้นด้ายเพื่อปิดรอยขาด จากนั้น ครูสาธิตการปะผ้าและชุนผ้าให้นักเรียนดูพร้อมทั้งให้นักเรียนนำ

เสื้อผ้าที่ชำรุดและอุปกรณ์ในการซ่อมแซมและสนทนาเกี่ยวกับการขาดความรับผิดชอบจะมีผลอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อน และนำเสื้อผ้าที่ชำรุดมาซ่อมแซม จากนั้น ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดให้ จัดทำเป็น ผลงาน จินซ่อมแซมเสื้อผ้า แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนแผนผังความคิด จัดทำเป็น ผลงาน แผนผังความคิด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง ข้อมูลน่ารู้ เวลา 2 ชั่วโมง
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

ในชีวิตประจำวัน เราต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลตลอดเวลา ข้อมูลมีหลายชนิดทั้งที่เป็นตัวเลข เป็นข้อความ เป็นเสียงหรือเป็นภาพ ซึ่งเราสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ คนทุกคนต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกแหล่งข้อมูลที่อยู่ใกล้ตัวได้
2. จำแนกประเภทของข้อมูลได้
3. อธิบายประโยชน์ของข้อมูลได้
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สนใจจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เชื่อถือได้
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการจัดทำผลงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. ประเภทของข้อมูล
2. แหล่งข้อมูล
3. การเก็บข้อมูล
4. คุณภาพของข้อมูล

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่า นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน เช่น ให้นักเรียนออกมาเล่าข่าวที่อ่านมาจากหนังสือพิมพ์หรือดูจากโทรทัศน์ หรือฟังจากวิทยุ ให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้น คนละ 1 ข่าว

2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ดังนี้

2.1 ครูซักถามนักเรียนถึงความหมายของคำว่า ข้อมูล ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น จากนั้น ครูสรุปให้นักเรียนฟังว่า ข้อมูล เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งของ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ เป็นต้น

2.2 ครูนำวิทยุมาเปิดให้นักเรียนฟัง แล้วถามว่า เป็นข้อมูลประเภทใด จากนั้น ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่า ข้อมูลที่เราพบเห็น อาจจะอยู่ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นข้อมูลตัวเลข ข้อมูลอักษร และข้อมูลภาพและเสียง

2.3 ครูซักถามนักเรียนถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่า ได้มาจากที่ใดบ้าง ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างแหล่งข้อมูล เช่น เข้าห้องสมุด ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น

2.4 ให้นักเรียนบอกแหล่งข้อมูลจากข้อมูลที่กำหนด จัดทำเป็น ผลงาน แหล่งข้อมูล แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. วิธีการเก็บข้อมูล

3.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

- การเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม
- การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
- การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์

3.2 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยเก็บรวบรวมข้อมูลบ้าง ใช้วิธีใด จากนั้น ครูสุ่มเรียกนักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ที่เคยเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้น

3.3 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 คน เลือกวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้ กลุ่มละ 1 วิธี และหาข้อมูลตามวิธีที่เลือก บันทึกข้อมูลพร้อมติดภาพที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลประกอบ จัดทำเป็น ผลงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น

4. คุณภาพของข้อมูล

4.1 ครูอภิปรายให้นักเรียนฟังว่า การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์นั้น ข้อมูลจะต้องมีความถูกต้อง และเชื่อถือได้ จากนั้น ครูซักถามนักเรียนถึง คุณสมบัติของข้อมูลที่ดี

4.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปคุณสมบัติของข้อมูลที่ดี ดังนี้

- มีความถูกต้อง ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง
- สามารถตรวจสอบได้ มีแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงได้
- มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และมีความชัดเจน

4.5 ครูอภิปรายเพิ่มเติมว่า คุณภาพของข้อมูล ขึ้นอยู่กับผู้ที่รวบรวมข้อมูลด้วย หากผู้เก็บรวบรวมข้อมูลขาดความซื่อสัตย์ ทำการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ก็จะทำให้ข้อมูลนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง

ส่งผลถึงการนำไปใช้งาน

4.6 ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดแสดงคุณสมบัติของข้อมูลที่ดี พร้อมกับแสดงความคิดเห็น จัดทำเป็น ผลงาน คุณสมบัติของข้อมูล แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

5. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง ข้อมูลน่ารู้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนเป็นแผนผังความคิด จัดทำเป็น ผลงาน แผนผังความคิด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

6. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ครูตรวจแบบฝึกหัดพร้อมกับเฉลยคำตอบ

7. ให้นักเรียนอภิปรายและซักถามเพิ่มเติม แล้วเก็บ ผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน จากนั้นครูนัดหมายการเรียนครั้งต่อไป

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบผลงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราอย่างมากมาย การเรียนรู้วิธีใช้คอมพิวเตอร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในการ ขยันหมั่นเพียรฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์จะมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ยิ่งขึ้น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายขั้นตอนการใช้งานคอมพิวเตอร์
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานได้
3. บรรยายประโยชน์จากการใช้คอมพิวเตอร์ทำงานได้
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการศึกษาและจัดทำผลงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การใช้งานคอมพิวเตอร์

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่า นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน เช่น ร้องเพลง ตบมือพลัน พร้อมกับทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ

เพลง ตบมือพลัน

มาเกิดเรามา มาร่วมร้องเพลง สนุกสุดขีด
ตบมือพลันทันที แล้วเราก็หันหน้ามาหากัน ยืนขวาไป
พลันตบมือสามที (1-2-3) กลับมาแล้วจึงยืนมือซ้าย
อย่าเอียงอายตบมือกันทันที (1-2-3-4-5)

2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ดังนี้

2.1 ครูทบทวนชื่อและหน้าที่ส่วนประกอบพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ โดยชูแผ่นภาพให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนบอกชื่อและหน้าที่ของส่วนประกอบนั้น

2.2 ให้นักเรียนเติมพยัญชนะ ก-ข ลงในช่องว่าง เพื่อบอกชื่อแป้นพิมพ์ที่ขาดหายไป จัดทำเป็นผลงาน แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. เรียนรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์

3.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ โดยครูสุ่มเรียกนักเรียนคนที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็น ออกมาเล่าขั้นตอนการใช้งานคอมพิวเตอร์ให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้น

3.2 ครูอภิปรายการใช้งานคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนฟังโดยเริ่มจากการเปิดเครื่อง การใช้แป้นพิมพ์ การใช้เมาส์ ส่วนประกอบบนหน้าจอ การเรียกใช้โปรแกรม และการปิดเครื่อง

3.3 ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับการใช้เมาส์ จัดทำเป็น ผลงาน การใช้เมาส์ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. ปฏิบัติกิจกรรม

4.1 ครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติใช้คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียน ครูคอยให้ความช่วยเหลือ

4.2 ให้นักเรียนติดภาพหน้าจอคอมพิวเตอร์ และขีดบอกส่วนประกอบบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ จัดทำเป็น ผลงาน ส่วนประกอบบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน

5. สรุปรวบรวมความรู้ที่ได้จากการเรียน

ทำแบบฝึกหัด

ทำแบบทดสอบ

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบผลงาน

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราอย่างมาก การเรียนรู้วิธีใช้คอมพิวเตอร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในการ ชัยนหมั่นเพียรฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์จะมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ยิ่งขึ้น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายขั้นตอนการใช้งานคอมพิวเตอร์
2. ใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานได้
3. บรรยายประโยชน์จากการใช้คอมพิวเตอร์ทำงานได้
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการตั้งใจศึกษา และจัดทำผลงานตามที่ได้รับ

มอบหมาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. การใช้งานคอมพิวเตอร์

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูทบทวนความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ และเน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการฝึกใช้คอมพิวเตอร์
2. ปฏิบัติกิจกรรม
 - 2.1 ครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติใช้คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียน ครูคอยให้ความช่วยเหลือ
 - 2.2 ให้นักเรียนติดภาพหน้าจอคอมพิวเตอร์ และขีดออกส่วนประกอบบนหน้าจอคอมพิวเตอร์
 จัดทำเป็น ผลงาน ส่วนประกอบบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน
3. สรุปรวบรวมความรู้ที่ได้จากการเรียน

ทำแบบฝึกหัด
ทำแบบทดสอบ

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. ฟังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบผลงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง เครื่องมือช่าง เวลา 4 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ใช้ในงานช่างแต่ละชนิด จะมีลักษณะการใช้งานแตกต่างกันไปตามลักษณะของงานแต่ละประเภทการเลือกใช้ เครื่องมือ เครื่องใช้ ให้เหมาะสมกับงานและจัดเก็บบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องใช้อย่างถูกวิธี หลังจากการใช้ทุกครั้งต้องทำความสะอาด และจัดเก็บเข้าที่ให้ถูกต้องเรียบร้อย เพื่อหยิบใช้ครั้งต่อไปได้สะดวกรวดเร็ว จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพดี คงทนถาวร เป็นการประหยัดเวลา แรงงาน และเงินด้วย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกประเภทของเครื่องมือในงานช่างพื้นฐานได้
2. ใช้เครื่องมือช่างได้อย่างถูกวิธี
3. บอกวิธีใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับงาน
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือช่าง
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการปรับปรุงตนเองในการศึกษาหาความรู้ได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. ประเภทของเครื่องมือช่าง
2. ประโยชน์การใช้งาน
3. ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ
4. การเก็บและบำรุงรักษาเครื่องมือ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ทดสอบก่อนเรียน

2. จัดกิจกรรมให้นักเรียนสำรวจ วาดภาพ อภิปราย และสรุป ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเภทของเครื่องมือช่าง ประโยชน์ในการใช้งาน ความปลอดภัยในการทำงาน การเก็บรักษา

- แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วให้นักเรียนในกลุ่มแต่ละคน สำรวจเครื่องมือช่าง ที่บ้านของตนเอง แล้วบันทึกผลการสำรวจพร้อมกับวาดภาพประกอบตามใบงานที่ 1 แล้วนำผลสำรวจเข้าเล่มรวมอภิปรายถึงเครื่องมือที่สำรวจ

- นักเรียนแต่ละกลุ่มเล่าถึงประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการใช้ เครื่องมือช่าง ความปลอดภัยในการใช้ การทำความสะอาดและการเก็บรักษา ชักถามความถูกต้องในการปฏิบัติ

- นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือช่าง ความปลอดภัยในการใช้ ข้อควรระวังในการใช้ การทำความสะอาดและการเก็บรักษาจากใบความรู้ หรือสัมภาษณ์ ชักถามผู้รู้ในท้องถิ่น แล้วนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาร่วมกันอภิปรายแล้วสรุป ชักถาม

- นักเรียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาลงในใบงานที่ 2 และ 3

3. จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำความสะอาด จัดเก็บเครื่องมือช่าง

- แบ่งกลุ่มให้นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรม โดยครูคอยสังเกตขณะนักเรียนปฏิบัติงาน และเสนอแนะ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการทำงาน

2. ปฏิบัติงานตามแผน

3. ประเมินผลการทำงานของกลุ่ม

- นักเรียนร่วมกันประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่มแล้วรายงานผลต่อไปนี้

1. การวางแผนการทำงานเป็นอย่างไร

2. ทำงานตามขั้นตอนหรือไม่

3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้หรือไม่ มีปัญหาอย่างไร

4. ลักษณะนิสัยในการทำงานเป็นอย่างไร

5. ผลงานเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

- ช่วยกันสรุปผลการทำงานและการแก้ไขปรับปรุง ในการทำงานครั้งต่อไป

- นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้รับจากการเรียนอย่างไร และสิ่งใดที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม มีอะไรบ้าง

- ทดสอบหลังเรียน

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการปฏิบัติงาน โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ทำงานเป็น

- ปฏิบัติงานตามแบบและขั้นตอนการทำงาน
- เลือกเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำความสะอาด
- มีความคล่องแคล่วในการทำงาน
- ทำงานร่วมกับผู้อื่น
- ทำงานสำเร็จตามกำหนด

1.2 มีนิสัยรักการทำงาน

- ความสนใจ ตั้งใจในการทำงาน
- ความขยัน อดทนในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ
- ความสะอาด เก็บเรียบร้อย

1.3 มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

- ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงการทำงานอยู่เสมอ
- เปรียบเทียบผลงานหาข้อบกพร่องของงาน

2. ตรวจผลงานโดยพิจารณาจาก

2.1 การทำความสะอาด จัดเก็บ เครื่องมือช่างเรียบร้อย

3. วัดความรู้

3.1 ชักถาม สัมภาษณ์

3.2 ทดสอบ

แหล่งการเรียนรู้

1. สถานที่

- ห้องสมุด
- ชุมชน

2. บุคคล

- พ่อแม่
- ผู้มีความรู้

3. เอกสาร

- ใบความรู้
- ใบงาน
- แบบทดสอบ
- แบบประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง อาชีพที่สุจริต เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การประกอบอาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะอาชีพทำให้เกิดรายได้มาเลี้ยงตนเอง ครอบครัว และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ คนที่มีความรับผิดชอบส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายลักษณะการประกอบอาชีพต่างๆ ที่สุจริตในชุมชนของตนเองได้
2. จำแนกประเภทอาชีพต่างๆ ได้
3. บอกลักษณะที่ดีของผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ได้
4. บอกอาชีพต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนของตนเองได้
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการจัดทำผลงานตามที่ได้รับมอบหมายได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. ประเภทและลักษณะอาชีพ
2. คุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบอาชีพ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่า นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน เช่น ให้นักเรียนเล่นบทบาทสมมติเลียนแบบอาชีพที่นักเรียนอยากเป็นเมื่อโตขึ้น
2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ดังนี้ (อาชีพสุจริต)
 - 2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า เมื่อโตขึ้นนักเรียนอยากเป็นอะไร พร้อมกับบอกเหตุผลประกอบ

2.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับความสำคัญของการประกอบอาชีพว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะอาชีพทำให้เกิดรายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งคนเราอาจจะประกอบอาชีพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน

2.3 ให้นักเรียนสำรวจการประกอบอาชีพของสมาชิกภายในบ้านและเพื่อนบ้านของนักเรียน บันทึกลงในตาราง จัดทำเป็น ผลงาน อาชีพของสมาชิกภายในบ้าน นำเสนอผลงานหน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง อาชีพที่สุจริต เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การประกอบอาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะอาชีพทำให้เกิดรายได้มาเลี้ยงตนเอง ครอบครัว และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ คนที่มีความรับผิดชอบส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายลักษณะการประกอบอาชีพต่างๆ ที่สุจริตในชุมชนของตนเองได้
2. จำแนกประเภทอาชีพต่างๆ ได้
3. บอกลักษณะที่ดีของผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ได้
4. บอกอาชีพต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนของตนเองได้
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการตั้งใจศึกษาและร่วมอภิปรายเสนอข้อคิดเห็น และจัดทำผลงานตามที่ได้รับมอบหมาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. ประเภทและลักษณะอาชีพ
2. คุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบอาชีพ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูสอบถามนักเรียนถึงงานที่ได้รับมอบหมาย
2. ให้นักเรียนทำกิจกรรม (ประเภทและลักษณะอาชีพ)
 - 2.1 ครูสุ่มนักเรียนให้บอกชื่ออาชีพที่พบในชุมชน คนละ 1 อาชีพ ครูเขียนชื่ออาชีพที่นักเรียนบอกบนกระดาน
 - 2.2 ครูและนักเรียนร่วมสนทนาถึงประเภทและลักษณะอาชีพที่พบในชีวิตประจำวัน

2.3 ครูอภิปรายให้นักเรียนฟังว่า ประเภทและลักษณะอาชีพ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

- งานบ้าน เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการทำงานในบ้าน เช่น ขายอาหาร รับจ้างตัดเสื้อ รับจ้างซักเสื้อผ้า เป็นต้น
- งานเกษตร เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงสัตว์ ประมง ทำนา เป็นต้น
- งานประดิษฐ์ เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับงานประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ เช่น การทำร่ม การทอผ้า การปั้น เป็นต้น
- งานช่าง เป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะและความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมรถ ช่างตัดผม เป็นต้น
- งานธุรกิจ เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการค้าขายและการบริการ

2.4 ให้นักเรียนเติมพยัญชนะ ก-ง ลงในช่องว่าง เพื่อบอกประเภทของอาชีพที่กำหนดให้ จัดทำเป็น ผลงาน ประเภทของอาชีพ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

2.5 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปถึง ลักษณะที่ดีของผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งควรมีลักษณะที่ดี เช่น มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพของตน มีความขยันหมั่นเพียร ตัดสินใจอย่างฉลาด หมั่นศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3. ขั้นสรุป

3.1 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด อาชีพที่สุจริต และทำแบบทดสอบ ครูตรวจแบบฝึกหัด และแบบทดสอบพร้อมกับเฉลยคำตอบ

3.2 ให้นักเรียนอภิปรายและซักถามเพิ่มเติม แล้วเก็บ ผลงาน ลงในแฟ้มผลงานนักเรียน จากนั้น ครูนัดหมายการเรียนรู้ครั้งต่อไป

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การออกแบบ(เทคโนโลยี) หมายถึง การลำดับความหรือจินตนาการให้เป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การวางแผน การแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการออกแบบได้
2. รู้หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยการออกแบบสร้างสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยสามารถประเมินตนเองได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบ

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของการออกแบบ(เทคโนโลยี)
2. หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ
3. การออกแบบสร้างสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. นักเรียนดูภาพหรือของจริงเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงความจำเป็นในการใช้และการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน
3. นักเรียนศึกษาใบความรู้ ที่ 1
4. นักเรียนทำใบงานกิจกรรมที่ 1,2
5. นักเรียนฝึกออกแบบสร้างสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันในใบงานกิจกรรมที่ 3

6. นักเรียนทำแบบทดสอบและประเมินตนเอง

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ด้านความรู้

- ประเมินจากการสนทนา ตอบคำถาม
- ประเมินจากการทำใบงาน
- ประเมินจากแบบทดสอบ

2. ด้านทักษะกระบวนการ

- ประเมินด้วยแบบประเมินผลการทำงาน
- ประเมินจากใบงานหรือบันทึกการปฏิบัติงาน

3. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม

- ประเมินด้วยแบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน ด้านความรับผิดชอบ ประณีต

รอบคอบ ขยัน ซื่อสัตย์ และอดทน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. สิ่งพิมพ์หรือของจริงเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน
3. สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การที่บุคคลหลายๆ คนอาศัยอยู่รวมในบ้านเดียวกัน เราเรียกว่าครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดของครอบครัว การอยู่รวมกันในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อกันให้เหมาะสมต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและครอบครัว จึงจะทำให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยสามารถแบ่งงานกันทำได้
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยสามารถหารายรายได้ให้แก่ครอบครัวได้
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยแสดงความสามัคคี และความเข้าอกเข้าใจต่อสมาชิกในครอบครัว
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยสามารถดูแลความทุกข์สุขของครอบครัวได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนักเรียนในครอบครัวว่ามีหน้าที่อะไรบ้าง โยงเข้าสู่บทเรียน

ชั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-5 คน แล้วรับใบงาน ช่วยกันแสดงความคิดเห็น

กลุ่มที่ 1 การแบ่งงานกันทำของสมาชิก

กลุ่มที่ 2 การเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

กลุ่มที่ 3 ครอบครัวที่มีความรักความสามัคคี และเห็นอกเห็นใจกัน

กลุ่มที่ 4 การดูแลทุกข์สุขของครอบครัว

2. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

3. ครูแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ขั้นสรุป

นักเรียนช่วยกันสรุป บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตความร่วมมือกันทำงาน
3. การสังเกตความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเป็นผู้มีความสุภาพอ่อนน้อมทั้งกาย วาจา และจิตใจ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามหัวหน้าครอบครัว
ช่วยเหลือการทำงานในบ้านเท่าที่ทำได้และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตนเป็นคนดี และ
ช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่ทำได้ เป็นการสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยการแสดงความคิดเห็นตามตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย
3. นักเรียนสามารถบอกพฤติกรรมความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม (ต่อครอบครัว)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับครอบครัวที่อบอุ่นและไม่อบอุ่นโดยเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-5 คน แล้วส่งตัวแทนมารับใบงาน ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นตามใบงานที่ได้รับ

กลุ่มที่ 1 ครอบครัวที่อบอุ่น

กลุ่มที่ 2 ครอบครัวที่ทะเลาะเบาะแว้งกันทุกวัน

2. นักเรียนส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน

3. ครูแนะนำเกี่ยวกับครอบครัวที่อบอุ่น คนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ภาพ มีความรับผิดชอบทำให้ครอบครัวอบอุ่น

4. ครูแนะนำเกี่ยวกับครอบครัวที่ไม่อบอุ่น ครอบครัวแตกร้าง สมาชิกไม่มีความสุข ไม่มีความรับผิดชอบต่อทำให้เกิดปัญหามากมาย

5. นักเรียนเขียนเล่าสภาพครอบครัวตนเอง ให้เพื่อนๆ ฟัง
ขั้นสรุป

นักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
2. สังเกตการเล่าประสบการณ์ของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. บันทึกส่วนตัวของครอบครัวของนักเรียนแต่ละคน

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง หลักการทำความสะอาดบ้าน เพดาน ห้องนอน
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การทำความสะอาดบ้านอย่างถูกวิธี ทำให้น้ำสะอาดและน่าอยู่ ส่วนการจัดห้องนอนและ
ทำความสะอาดเครื่องนอนให้สะอาดเรียบร้อย จะช่วยให้นอนหลับสบาย คุณลักษณะความรับผิดชอบ
จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เลือกใช้เครื่องมือในการทำความสะอาดเพดานบ้านได้
2. ทำความสะอาดเพดานบ้านได้ถูกวิธี
3. จัดห้องนอนได้สะอาดเรียบร้อย
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยทำความสะอาดบ้านได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

1. หลักการจัดบ้าน
2. การทำความสะอาดเพดานบ้าน
3. การทำความสะอาดห้องนอน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่นนิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน
เช่น ให้นักเรียนท่องคำคล้องจอง บ้านหลังหนึ่ง พร้อมกับปรบมือตามจังหวะ

คำคล้องจอง บ้านหลังหนึ่ง

ตัวฉันมีบ้านหลังหนึ่ง	เป็นที่พักที่พึ่งทุกเวลา
ฉันช่วยพ่อแม่ปลูกผักเลี้ยงปลา	กวาดบ้านถูบ้านดูงามตา
ช่วยกันรักษาให้น่าอยู่เอย	

2. กิจกรรม เรื่อง หลักการจัดบ้าน

2.1 ครูซักถามนักเรียนถึงความหมายของคำว่า บ้าน จากนั้น ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในบ้าน

2.2 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยช่วยพ่อแม่ทำความสะอาดบ้านบ้าง ทำอะไร ครูสุ่มเรียกนักเรียน 5-6 คน ออกมาเล่าเกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องทำเวลาอยู่ที่บ้าน

2.3 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการดูแลรักษาบ้านให้สะอาดเรียบร้อยและเป็นระเบียบ และสำคัญของความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียนที่มีต่อส่วนรวม เพื่อให้บ้านของเราน่าอยู่และสวยงาม เพราะว่า บ้านเป็นสถานที่อยู่อาศัยและเป็นที่รวมความอบอุ่นของคนในครอบครัว

2.4 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง หลักการจัดบ้าน ดังนี้

2.4.1 การจัดบ้านให้น่าอยู่อาศัย ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ความสะอาด
- ความปลอดภัย
- ความประหยัด
- ความสวยงาม

2.5 ให้นักเรียนดูภาพ แล้วบอกว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง พร้อมกับบอกเหตุผล จัดทำเป็น ผลงาน หลักการจัดบ้าน แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้น

3. กิจกรรม เรื่อง การทำความสะอาดเพดานบ้าน

3.1 ครูซักถามนักเรียนว่าใครเคยทำความสะอาดเพดานบ้านบ้าง จากนั้นครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับการทำความสะอาดเพดานบ้านว่า เป็นขั้นตอนแรกของการทำความสะอาดบ้าน และเป็นขั้นตอนที่ไม่จำเป็นต้องทำทุกๆ วัน เหมือนการกวาดและถูพื้นบ้าน

3.2 ครูสุ่มเรียกนักเรียน 5-6 คน ให้ออกชื่อเครื่องมือที่ใช้ในการทำความสะอาดเพดานบ้าน จากนั้น ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเครื่องมือที่ใช้ในการทำความสะอาดบ้าน ได้แก่ ผ้าผืนใหญ่ ไม้กวาดขนไก่ ที่ตักผง ไม้กวาดหยากไย่ ไม้กวาดดอกหญ้า

3.3 ครูวางแผนภูมิขั้นตอนในการทำความสะอาดเพดานบ้านบนกระดาน จากนั้น ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

3.4 ให้นักเรียนเขียนเลข 1-6 เรียงลำดับภาพลงในช่องว่าง พร้อมกับเขียนสรุปเป็นข้อๆ ขั้นตอนของการทำความสะอาดเพดานบ้าน จัดทำเป็น ผลงาน เพดานบ้านสะอาด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. กิจกรรม เรื่อง การทำความสะอาดห้องนอน

4.1 ครูซักถามนักเรียนว่า เวลากลางวันนอนกับใคร มีห้องนอนของตัวเองหรือไม่ จากนั้น
ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกความหมายของคำว่า ห้องนอน

4.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปลักษณะของห้องนอนที่ดี

4.3 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ทำรายงานเรื่อง ห้องนอนของฉัน โดยบอก
เกี่ยวกับลักษณะของห้องนอนที่ดี เครื่องนอน และการทำความสะอาดเครื่องนอน พร้อมกับนำภาพ
ห้องนอนที่ชอบติดลงในใบงาน

4.4 ให้นักเรียนสำรวจตนเองเกี่ยวกับการทำความสะอาดห้องนอนโดยขีด ✓ ลงในตาราง
ตามความเป็นจริง จัดทำเป็น ผลงาน ห้องนอนสะอาด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

5. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง การทำความสะอาดบ้าน และ
ความรับผิดชอบไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนเป็นแผนผัง
ความคิด จัดทำเป็น ผลงาน แผนผังความคิดแล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมของนักเรียน
3. การนำเสนอผลงานการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง หลักการเลือกซื้อเครื่องดื่มและการจัด ตกแต่งผัก ผลไม้ ขนม
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกซื้ออาหารที่ดี ทำให้เราได้อาหารที่มีคุณภาพมาบริโภค และเมื่อเราซื้ออาหารมาแล้ว หากไม่รู้วิธีการเตรียมอย่างถูกวิธี อาจทำให้สูญเสียคุณค่าทางโภชนาการได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้งได้
2. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยจัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มได้
3. บรรยายประโยชน์ของการจัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

1. หลักการเลือกซื้ออาหาร
2. การจัดตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่า นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน เช่น เพลงอาหารดี พร้อมกับทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ เพลงอาหารดี

อาหารดีและมีประโยชน์ คือผักสดและเนื้อหมูปลา

เปิดโปงไขมัน ผลไม้นานา มีคุณค่าต่อร่างกายของเรา

2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ดังนี้ (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยไปจ่ายตลาดกับแม่บ้าง ครูสุ่มนักเรียน 5-6 คน

ออกมาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้น

2.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง การเลือกซื้ออาหาร ดังนี้

- ซื้ออาหารให้เหมาะสมกับวัยของผู้รับประทาน
- ซื้อเฉพาะสิ่งที่จำเป็นและพอเพียงกับการใช้ประกอบอาหาร
- ซื้ออาหารที่ประหยัดเวลาและแรงงานในการปรุง
- ซื้ออาหารที่มีในท้องถิ่นและตามฤดูกาล
- ซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง
- ซื้ออาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัย ปราศจากสารพิษหรือยาฆ่าแมลง และสามารถเก็บ

ไว้ได้นานพอสมควร

2.3 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่

กำหนดให้จัดทำเป็นรายงาน แล้วส่งตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายที่หน้าชั้น

- กลุ่มที่ 1 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารสด
- กลุ่มที่ 2 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารแห้ง
- กลุ่มที่ 3 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารกระป๋อง

2.4 ให้นักเรียนเขียนตัวพยัญชนะ ก- ฎ หน้าข้อความที่สัมพันธ์กัน จัดทำเป็น ผลงาน

การเลือกซื้ออาหาร แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. สรุป (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

3.1 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปหลักการเลือกซื้อเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ ดังนี้

- การเลือกซื้อเนื้อสัตว์ต่างๆ เช่น เนื้อหมูเลือกซื้อเนื้อสด ไม่แช่เย็น กุ้งสดเนื้อจะแน่นตาใส

หัวจะติดแน่นกับลำตัว ปลาน้ำจืดลำตัวเป็นมัน เหงือกสีแดง

- วิธีเลือกซื้อผักผลไม้ เช่น มะม่วงเลือกผลที่มีหัวสีเขียวปนเหลือง ผิวไม่เรียบ สับปะรด

เลือกที่มีตำหนิรอบผลใหญ่ ผิวสีเขียวปนเหลือง เป็นต้น

3.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน สำนักรวราคะเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ บันทึกผล

จัดทำเป็น ผลงาน สำนักรวราคะ แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. แสดงความคิดเห็น (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

4.1 ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างอาหารแห้งที่รู้จัก คนละ 1 ชนิด จากนั้น ครูซักถามนักเรียนว่า

มีหลักการเลือกซื้ออาหารเหล่านั้นอย่างไร ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

4.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปวิธีการเลือกซื้ออาหารแห้ง เช่น หัวหอมเลือกหัวที่มีเนื้อแน่น

ไม่ขึ้นรา กระเทียมเลือกหัวใหญ่ เปลือกบาง ไม่ฝ่อ เป็นต้น

4.3 ครูนำอาหารกระป๋อง เช่น ปลากระป๋อง 2 กระป๋อง ที่มีรูปทรงกระป๋องดีกับกระป๋องที่บุบ

บุบ มาให้นักเรียนเปรียบเทียบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเลือกซื้ออาหารกระป๋อง

4.4 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน สำนวณสินค้าตามรายการที่กำหนดให้บันทึกผลลงตาราง จัดทำเป็น ผลงาน สำนวณตลาด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

5. เรียนรู้เรื่องการจักตอกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน

5.1 ครูนำภาพผักและผลไม้ที่จักตอกแต่งอย่างสวยงาม มาให้นักเรียนดู แล้วครูซักถามนักเรียนว่าดูภาพแล้วรู้สึกอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับผักและผลไม้ที่ไม่ได้จักและตกแต่ง

5.2 ครูนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการจักและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน มาให้นักเรียนดู แล้วซักถามถึงชื่ออุปกรณ์เหล่านั้น

5.3 ครูแนะนำและสาธิตวิธีการแกะสลักผัก เช่น แกะสลักแตงกวา ให้นักเรียนดู จากนั้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการแกะสลักผักและผลไม้จากแหล่งความรู้ต่างๆ

5.4 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันวางแผนจักตอกแต่งผักใส่ภาชนะ บันทึกผลการปฏิบัติงานตามหัวข้อที่กำหนด จัดทำเป็น ผลงาน ผักจานสวย แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

6. แสดงความคิดเห็น (การจัดตอกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน)

6.1 ครูแนะนำและสาธิตวิธีการจัดขนมหวานให้นักเรียนดู ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วิธีจัดขนมหวานที่เป็นหอ วิธีจัดขนมหวานที่ไม่เป็นหอ และวิธีจัดขนมหวานที่เป็นน้ำ

6.2 ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขนมจากภาพ 2 ภาพ ที่กำหนดให้และวาดภาพการจัดขนมหวานตามความคิดของตนเอง พร้อมกับเขียนชื่อขนมที่นำมาจัด จัดทำเป็น ผลงาน การจัดขนมหวาน แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

7. ปฏิบัติจริง

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันจักและตกแต่งขนมหวานใส่ภาชนะจากนั้นปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด แล้วส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

8. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง การเลือกซื้ออาหาร ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนเป็นแผนผังความคิด

9. ให้ทำแบบฝึกหัด

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การเลือกซื้ออาหาร เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกซื้ออาหารที่ดี ทำให้เราได้อาหารที่มีคุณภาพมาบริโภค และเมื่อเราซื้ออาหารมาแล้ว หากไม่รู้วิธีการเตรียมอย่างถูกวิธี อาจทำให้สูญเสียคุณค่าทางโภชนาการได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้งได้
2. จัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานได้
3. บรรยายประโยชน์ของการจัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานได้
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยปฏิบัติหน้าที่สมาชิกกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองโดยจัดทำผลงานตามที่มอบหมายจนสำเร็จ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและต่อตนเอง

สาระการเรียนรู้

หลักการเลือกซื้ออาหาร

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนร้องเพลง เล่า นิทาน เล่นเกม หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน เช่น เพลงอาหารดี พร้อมกับทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ เพลงอาหารดี

อาหารดีและมีประโยชน์ คือผักสดและเนื้อหมูปลา

เปิดใจใหม่ ผลไม้แสนอร่อย มีคุณค่าต่อร่างกายของเรา

2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ดังนี้ (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยไปจ่ายตลาดกับแม่บ้าง ครูสุ่มนักเรียน 5-6 คน

ออกมาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้น

2.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง การเลือกซื้ออาหาร ดังนี้

- ซื้ออาหารให้เหมาะสมกับวัยของผู้รับประทาน
- ซื้อเฉพาะสิ่งที่จำเป็นและพอเพียงกับการใช้ประกอบอาหาร
- ซื้ออาหารที่ประหยัดเวลาและแรงงานในการปรุง
- ซื้ออาหารที่มีในท้องถิ่นและตามฤดูกาล
- ซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง
- ซื้ออาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัย ปราศจากสารพิษหรือยาฆ่าแมลง และสามารถเก็บ

ไว้ได้นานพอสมควร

2.3 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่กำหนดให้จัดทำเป็นรายงาน แล้วส่งตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายที่หน้าชั้น

- กลุ่มที่ 1 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารสด
- กลุ่มที่ 2 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารแห้ง
- กลุ่มที่ 3 ศึกษาเรื่อง การเลือกซื้ออาหารกระป๋อง

2.4 ให้นักเรียนเขียนตัวพยัญชนะ ก- ง หน้าข้อความที่สัมพันธ์กัน จัดทำเป็น ผลงานการเลือกซื้ออาหาร แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

3. สรุป (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

3.1 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปหลักการเลือกซื้อเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ ดังนี้

- การเลือกซื้อเนื้อสัตว์ต่างๆ เช่น เนื้อหมูเลือกซื้อเนื้อสด ไม่แช่เย็น กุ้งสดเนื้อจะแน่นตาใส หัวจะติดแน่นกับลำตัว ปลาน้ำจืดลำตัวเป็นมัน เหงือกสีแดง

- วิธีเลือกซื้อผักผลไม้ เช่น มะม่วงเลือกผลที่มีหัวสีเขียวเหลือง ผิวไม่เรียบ สับปะรดเลือกที่มีตาขอบผลใหญ่ ผิวสีเขียวปนเหลือง เป็นต้น

3.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน สำนักรวราคะเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ บันทึกผลจัดทำเป็น ผลงาน สำนักรวจตลาด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. แสดงความคิดเห็น (หลักการเลือกซื้ออาหาร)

4.1 ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างอาหารแห้งที่รู้จัก คนละ 1 ชนิด จากนั้น ครูซักถามนักเรียนว่ามีหลักการเลือกซื้ออาหารเหล่านั้นอย่างไร ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

4.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปวิธีการเลือกซื้ออาหารแห้ง เช่น หัวหอมเลือกหัวที่มีเนื้อแน่น ไม่ขึ้นรา กระเทียมเลือกหัวใหญ่ เปลือกบาง ไม่ฝ่อ เป็นต้น

4.3 ครูนำอาหารกระป๋อง เช่น ปลากระป๋อง 2 กระป๋อง ที่มีรูปทรงกระป๋องดีกับกระป๋องที่บุบ บู้บี้ มาให้นักเรียนเปรียบเทียบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเลือกซื้ออาหารกระป๋อง

4.4 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน สำนวจสินค้าตามรายการที่กำหนดให้บันทึกผลลงตาราง จัดทำเป็น ผลงาน สำนวจตลาด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง งานปลูกผักสวนครัวในภาชนะ (การเตรียมก่อนปลูก)
เวลา 2 ชั่วโมง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การปลูกพืชผักสวนครัว ช่วยให้เรารู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดความเพลิดเพลิน
นอกจากนี้เราสามารถนำผักไปขายเพื่อเป็นรายได้มาสุ่ครอบครัวได้อีกด้วย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ของการเตรียมการก่อนปลูกผักสวนครัวในภาชนะ
2. วิเคราะห์และอภิปราย การเตรียมการก่อนปลูกผักสวนครัวในภาชนะ
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยอภิปรายเสนอข้อมูลต่อกลุ่ม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

การปลูกพืชผักสวนครัวในภาชนะ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. แบ่งกลุ่มให้นักเรียนรวบรวมเมล็ดของพืชที่แก่และอ่อนมาจากบ้าน
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายแยกแยะเมล็ดที่แก่และอ่อน และเมล็ดชนิดไหนควรนำไปเป็นเมล็ดพันธุ์
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายวิธีการปลูกพืช ประโยชน์ของการเตรียมการก่อนปลูกผักสวนครัวในภาชนะ
4. นักเรียนช่วยกันสรุป ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ของการเตรียมการก่อนปลูกผักสวนครัวในภาชนะ จดบันทึก

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. การให้ความร่วมมือ ในการรวบรวมเมล็ดพืชผักสวนครัว
2. สังเกตความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม
3. การแสดงความคิดเห็น การสรุป

แหล่งการเรียนรู้

1. เมล็ดพืชผักสวนครัวในชุมชน บ้าน โรงเรียน
2. หนังสือเรียนในห้องสมุดและในชั้นเรียน
3. ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า เวลา 4 ชั่วโมง
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกใช้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับตนเองและถูกกาลเทศะ รวมทั้งสะอาดและเรียบร้อย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. แต่งกายได้เหมาะสมและถูกต้อง
2. ดูแลรักษาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายได้ถูกวิธี
3. ซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการปะได้ถูกวิธี
4. ซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยการซุนได้ถูกวิธี
5. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบโดยการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มได้

สาระการเรียนรู้

1. การแต่งกายที่เหมาะสม
2. การดูแลรักษาเสื้อผ้า
3. การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย
4. การซ่อมแซมเสื้อผ้า

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยซ่อมแซมเสื้อผ้าเองบ้าง แล้วครูสุ่มเรียกนักเรียนคนที่เคยซ่อมแซมเสื้อผ้าเอง ออกมาเล่าวิธีซ่อมแซมเสื้อผ้าให้เพื่อนฟัง
2. ครูอภิปรายให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับการซ่อมแซมเสื้อผ้า โดยวิธีการปะผ้าว่าเป็นการใช้ผ้าปะทับรอยขาดแล้วสอยให้ยึดติดกัน ส่วนการซุนผ้า เป็นการซ่อมแซมเสื้อผ้าด้วยวิธีสาน หรือถักด้วยเส้นด้ายเพื่อปิดรอยขาด จากนั้น ครูสาธิตการปะผ้าและซุนผ้าให้นักเรียนดู

3. ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อน และนำเสื้อผ้าที่ชำรุดมาซ่อมแซม จากนั้น ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดให้ จัดทำเป็น ผลงาน ฉิ้นซ่อมแซมเสื้อผ้า แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

4. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง การดูแลรักษาเสื้อผ้า ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนแผนผังความคิด จัดทำเป็น ผลงาน แผนผังความคิด แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. สังเกตการทำงาน
2. การสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. แบบบันทึกการสังเกต

แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง หลักการเลือกซื้อเครื่องดื่ม เวลา 2 ชั่วโมง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การเลือกซื้ออาหารที่ดี ทำให้เราได้อาหารที่มีคุณภาพมาบริโภค และเมื่อเราซื้ออาหารมาแล้ว หากไม่รู้วิธีการเตรียมอย่างถูกวิธี อาจทำให้สูญเสียคุณค่าทางโภชนาการได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. จัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานได้
2. รู้จักประโยชน์ของการจัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวานได้
3. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการตั้งใจเรียนและร่วมกิจกรรม
4. นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

สาระการเรียนรู้

1. หลักการเลือกซื้ออาหาร
2. การจัดตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเลือกซื้ออาหาร
2. เรียนรู้เรื่องการจักตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน
3. ครูนำภาพผักและผลไม้ที่จัดตกแต่งอย่างสวยงาม มาให้นักเรียนดู แล้วครูซักถามนักเรียนว่าดูภาพแล้วรู้สึกอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับผักและผลไม้ที่ไม่ได้จัดและตกแต่ง

4. ครูนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดและตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน มาให้นักเรียนดู แล้วซักถามถึงชื่ออุปกรณ์เหล่านั้น
5. ครูแนะนำและสาธิตวิธีการแกะสลักผัก เช่น แกะสลักแตงกวา ให้นักเรียนดู จากนั้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการแกะสลักผักและผลไม้จากแหล่งความรู้ต่างๆ
6. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันวางแผนจัดตกแต่งผักใส่ภาชนะ บนที่กผลการปฏิบัติงานตามหัวข้อที่กำหนด จัดทำเป็น ผลงาน ผักจานสวย แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น
7. แสดงความคิดเห็น (การจัดตกแต่งผัก ผลไม้ และขนมหวาน)
8. ครูแนะนำและสาธิตวิธีการจัดขนมหวานให้นักเรียนดู ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การจัดขนมหวานที่เป็นห่อ การจัดขนมหวานที่ไม่เป็นห่อ และจัดขนมหวานที่เป็นน้ำ
9. ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขนมจากภาพ 2 ภาพ ที่กำหนดให้และวาดภาพการจัดขนมหวานตามความคิดของตนเอง พร้อมกับเขียนชื่อขนมที่นำมาจัด จัดทำเป็น ผลงาน การจัดขนมหวาน แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้น
10. ปฏิบัติจริง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันจัดและตกแต่งขนมหวานใส่ภาชนะ จากนั้นปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่กำหนด แล้วส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้น
11. ให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มว่า จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง การเลือกซื้ออาหาร ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร สรุปผลการอภิปรายและเขียนเป็นแผนผังความคิด
12. ให้ทำแบบฝึกหัด

กระบวนการวัดผลประเมินผล

1. ประเมินผลตามสภาพจริง
2. สังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน
3. พังรายงานผลการทำกิจกรรมของนักเรียน
4. ตรวจผลงาน ในแฟ้มผลงานนักเรียน
5. ตรวจแบบฝึกหัด

แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงาน
2. ใบความรู้

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบ
ด้วยกระบวนการสอน 7 รูปแบบ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การทำค่านิยมให้กระจ่าง

การทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value clarification : VC.) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามแนวของค่านิยมของตน โดยมุ่งเน้นให้บุคคลได้เกิดกระบวนการคิดและตัดสินใจด้วยตนเองภายหลังที่ได้รับฟังเหตุการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ จากกลุ่ม เพื่อประกอบการตัดสินใจ ขั้นตอนของการทำค่านิยมให้กระจ่าง มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม จริยธรรมจากกรณีตัวอย่าง ภาพ เกม นิทาน การแสดง บทบาทสมมติ หรืออื่น ๆ
2. ให้คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง
3. ให้ร่วมกันค้นหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มย่อย 4 – 5 คน
4. ให้ร่วมกันค้นหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มใหญ่ (ทั้งชั้นเรียน)
5. ร่วมกันสร้างข้อตกลง กติกา หรือกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของนักเรียนทุกคน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การทำค่านิยมให้กระจ่าง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

1. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความขยันหมั่นเพียร
2. เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในเรื่องความขยันหมั่นเพียร
3. ปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียร
4. มีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ยกตัวอย่างบุคคลที่สมควรยกย่องว่าเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรและไม่มี
ความขยันหมั่นเพียร
2. บอกแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อครอบครัวและโรงเรียน
3. ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายทั้งที่บ้าน และโรงเรียน
4. ปฏิบัติงานสำเร็จและได้ผลดี

เนื้อเรื่อง

ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยความซื่อสัตย์

ความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ความรับผิดชอบต่อครูอาจารย์ และโรงเรียน

แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อครอบครัวและโรงเรียน

สื่อการเรียนการสอน

บัตรงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำ

สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่บ้านและที่โรงเรียนโดยใช้คำถามดังนี้

นักเรียนอยู่ที่บ้านมีหน้าที่อะไรบ้าง

เมื่อมาโรงเรียนนักเรียนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอะไรบ้าง

งานที่นักเรียนปฏิบัติเป็นอย่างไร ประสิทธิภาพสำเร็จเพียงใด

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม จากกรณีตัวอย่าง ภาพ เกม นิทาน การแสดง

บทบาทสมมติ หรืออื่น ๆ)

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 7 คน

2. แจกบัตรงานให้แต่ละกลุ่ม

3. ทุกกลุ่มปฏิบัติงานตามบัตรงาน

3.1 สมาชิกในกลุ่มยกตัวอย่างบุคคลที่มีความซื่อสัตย์

ขั้นที่ 2 ขั้นคิดวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง

3.2 นักเรียนเล่าพฤติกรรมของบุคคลนั้นว่าได้ปฏิบัติสิ่งใดจนได้ชื่อว่าเป็นผู้

ซื่อสัตย์ให้สมาชิกในกลุ่มทราบ

3.3 กลุ่มคัดเลือกบุคคลจากที่สมาชิกเล่าเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อเล่าให้ที่ประชุม

ทราบ สิ่งที่ต้องปฏิบัติทั้งที่บ้านและโรงเรียน (ขั้นค้นหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มย่อย)

4. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเสนอมผลงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นค้นหาเหตุผลและตัดสินใจโดยกลุ่มใหญ่

5. เมื่อตัวแทนของกลุ่มเสนอมผลงาน สมาชิกร่วมอภิปรายซักถาม

6. ครูและนักเรียนร่วมอภิปรายพิจารณางานที่จะต้องปฏิบัติทั้งที่บ้านและโรงเรียน

ขั้นที่ 4 สร้างข้อตกลง กติกา หรือกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของนักเรียนทุกคน

7. ร่วมกันสรุปสิ่งที่ควรปฏิบัติทั้งที่บ้านและโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ

สังคม

8. ครูเขียนเป็นข้อตกลงบนกระดานดำ โดยอาจสรุปได้ดังนี้

ปฏิบัติที่บ้าน เช่น ล้างถ้วยชาม รดน้ำต้นไม้ ดูแลน้อง ช่วยเหลืองานอาชีพ
ของผู้ปกครอง ช่วยเหลืองานอื่นโดยไม่ต้องร้องขอ ตื่นนอนแต่เช้า ช่วยทำงานบ้าน
ทำการบ้าน

ปฏิบัติงานที่โรงเรียน เช่น ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้าน
ทำเวรประจำวัน ช่วยเหลือครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. พิจารณาจากข้อสรุป

ภาคผนวก

บัตรงาน

เมื่อเข้ากลุ่มเรียบร้อยแล้วให้ปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ดำเนินการประชุมกลุ่มดังนี้

2.1 สมาชิกในกลุ่มยกตัวอย่างบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการมีความ
ซื่อสัตย์และเล่าพฤติกรรมของบุคคลนั้นว่าได้ปฏิบัติสิ่งใดจนได้ชื่อว่าเป็นผู้ซื่อสัตย์ให้
สมาชิกในกลุ่มทราบ

2.2 กลุ่มคัดเลือกบุคคลจากที่สมาชิกเล่าเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อเล่าให้
ที่ประชุมทราบ

2.3 สิ่งที่ต้องปฏิบัติทั้งที่บ้านและโรงเรียน

3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเสนอผลงาน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 2

จุดประสงค์

1. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องและขัดแย้งกับความรับผิดชอบต่อชุมชนในด้านมีเมตตากรุณา

2. ประเมินพฤติกรรมและปรับปรุงตนเองในเรื่องความเมตตากรุณาได้

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญและแนวทางปฏิบัติในเรื่องความเมตตากรุณา

สื่อการเรียนการสอน

สถานที่พอให้นักเรียนแสดง

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม

1. สนทนาถึงพฤติกรรมที่ไม่มีความเมตตากรุณา

ขั้นที่ 2 คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง

2. ให้นักเรียนยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงความเมตตากรุณา และพฤติกรรมที่แสดง

ถึงการไม่มีความเมตตากรุณา

ขั้นที่ 3 คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลโดยกลุ่มย่อย

3. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน

4. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับความเมตตากรุณา และไม่มี ความ

เมตตากรุณา โดยให้สมาชิกแต่ละคนเล่าประสบการณ์ให้ฟัง

ขั้นที่ 4 คิดและตัดสินใจด้วยเหตุผลโดยกลุ่มใหญ่ (ทั้งชั้น)

5. แต่ละกลุ่มเลือกพฤติกรรมที่มีความเมตตากรุณาหรือไม่มีความเมตตากรุณา

แล้วตกลงกันเพื่อแสดงละครเกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าว ในการที่จะแสดงครูเป็นผู้ประสานงานให้ได้พฤติกรรมทั้งมีความเมตตากรุณาและไม่มีความเมตตากรุณา

3. ให้นักเรียนแสดงละครกลุ่มละ 3 นาที

4. ครูนำอภิปรายโดยให้นักเรียนบอกถึงความรู้สึกของตนที่เกิดขึ้น

ในขณะแสดงโดย

4.1 ผู้ที่แสดงพฤติกรรมไม่มีความเมตตากรุณามีความรู้สึกอย่างไร

4.2 ผู้ที่แสดงถึงพฤติกรรมมีความเมตตากรุณามีความรู้สึกอย่างไร

4.3 ผู้แสดงที่ต้องถูกกระทำจากพฤติกรรมไม่เมตตากรุณาและเมตตากรุณา

รู้สึกอย่างไร

ขั้นที่ 4 ร่วมกันสร้างข้อตกลง กติกา หรือกฎเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติ

5. นำอภิปรายว่าหากบุคคลในสังคมไม่มีความเมตตากรุณาสังคมจะเป็นอย่างไร และหากบุคคลมีความเมตตากรุณาสังคมจะเป็นอย่างไร

6. ให้นักเรียนช่วยกันหาทางแก้ไขพฤติกรรมที่แสดงในละคร และแนวทางปฏิบัติ ที่เมื่อเราถูกกระทำจากพฤติกรรมไม่เมตตากรุณา

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปในประเด็นต่อไปนี้

7.1 ความเมตตากรุณามีประโยชน์อย่างไร

7.2 เราจะช่วยแก้ไขพฤติกรรมไม่เมตตากรุณาอย่างไร

7.3 คนที่ไม่มีความเมตตากรุณาเพราะอะไร

7.4 เราจะฝึกความเมตตากรุณาอย่างไร

7.5 พฤติกรรมความเมตตากรุณา แสดงถึงความรับผิดชอบในด้านใดบ้าง

การประเมินผล

สังเกตจากการอภิปราย และข้อสรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้สถานการณ์จำลอง

การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การเรียนการสอนที่อาศัยสถานการณ์ที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาในบทเรียนหรือการจำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ในบทเรียนหรือการจำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาใช้ในชั้นเรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละคาบ คาบละ 1 สถานการณ์ และสถานการณ์นั้นจะต้องง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน แล้วให้นักเรียนเข้าร่วมในสถานการณ์นั้น ๆ ตามบทบาท ความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ครูมอบหมายให้ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสถานการณ์ตามที่ได้รับรู้ด้วยตนเอง

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง ครูดำเนินการดังนี้

1. การสำรวจวิเคราะห์ ขั้นนี้เป็นการศึกษาและสำรวจจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาสถานการณ์ประเภทต่าง ๆ ของบทเรียน เนื้อหาวิชา แล้ววิเคราะห์ดูว่า สถานการณ์ชนิดใดที่ให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด
2. กำหนดจุดประสงค์ เป็นการกำหนดว่าต้องการให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรบ้าง เมื่อ เรียนรู้สถานการณ์แล้ว
3. การคัดเลือกสถานการณ์ พิจารณาเลือกสถานการณ์ที่เป็นจริงและสอดคล้องกับจุดประสงค์มาดัดแปลงให้เหมาะกับการสอนในชั้นเรียน โดยสถานการณ์นั้นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจและก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการมากที่สุด
4. กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง การกำหนดโครงสร้างนี้ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน เตรียมข้อมูลเนื้อหา กำหนดสถานการณ์ที่เหมือนจริงในสังคม ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์ และสรุปอภิปราย
5. การสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์ ดำเนินการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง ฯลฯ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด และกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนการทำงานหรือการแสดงตามลำดับเหตุการณ์
6. การทดลองใช้ นำสถานการณ์จำลองที่สร้างเสร็จไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่นก่อน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องของ วิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อการเรียนและเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรปรับปรุงแก้ไขในจุดใดบ้าง เพื่อให้สถานการณ์จำลองสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้มากที่สุด
7. เมื่อครูได้สถานการณ์จำลองเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูดำเนินการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ
โดยใช้สถานการณ์จำลอง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

1. เกิดความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. เข้าใจความหมายของความรับผิดชอบต่อเพื่อน
3. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเพื่อน
2. บอกความสำคัญของความรับผิดชอบต่อเพื่อน
3. บอกผลที่เกิดจากการมีความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบต่อเพื่อน
4. ช่วยเหลืองานเพื่อนจนสำเร็จ

เนื้อหา

ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

การเรียนรู้การสอน

1. บัตรคำสั่ง 1 ชุด
2. กระดาษบรูฟกลุ่มละ 1 แผ่น
3. กระดาษขาว ดินสอ พร้อมสีเทียน
4. กาว
5. รางวัลตามสมควร

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูสนทนากับนักเรียน และแจ้งให้นักเรียนทราบว่า จะให้นักเรียนช่วยกันทำงาน โดยให้ทำงานเป็นกลุ่ม ๆ ใครทำงานได้เสร็จเร็ว และได้ผลงานสวยงาม กลุ่มนั้นจะได้รับรางวัล
2. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 6 คน เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม 5 คน เป็นผู้สังเกตการณ์ 1 คน หากมีนักเรียนที่เหลืออยู่ให้แยกกันไปเป็นผู้สังเกตการณ์ตามกลุ่มต่าง ๆ
3. ครูแจกกระดาษวาดเขียนให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น แจกกระดาษบรูฟให้กลุ่มละ 1 แผ่น พร้อมกาว

ขั้นกิจกรรม

1. ครูสั่งให้นักเรียนปฏิบัติดังนี้

"แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 6 คน จะเป็นผู้ทำงาน 5 คน และผู้สังเกตการณ์ 1 คน ครูจะแจกบัตรคำสั่งให้ผู้ปฏิบัติงานทั้ง 5 คน คนละ 1 บัตร ให้นักเรียนอ่านบัตรคำสั่งของตนเองโดยไม่ให้คนอื่นเห็นหรือได้ยิน แล้วทำตามบัตรคำสั่งนั้น

จากบัตรคำสั่งนักเรียนจะรู้ว่าจะต้องวาดรูปอะไรและทำอะไร เสร็จแล้วให้นำรูปทั้ง 5 รูป ติดลงในกระดาษปรีฟที่แจกให้ ผลงานของกลุ่มใดสวยงามที่สุดจะได้รับรางวัล

สำหรับผู้สังเกตการณ์ ครูแจกบัตรคำสั่งให้เช่นกันและขอให้ทำหน้าที่ตามบัตรคำสั่ง"

2. ครูซักซ้อมความเข้าใจของนักเรียนจนเข้าใจดีแล้ว ครูแจกบัตรคำสั่งให้แต่ละคน (การแจกอาจจใจแจกให้คนใด หรืออาจจับฉลาก หรือแจกตามหมายเลขที่นักเรียนนับ)

3. เมื่อทุกคนได้รับบัตรคำสั่งแล้ว ครูให้นักเรียนศึกษาบัตรคำสั่งของตน ใครมีข้อสงสัยอะไรให้ยกมือขึ้น ครูจะเดินไปตอบคำถามเป็นส่วนตัว เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้ว ให้ลงมือปฏิบัติงานได้ ในบัตรคำสั่งจะมีคำสั่งให้นักเรียนบางคนแกล้ง และเข้าหาเพื่อนบ้าง เพื่อดูปฏิกิริยาของผู้ที่ถูกแกล้งหรือเข้าหาเหยื่อว่าจะมีปฏิกิริยาอะไรบ้าง ครูต้องเดินไปสังเกตการณ์และจากเหตุการณ์รุนแรงให้ครูช่วยไกลเกลี่ย หรือยุติกิจกรรมของกลุ่มนั้นทันที

4. ให้ปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงานหน้าชั้น

ขั้นอภิปราย

1. ครูนำอภิปรายดังนี้

1.1 ให้ผู้สังเกตการณ์เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม

1.2 ครูสัมภาษณ์ผู้ที่ถูกแกล้ง ถูกเข้าหาเหยื่อว่ารู้สึกอย่างไร และทำอะไรตอบโต้บ้าง ครูจดคำตอบลงบนกระดานดำ และใช้คำถามว่าเมื่อมีคนปกป้องเรารู้สึกอย่างไร

1.3 ครูแจ้งให้นักเรียนทราบว่าความจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการสมมติเพื่อนไม่ได้แกล้งจริง ครูเป็นผู้สั่งให้ปฏิบัติเพื่อการเรียน

2. ครูดำเนินการอภิปรายต่อ โดยใช้คำถาม เช่น

2.1 ทำไมคนจึงชอบเข้าหาเหยื่อและชอบแกล้งคนอื่น

2.2 ขณะที่ทำงานอยู่ เมื่อมีผู้มาแกล้งรู้สึกอย่างไร

2.3 ผู้ที่ถูกแกล้งแต่ทำงานจนสำเร็จและได้ผลงานดี แสดงว่าเป็นคนอย่างไร

ขั้นสรุป

1. ครูนำอภิปรายสรุปโดยใช้คำถามดังนี้

1.1 บุคคลที่มีความอดทนในการทำงาน จะทำให้ผลงานเป็นอย่างไร

1.2 ในการร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ถ้าจะให้งานสำเร็จและได้ผลงานดี นักเรียนจะต้อง

อดทนในเรื่องใดบ้าง (อดทนต่อความเหนื่อยยากตรากตรำ อดทนต่อความทุกข์จากการที่ถูกเพื่อนเย้าแหย่ บางครั้งต้องอดทนต่อความเจ็บใจ ได้แก่ อดทนต่อคำด่า คำพูดเหยียดหยามดูหมิ่น) หากนักเรียนไม่มีความอดทนจะเกิดผลเช่นนี้หรือไม่ อย่างไร

2. ครูชี้ให้ดูผลงานของแต่ละกลุ่มและให้ร่วมกันพิจารณาว่ากลุ่มใดสวยที่สุด และกลุ่มใดควรชนะโดยยึดหลักความรวดเร็ว และความสวยงาม ครูแจกรางวัล

3. เราสามารถแสดงความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้อย่างไรบ้าง

4. ร่วมกันสรุปพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเพื่อน ดังนี้

- ช่วยตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำความผิด
- คอยแนะนำให้เพื่อนกระทำความดี

ช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสมและถูกต้อง เช่น เมื่อเพื่อนทำการบ้านไม่ได้ แล้วมาขอความช่วยเหลือจากเรา เราควรอธิบายให้ด้วยความเต็มใจแต่จะไม่ให้เพื่อนเอาไปลอก เพราะมิได้เป็นการช่วยเหลือเพื่อน แต่กลับเป็นการทำลายเพื่อนทางอ้อม นอกจากนี้ยังรวมถึง การช่วยเหลือ และป้องกันเพื่อนให้พ้นจากอันตราย ตามความสามารถ

- ให้อภัยเมื่อเพื่อนกระทำความผิด
- มีความรักและจริงใจต่อกัน พุดจากันด้วยความไพเราะ ไม่ทะเลาะรังแกกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อน

5. ครูสรุปเชื่อมโยงความคิด และเพิ่มเติมความคิดเห็นตามความเหมาะสม

การประเมินผล

1. ดูจากผลสรุปของนักเรียน
2. ใช้แบบประเมินพฤติกรรม

ภาคผนวก

บัตรคำสั่งแต่ละชุด ประกอบด้วยบัตร 6 บัตร ผู้สังเกตการณ์ 1 บัตร และสมาชิกกลุ่ม 5 บัตร ดังนี้

บัตรคำสั่ง

บัตรที่ 1

ให้นักเรียนวาดรูป บ้าน ลงในกระดาษที่แจกให้ ให้เสร็จเร็วที่สุดและสวยงามที่สุด

บัตรที่ 2

ให้นักเรียนวาดรูป ดวงอาทิตย์ ลงในกระดาษที่แจกให้ ให้เสร็จเร็วที่สุดและไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม แล้วคอยแกล้งหรือเย้าแหย่เพื่อนที่กำลังวาดรูปบ้านอยู่โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ดึงเส้น จี้ พุดเย้าแหย่ ล้อเลียน ฯลฯ

ให้นักเรียนแกล้งทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างสนุกสนานและรักษาเรื่องนี้ไว้เป็นความลับอย่าบอกใคร

บัตรที่ 3

ให้นักเรียนวาดรูป ภูเขา ลงในกระดาษที่แจกให้ ให้เสร็จเร็วที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงามนัก แล้วคอยแกล้งหรือเย้าแหย่เพื่อนที่กำลังวาดรูปบ้านอยู่โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ดึงเส้น จี้ พุดเย้าแหย่ ล้อเลียน ฯลฯ

ให้นักเรียนแกล้งทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างสนุกสนานและรักษาเรื่องนี้ไว้เป็นความลับอย่าบอกใคร

บัตรที่ 4

ให้นักเรียนวาดรูป คนกำลังทำงาน จะวาดกี่คนก็ได้ ให้เสร็จเร็วและสวยงามที่สุด

บัตรที่ 5

ให้นักเรียนวาดรูป ต้นไม้ ให้สวยงาม และเสร็จเร็วที่สุด

ในระหว่างทำงานหากมีใครไม่ตั้งใจทำงาน หรือแกล้งเพื่อน ให้ช่วยตักเตือนให้เขาทำงานจนเสร็จ

บัตรที่ 6

ขอให้นักเรียนสังเกตสิ่งต่อไปนี้ เพื่อรายงานให้เพื่อนกลุ่มอื่นทราบ หลังจากทำงานเสร็จแล้ว

1. มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในกลุ่ม
2. เพื่อนหมายเลข 1 และ 4 ทำอะไรบ้าง
3. เพื่อนหมายเลข 2 และ 3 ทำอะไรบ้าง
4. เพื่อนหมายเลข 5 ทำอะไรบ้าง
5. นักเรียนคิดว่ากลุ่มนี้ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 2

จุดประสงค์

เพื่อให้เกิดความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบต่อเพื่อน และสังคม

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. สามารถบอกผลของการเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว
2. บอกวิธีช่วยเหลือผู้อื่นได้
3. ช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามความเหมาะสม

เนื้อหา

ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อเพื่อนและสังคม

สื่อการเรียนการสอน

1. ผลไม้ หรือขนม จำนวนเท่าจำนวนนักเรียน
2. กระดาษ หรือภาชนะขนม
3. ที่สำหรับตั้งขนม
4. ภาพเด็กขาดสารอาหาร ลักษณะผอมมากซึ่งแสดงถึงความอดอยาก

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำ

ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความขาดแคลนอาหารของผู้คนโดยเฉพาะในภาคอีสาน และให้นักเรียนดูภาพเด็กที่ขาดอาหาร พูดถึงความจำเป็นของอาหารที่เด็กต้องการ

ขั้นกิจกรรม

1. ให้นักเรียนทั้งชั้นนั่งเป็นครึ่งวงกลม
2. นำอาหาร (ผลไม้หรือขนมบั้งที่จัดหาไว้) มาวางตรงกลางห้อง
3. ให้นักเรียนไปหยิบอาหารที่จัดไว้ โดยให้แสดงอาการหิวโหย แล้วกลับเข้าที่เดิม
4. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่หยิบอาหาร ว่าจำนวนอาหารเพียงพอหรือไม่

ขั้นอภิปราย

1. สألว่าในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 ใครบ้างไม่ได้อาหาร
 - 1.2 ใครบ้างหยิบอาหารไปเกินกว่า 1 ชิ้น
 - 1.3 ใครบ้างแบ่ง หรือหยิบอาหารมาเผื่อเพื่อน
 - 1.4 ใครบ้างได้รับอาหารจากเพื่อน
 - 1.5 ใครบ้างปฏิเสธไม่ไปหยิบอาหารหรือรับอาหารจากเพื่อน

2. สุ่มนักเรียน 5 – 6 คน ให้แสดงความรู้สึก โดยใช้คำถามกระตุ้นดังนี้

2.1 เหตุใดจึงไม่ได้อาหาร เมื่อไม่ได้รู้สึกอย่างไร

2.2 ทำไมนักเรียนจึงหยิบอาหารเกินกว่า 1 ชิ้น สังเกตหรือไม่ว่ายังมีผู้อื่นยังไม่ได้รับอาหาร เมื่อเห็นเขาไม่มีอาหารรู้สึกอย่างไร

2.3 การที่หยิบอาหารมามาก ตั้งใจหยิบมาแบ่งให้เพื่อนหรือรับประทานเองทั้งหมดในครั้งแรก เหตุใดจึงทำเช่นนั้น

2.4 รู้สึกอย่างไรที่มีเพื่อนนำอาหารมาให้ และรู้สึกอย่างไรต่อผู้ที่หยิบอาหารมาหลายชิ้นแล้วไม่แบ่งให้เพื่อน คิดว่าเขาเป็นอย่างไร

2.5 การรู้สึกเห็นใจผู้อื่นเมื่อได้รับความทุกข์ รู้สึกยินดีที่ผู้อื่นมีความสุข มีประโยชน์อย่างไร

2.6 นักเรียนคิดว่าคุณธรรมใดเป็นเหตุให้บุคคลช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน (ความเมตตากรุณา)

3. ให้นักเรียนที่ได้อาหารเกินกว่า 1 ชิ้นแบ่งอาหารให้เพื่อน

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนรับประทานอาหาร

2. ร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์ของความเมตตากรุณา ผลของการไม่เห็นแก่ตัว

3. ให้นักเรียนร่วมกันเสนอวิธีช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน ว่าในฐานะที่เป็นนักเรียนจะมีวิธีช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไรบ้าง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม

2. สรุปจากผลการอภิปราย

3. การใช้คำถาม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยการสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การสอนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานของนักเรียน อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการทำค่านิยมให้กระจ่าง ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มาผสมผสานกันโดยใช้หลักการพัฒนาพฤติกรรมที่คำนึงถึงการจัดเงื่อนไขหรือสถานการณ์ และผลกรรมที่ได้รับ ให้เหมาะสมกับนักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะแรก : ครูจัดประสบการณ์ควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก

- 1.1 ให้นักเรียนทำกิจกรรมสร้างความตระหนัก
- 1.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเป็นรายบุคคล
- 1.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
- 1.4 นักเรียนร่วมกันกำหนดข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ควรกระทำ
- 1.5 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อตกลง และวางแผนพฤติกรรม

ที่พึงประสงค์ของชั้นเรียนร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การให้ตัวแบบ

ครูจัดตัวแบบให้นักเรียนสังเกต

- 2.1 ครูชี้แนะให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม
- 1.2 ครูให้การเสริมแรงตัวแบบเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 1.3 ครูให้การเสริมแรงนักเรียนเมื่อแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ

ขั้นที่ 3 การปรับพฤติกรรม

- 3.1 ครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการเสริมสร้าง
 - 1.2 ครูกำหนดผลกรรม
 - 1.3 ครูวางแผนเงื่อนไขการให้ผลกรรม
 - 1.4 ครูให้การเสริมแรงหรือผลกรรมเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์
 - 1.5 ครูระงับการเสริมแรง เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมคงที่

ระยะหลัง : ครูให้นักเรียนควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเอง

- 4.1 นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตน
- 4.2 นักเรียนบันทึกพฤติกรรมของตน

4.3 นักเรียนเสริมแรงตนเอง

4.4 นักเรียนประเมินตนเอง

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบโดยการเสริมสร้างลักษณะนิสัย

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

1. ให้เกิดความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. เข้าใจความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว
3. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับการประหยัด

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ของการประหยัด

สื่อการเรียนการสอน

บัญชีแจกแจงรายจ่าย

กิจกรรมการเรียนการสอน

ระยะที่ 1 ครูจัดประสบการณ์ความคุมตนเอง

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน และ การใช้เงินทั้งที่บ้าน และโรงเรียนเกี่ยวกับปริมาณที่ใช้ โดยใช้คำถาม เช่น

- นักเรียนใช้สมุด ดินสอเดือนละเท่าไร (กี่เล่ม กี่แท่ง)
- นักเรียนมาโรงเรียนใช้เงินวันละเท่าไร และเมื่อกลับบ้านใช้อีกเท่าไร รวมใช้

วันละเท่าไร

- เงินที่นักเรียนใช้ได้จากใคร
- สมุดดินสอและเงินที่นักเรียนใช้ นักเรียนคิดว่าเพียงพอหรือไม่
- นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึอย่างไรกับการที่นักเรียนได้ใช้สมุด ดินสอและเงิน เท่าที่

ใช้อยู่ทุกวันนี้

2. ให้นักเรียนพิจารณาว่าการใช้จ่ายที่นักเรียนปฏิบัติอยู่นั้นจำเป็นหรือไม่ เพียงไร กระตุ้นให้นักเรียนคิดแต่ยังไม่ต้องการคำตอบ)

ขั้นที่ 2 การให้ตัวแบบ

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 7 คน

2. ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติดังนี้

2.1 ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มแจกแจงรายการเครื่องเขียนแบบเรียนที่จำเป็น โดยสรุปแยกเป็นรายเดือน และรายวัน

รายการที่แจกแจงเป็นรายเดือน เช่น สมุด ดินสอ ปากกา ยางลบ ฯลฯ

รายการที่แจกแจงเป็นรายวัน เช่น เงิน เป็นต้น

2.2 เมื่อแต่ละคนจัดทำบัญชีแจกแจงรายการแล้วให้เสนอกลุ่มร่วมพิจารณาว่า สิ่งของแต่ละคนใช้ไปนั้นจำเป็นหรือไม่ ควรลดลงหรือไม่ มีสิ่งใดที่ใช้โดยไม่จำเป็นบ้าง

2.3 การใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นเกิดผลอย่างไร หากมีการใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่เป็นจำเป็นจะเกิดผลอย่างไร

2.4 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่า ประหยัด

3. ให้แต่ละกลุ่มสรุปเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่าสิ่งใดเป็นการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และมีการลดการใช้จ่ายลง พร้อมสรุปความหมายของการประหยัด

ขั้นที่ 3 การปรับปรุงพฤติกรรม

4. ให้แต่ละกลุ่มเสนอผลการประชุมกลุ่ม

5. ร่วมกันพิจารณารายการใช้จ่ายว่า นักเรียนทั้งชั้นมีการใช้จ่ายในเรื่องใดมากที่สุด มีความจำเป็นหรือไม่ การใช้จ่ายในเรื่องที่ไม่จำเป็นก่อให้เกิดผลอย่างไร หากมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดจะเกิดผลอย่างไร

6. ร่วมอภิปรายหาวิธีลดการใช้จ่ายสิ่งของที่ไม่จำเป็น

7. อภิปรายเกี่ยวกับความหมายของการประหยัดที่แต่ละกลุ่มเสนอมา
ระยะหลัง ให้นักเรียนควบคุมตนเอง

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเอง

8. ร่วมกันสรุปถึงความหมายของการประหยัด

9. สรุปผลที่เกิดจากการใช้จ่ายอย่างประหยัด และไม่ประหยัด

10. ร่วมกันสรุปสิ่งที่นักเรียนจะต้องพิจารณาประหยัดทั้งที่บ้านและโรงเรียน เช่น ที่โรงเรียนได้แก่ สมุด อุปกรณ์การเรียน น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า ฯลฯ ที่บ้าน เช่น วัสดุของใช้น้ำ ไฟฟ้า อาหาร เงิน ฯลฯ

11. ครูสรุปความหมายและความจำเป็นของการประหยัดดังนี้

การประหยัดหมายถึง การที่นักเรียนรู้จักใช้จ่ายเงินหรือสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามความจำเป็นหรือความต้องการอย่างมีเหตุผล โดยยึดหลักความพอดีและความเหมาะสม คือ พยายามใช้ให้น้อยที่สุดแต่คุ้มค่าและได้ประโยชน์มากที่สุด ผู้ที่มีนิสัยประหยัดจะมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักความพอดี ซึ่งจะสามารถสร้าง

อนาคตที่ดีให้กับตนเองได้

12. ครูสรุปความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว คือรู้จักประมาณในการใช้จ่าย และมีความประหยัด พยายามช่วยเหลือตัวเอง ไม่ทำตนให้ตกเป็นภาระของสังคม

13. นักเรียนร่วมกันกำหนดพฤติกรรมในการปฏิบัติเกี่ยวกับการประหยัดอันเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง และนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

14. นักเรียนปฏิบัติตนตามแนวทางในข้อ 6 และประเมินตนเอง

หมายเหตุ

ครูคอยติดตามผลการปฏิบัติของนักเรียนเป็นระยะ และเสริมแรง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรม
2. พิจารณาจากบัญชีสรุปรายจ่าย

ภาคผนวก

บัญชีแจกแจงรายจ่าย

รายการ	สถานที่		ช่วงเวลา		
	ที่บ้าน	ที่โรงเรียน	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 2

จุดประสงค์

1. เกิดความตระหนักในเรื่องการประหยัด
2. เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในเรื่องการประหยัด
3. ใช้จ่ายอย่างประหยัด
4. ประเมินพฤติกรรมด้านการประหยัดด้วยตนเอง
5. มีความชื่นชมในการปฏิบัติตนในเรื่องการประหยัด

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกผลที่เกิดจากการประหยัด ไม่ประหยัด
2. บอกสิ่งที่ควรใช้จ่ายอย่างประหยัดทั้งที่บ้านและโรงเรียน
3. บอกข้อบกพร่องในด้านการประหยัดของตนเอง
4. สามารถแก้ไขพฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้มีนิสัยประหยัด
5. เสนอแนะให้ผู้อื่นแก้ไขพฤติกรรม หรือปฏิบัติตนในเรื่องการประหยัดได้

เนื้อหา

ความสำคัญของความรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว

- ความสำคัญของการประหยัด

สื่อการเรียนการสอน

สมุดแบบฝึกหัดลักษณะแตกต่างกัน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก

1. สนทนาเกี่ยวกับความหมายของการประหยัด และความสำคัญของการประหยัด
2. ซักถามนักเรียนว่า แต่ละวันได้ปฏิบัติในเรื่องการประหยัดในเรื่องใดบ้าง

ขั้นที่ 2 การให้ตัวแบบ

3. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน
4. ให้นักเรียนดูสมุดแบบฝึกหัดของนักเรียน 2 คน เปรียบเทียบกัน เล่มที่ 1

เป็นสมุดที่เรียบร้อยดี เล่มที่ 2 เป็นสมุดที่ไม่เรียบร้อย สกปรกมีรอยฉีกขาด

5. ถามนักเรียนว่าใช้สมุดวิธีใดดี (เล่มที่ 1 หรือ เล่มที่ 2) ให้นักเรียนเขียนเหตุผล

ของตนเองก่อน แล้วให้ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มร่วมกันให้เหตุผล

6. ให้นักเรียนเปรียบเทียบสมุดของตนเองว่าเหมือนกับสมุดเล่มใดในสองเล่มนี้

แล้วสรุปว่าจำนวนสมุดของนักเรียนในกลุ่ม มีเหมือนกับเล่มที่ 1 ก็เล่ม เหมือนเล่มที่ 2 ก็เล่ม

ขั้นที่ 3 การปรับพฤติกรรม

7. ให้แต่ละกลุ่มรายงานวิธีการใช้สมุดทั้งสองเล่ม สรุปผลการเปรียบเทียบการใช้

สมุดของกลุ่ม

8. ครูใช้คำถามว่า ใช้สมุดแบบใดจึงจะไม่สิ้นเปลืองเงินซื้อสมุดบ่อย ๆ
9. ให้นักเรียนที่ใช้สมุดเรียบร้อยบอกวิธีการใช้สมุดให้เพื่อน ๆ ฟัง
10. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าบุคคลที่ใช้สมุดอย่างไรประหยัดนั้นมีวิธีแก้ไขอย่างไร

ขั้นที่ 4 การควบคุมตนเอง

11. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความคิดเห็นเรื่องการประหยัด
12. ช่วยกันแต่งคำขวัญในเชิงปลุกใจ หรือชักชวนให้มีการประหยัด
13. ให้นักเรียนทั้งชั้นหาข้อตกลงว่า มีเรื่องใดบ้างที่นักเรียนช่วยกันประหยัดทั้งที่

บ้านและโรงเรียน

การประเมินผล

สังเกตจากการตอบคำถามและการร่วมอภิปราย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การสอนแบบนาฏการ

การสอนแบบนาฏการ หมายถึง การแสดงต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อการถ่ายทอดความหมาย หรือสื่อความหมายให้ผู้ดูเข้าใจ โดยใช้การแสดงท่าทางต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ตามประสบการณ์ที่มีอยู่ หรืออาจสร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และสภาพการณ์ในการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจและความสนุกสนาน จัดว่าเป็นการแสดงที่ใช้ทักษะทางความคิด

ประเภทของนาฏการ นาฏการแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

(1) การแสดงบทบาท หมายถึง การแสดงที่ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที สมมติสถานการณ์ให้ผู้แสดงบทบาทไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง

(2) ละครใบ้ และภาพหุ่นขี้ตืด ละครใบ้ คือ การแสดงท่าทางโดยไม่มีการใช้คำพูดเลย และต้องแสดงให้ผู้ดูรู้เรื่อง ส่วนภาพหุ่นขี้ตืด คือ การให้ผู้แสดงอยู่นิ่ง ๆ ในท่าทางที่เหมาะสมโดยไม่มีการพูดหรือเคลื่อนไหวใด ๆ

(3) การแสดงกลางแปลง การแสดงนี้จะต้องใช้คนจำนวนมาก และแสดงนอกอาคาร เพื่อถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ

(4) การแสดงละคร คือ การนำเรื่องราวในบทเรียนมาแสดงเป็นละครประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะให้นักเรียนแสดงหรือเป็นการจัดไปชมละครก็ได้ การแสดงละครเป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ อุปนิสัย และวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี

(5) หุ่น ได้แก่ หุ่นกระบอก หุ่นชัก หุ่นสวมมือ หุ่นนิ้วมือ และหุ่นเสียบไม้ ซึ่งผู้แสดงจะใช้มือหรือนิ้วในการชักเพื่อให้หุ่นเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ไปตามบทบาทของเรื่อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนาฏการ มีดังนี้

1. ชี้นำ ทำได้โดย

- 1.1 ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง หรือดูรูปภาพ
- 1.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับ (ในข้อ 1.1)

2. ชี้นสอน มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมการ ด้วยวิธีดังนี้

- 2.1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย
- 2.1.2 ครูชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงบทบาท
- 2.1.3 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มประชุมวางแผนกันในการเตรียมบท แบ่งหน้าที่และกำหนดตัวแสดง

- 2.2 การแสดง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาแสดง โดยใช้เวลาประมาณกลุ่มละ 7 – 8 นาที ระหว่างที่แสดงให้กลุ่มอื่น ๆ คอยสังเกตการณ์ พร้อมทั้งจดบันทึกส่วนดี และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นทั้งที่เกี่ยวกับเนื้อหาและการแสดง
3. ขั้นตอนิปรายและสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาและในด้านการแสดงพร้อมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขต่อไป
4. ขั้นตอนประเมินผล ทำได้ดังนี้
 - 4.1 สังเกตจากปรีกษานหรือหรือวางแผนร่วมกัน
 - 4.2 สังเกตจากการแสดง
 - 4.3 สังเกตจากการสนทนาซักถามในระหว่างการสอน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ
โดยใช้การสอนแบบนาฏการ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

1. เกิดความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ
2. เข้าใจความหมายของการความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ
3. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความรับผิดชอบในด้าน

สติปัญญาและความสามารถ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกความหมายของความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ
2. บอกประโยชน์ของความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ
3. ระบุความจำเป็นของความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ
4. บอกความแตกต่างของพฤติกรรมความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ

เนื้อหา

ความหมายและประโยชน์ของความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ

สื่อการเรียนรู้การสอน

บัตรงาน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. สันทนากับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมมารมาโรงเรียนไม่ตรงเวลาของนักเรียน
 - 1.1 ใครมาไม่ตรงเวลาบ้าง
 - 1.2 ใครมาเรียนไม่ทันบ้าง
 - 1.3 การมาโรงเรียนไม่ตรงเวลาเกิดผลอย่างไรต่อตนเอง เพื่อน ครู
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นความจำเป็นของการตรงต่อเวลา

ขั้นกิจกรรม

เตรียมการ

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม
2. แจกบัตรงานให้แต่ละกลุ่ม
3. ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมตามบัตรงาน

การแสดง

4. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเสนอมผลงาน
5. ระหว่างที่แต่ละกลุ่มเสนอมผลงานโดยการแสดง ให้กลุ่มอื่นสังเกตพฤติกรรม ถึงผลของ

การรับผิดชอบ หรือไม่รับผิดชอบ

ขั้นอภิปรายและสรุปผล

1. ให้แต่ละกลุ่มเสนอมผลงาน นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ชักถามได้
2. ครูเขียนผลงานของกลุ่มโดยสรุปลงบนกระดาน
3. ร่วมอภิปรายถึงพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อในด้านสติปัญญาและความสามารถ
4. อภิปรายและเขียนพฤติกรรมตรงต่อเวลาสรุป แบ่งเป็น 2 ด้านทั้งที่บ้าน

และโรงเรียน

5. ครูเน้นให้เห็นความจำเป็นของการตรงต่อเวลา ว่าจะส่งผลดีต่อตัวนักเรียน ครู

โรงเรียน ครอบครัวอย่างไร

6. ให้นักเรียนพิจารณาสรุปพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ โดยแยกเป็นพฤติกรรมที่บ้าน และโรงเรียน

(แนวสรุป พฤติกรรมที่โรงเรียน เช่น มาโรงเรียนทันเวลา เข้าแถวเคารพธงชาติ เข้าแถวกลับบ้านตรงเวลา มาทันเวลานัดหมาย ส่งงานตามกำหนด รับประทานอาหารตรงเวลา กลับบ้านตรงเวลา พฤติกรรมที่บ้าน เช่น ตื่นนอนทันเวลา เข้านอนตรงเวลา อาบน้ำ แปรงฟันและแต่งตัวเสร็จทันเวลา รับประทานอาหารตรงเวลา กลับบ้านตรงเวลา ทำการบ้านและอ่านหนังสือตามเวลาที่กำหนด)

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป พฤติกรรมความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ ได้แก่

ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้ และฝึกฝนตนเองในด้านเพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่อันสำคัญประการหนึ่งของบุคคล ในการที่จะศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ และพัฒนาสติปัญญาให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของเราเอง นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพด้วย

การประเมินผล

1. สังเกตการร่วมกิจกรรม
2. พิจารณาจากข้อสรุปจากการอภิปราย

ภาคผนวก

บัตรงาน กลุ่มที่ 1

ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ดำเนินการอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

ให้กลุ่มแสดงบทบาทให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม จากการมาโรงเรียนไม่ทัน เข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่ตรงเวลา ทำให้ตนเองถูกทำโทษ เพื่อนต้องรอนาน

3. เตรียมอุปกรณ์และแสดงหน้าชั้น
4. ใช้เวลาในการแสดง 10 นาที

บัตรงาน กลุ่มที่ 2

ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ดำเนินการอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

ให้กลุ่มแสดงบทบาทให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม จากการมาไม่ทันนัดหมาย โดยเน้นให้เห็นผลดีของการมาทันนัดหมาย และผลเสียของการมาไม่ทันนัดหมาย

3. เตรียมอุปกรณ์และแสดงหน้าชั้น
4. ใช้เวลาในการแสดง 10 นาที

บัตรงาน กลุ่มที่ 3
ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ดำเนินการอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

ให้กลุ่มแสดงบทบาทให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม จากการ
ตื่นนอนทันเวลา เข้านอนตรงเวลา อาบน้ำ แปรงฟันและแต่งตัวเสร็จทันเวลา

3. เตรียมอุปกรณ์และแสดงหน้าชั้น
4. ใช้เวลาในการแสดง 10 นาที

บัตรงาน กลุ่มที่ 4
ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ดำเนินการอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

ให้กลุ่มแสดงบทบาทให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม จากการ
กลับบ้านตรงเวลาทำการบ้านและอ่านหนังสือตามเวลาที่กำหนด

3. เตรียมอุปกรณ์และแสดงหน้าชั้น
4. ใช้เวลาในการแสดง 10 นาที

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การปรับพฤติกรรม

การสอนแบบนี้เป็นการนำหลักพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนการสอน มีดังนี้

- ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน (Base - line) ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
- ระยะที่ 2 ครูประกาศระเบียบของชั้นเรียน (Rule)
- ระยะที่ 3 ครูให้การเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรม

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การปรับพฤติกรรม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

- 1. รู้และเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อเพื่อน
- 2. เกิดความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบต่อเพื่อน

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

- 1. บอกความหมายของความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้
- 2. บอกประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้
- 3. บอกผลเสียของการขาดความรับผิดชอบต่อเพื่อนได้
- 4. คิดวิเคราะห์วิจารณ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนอย่างมีเหตุผล

เนื้อหา

ความหมาย และประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อเพื่อน

สื่อการเรียนการสอน

-

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการสอนครั้งที่ 1

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าแถวซื้ออาหารกลางวันว่า การที่ไม่มีการเข้าแถวซื้ออาหารนั้นมีจุดประสงค์อย่างไร (ความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม)

ขั้นกิจกรรม

ขั้นระยะเส้นฐาน ครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

- 1. ครูขออาสาสมัคร 5 คน เพื่อเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมนักเรียน

2. อาสาสมัครสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าแถวซื้ออาหาร
ชั้นประกาศระเบียบของชั้นเรียน
3. ครูผู้สอนนำผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียน
4. ครูนำอภิปรายถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย
อันเป็นคุณธรรมด้านความรับผิดชอบที่ส่งผลต่อตนเองและส่วนรวม
5. ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดข้อบ่งชี้พฤติกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติในการเข้าแถวซื้อ
อาหาร
6. ให้นักเรียนทุกคนบันทึกข้อตกลง ลงสมุดและปฏิบัติ
7. ครูมอบหมายให้ผู้สังเกตพฤติกรรม สังเกตพฤติกรรมนักเรียน และนำผลมานำเสนอใน
ครั้งต่อไป

กิจกรรมการสอนครั้งที่ 2

ขั้นให้การเสริมแรงเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรม

7. ให้ผู้สังเกตการณ์รายงานผลการสังเกต
8. ครูนำอภิปรายถึงผลของพฤติกรรมมีระเบียบวินัย และไม่มีระเบียบวินัย ที่มีต่อส่วนตัว
และส่วนรวม
9. ครูให้การเสริมแรงนักเรียนที่ปฏิบัติเป็นผู้มีวินัย โดยกล่าวคำชมเชย ส่วนผู้ที่ไม่มีวินัยครู
ให้กล่าวคำมั่นสัญญาเพื่อปรับปรุงตนเอง

การประเมินผล

1. พิจารณาจากข้อสรุปของนักเรียนและการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมของนักเรียน
3. แบบประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง

ภาคผนวก

แบบประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้บทบาทสมมติ

การสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดและเข้าใจคนอื่น โดยการให้นักเรียนแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง การสมมติบทบาท และการจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ จากสภาพการณ์ที่สมมติขึ้น ภายหลังการแสดงจะต้องมีการสรุปผลของบุคคลที่นักเรียนสวมบทบาทนั้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ
- 1.2 กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ

2. ขั้นแสดง

2.1 การอุ่นเครื่อง เริ่มจากการที่ครูเล่าเรื่องหรือสถานการณ์ให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนและติดตามเรื่องโดยอาจใช้สื่อ เช่น รูปภาพที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องเป็นสื่อในการอธิบายเรื่องราว

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง ครูอาจให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 5 – 6 คน และให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลาก กำหนดบทบาทที่ครูเตรียมไว้

- 2.3 การจัดฉากแสดง
- 2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์
- 2.5 การเตรียมพร้อมก่อนแสดง

2.6 การแสดง หลังจากนักเรียนในกลุ่มทำความเข้าใจบทบาทที่กลุ่มตนได้รับแล้วก็ให้แต่ละคนออกมาแสดงตามลำดับเนื้อเรื่อง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เป็นการอภิปรายร่วมกันโดยใช้เหตุผลตรงไปตรงมาเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก

4. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา ขั้นนี้ช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นว่าการเรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง นักเรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้ดี และให้นักเรียนบันทึกลงสมุดแบบฝึกหัดไว้เป็นรายบุคคล

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ
โดยใช้บทบาทสมมติ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์

1. ให้เข้าใจความหมายของความรับผิดชอบต่อชุมชน
2. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความรับผิดชอบต่อชุมชน
3. ประเมินตนเองและปรับปรุงตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อชุมชน

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกความหมายของความรับผิดชอบต่อชุมชนได้
2. บอกความแตกต่างของบุคคลได้
3. ยอมรับสภาพของตนเองและรู้จักปรับปรุงตนเอง

เนื้อหา

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สื่อการเรียนการสอน

ภาพประกอบการเล่านิทาน 1 ชุด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูสนทนากับนักเรียนและเล่าเรื่องสั้นให้นักเรียนฟังโดยมีภาพประกอบ
2. ขณะเล่านิทานให้นักเรียนตั้งใจฟัง และให้ช่วยตั้งชื่อตัวละคร และให้นักเรียน

ช่วยกันแต่งเรื่องให้จบ

ครูเล่านิทานดังนี้

"มีครอบครัวหนึ่งอยู่ในชนบท มีลูกชายชื่อ.....เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีลูกสาวชื่อ.....เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แม้ว่าครอบครัวนี้จะยากจน แต่ก็อยู่กันอย่างมีความสุข อยู่มาวันหนึ่งขณะที่พ่อและแม่ไปทำนา ได้ถูกฟ้าผ่าตายทั้งสองคน

เมื่อพ่อและแม่ตายแล้ว สองพี่น้องจึงขาดที่พึ่งต้องขัดเซพเนจรไป ต่อมาได้พบหญิงชราใจบุญ มีฐานะร่ำรวยมากแต่ไม่มีบุตร จึงชวนให้สองพี่น้องพักอยู่ด้วย และให้เรียนหนังสือในโรงเรียนซึ่งอยู่ในเมืองใกล้บ้านนั้น

เนื่องจากสองพี่น้องเป็นเด็กบ้านนอกการพูดการทำอะไรจึงเงอะงะน่าขบขัน ถูกเพื่อนล้อเลียนตลอดเวลาว่าเป็นเด็กบ้านนอกตัวดำเหมือนควาย บางคนก็แกล้งล้อว่าเป็นเด็กไม่มีพ่อแม่ ทำให้สองพี่น้องอับอายและเสียใจ ไม่อยากไปโรงเรียน....."

ชั้นกิจกรรม

ขั้นเตรียมการ

1. เมื่อครูเล่านิทานจบแล้ว ถามนักเรียนว่าถ้านักเรียนเป็นเด็กทั้งสองคนจะรู้สึกอย่างไร ชักถามนักเรียนพอควร

ขั้นแสดง

2. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามเนื้อเรื่องนิทานที่เล่า โดยให้นักเรียนที่อาสาสมัครเป็นตัวละครสองพี่น้อง ที่เหลือให้เป็นเด็กร่วมโรงเรียน ให้เตรียมตัว 5 นาที

3. ขณะที่นักเรียนผู้จะแสดงเตรียมตัว ครูแจ้งให้นักเรียนที่เหลือสังเกตพฤติกรรมคำพูดของผู้แสดง

4. ให้นักเรียนเริ่มแสดง

ขั้นอภิปราย

1. ให้ผู้แสดงเล่าให้ผู้ชมทราบ ว่า ก่อนการแสดงได้ปรึกษาหารือกันอย่างไร
2. ให้ผู้แสดงแต่ละคนเล่าความรู้สึกขณะแสดง และข้อคิดที่เกิดขึ้นในขณะที่แสดง
3. ครูถามความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้ชม โดยครูเน้นให้นักเรียนอภิปรายวิเคราะห์วิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ไม่ใช่มุ่งไปที่การแสดง การอภิปรายนี้ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนตอบ

ขั้นสรุป

1. รวบรวมปรับปรุงประเด็นที่ได้จากการอภิปรายในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 สภาพของคนมีความแตกต่างกันอย่างไร เราควรมีความคิดอย่างไรกับสภาพที่เป็นอยู่
 - 1.2 เราควรปฏิบัติอย่างไรกับบุคคลที่อยู่ในสภาพด้อยกว่าเรา
 - 1.3 เมื่อเห็นผู้อื่นเกิดความทุกข์เราควรรู้สึกอย่างไร และเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นสุขเราควรรู้สึกอย่างไร

2. ให้นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงสมุด

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาของนักเรียนขณะอภิปราย
2. สังเกตพฤติกรรมในขณะร่วมกิจกรรม

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ

การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ อาศัยแนวคิด ทฤษฎีของการพัฒนาศักยภาพโดยรวมของ นักเรียน ใน 3 องค์ประกอบหลักคือ

ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต (ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร)

ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน (ประกอบด้วย ทักษะการจัดการการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม)

และคุณลักษณะ ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (ประกอบด้วย การควบคุมตนเองได้ ความรับผิดชอบและมีวินัย ในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา) แนวคิดของการพัฒนาได้กำหนดบทบาทของครูให้ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนของการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการสอน

- 1.1 สสำรวจศักยภาพของนักเรียน
- 1.2 วิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาการที่สอน
- 1.3 วางแผนและออกแบบการสอน
 - 1.3.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาและการพัฒนา
ศักยภาพ
 - 1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด
 - 1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
ศักยภาพแต่ละด้านให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
 - 1.3.4 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนสอนระหว่างสอน
และหลังสอน
 - 1.3.5 จัดเตรียมสื่อ และเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ตามที่ระบุในแผน

ขั้นที่ 2 การสอน

- 2.1 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนสอน
- 2.2 แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.3 จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้

2.4 ให้การเสริมแรงนักเรียนตามความเหมาะสมและกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.5 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างดำเนินกิจกรรม

2.6 บันทึกปัญหาที่พบและผลการจัดกิจกรรมท้ายแผน เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 การวัดและประเมินผล

3.1 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังสอน

3.2 สรุปผลการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้พร้อมข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนา

4.1 นำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการปรับปรุงแผนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2 นำแผนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในการสอนครั้งต่อไป

การพัฒนาศักยภาพด้านความรับผิดชอบ มีขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย

1. ให้นักเรียนรู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และวิธีการปฏิบัติตน
2. ให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความเข้าใจ
3. ปลุกฝังและสร้างเสริมให้ควบคุมตนเอง ประพฤติ ปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

ขั้นตอนการพัฒนาสามารถนำมาจัดกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ ตามตัวอย่าง

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบโดยใช้วิธีสอนตาม แนวการพัฒนาศักยภาพ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมที่ 1

ขั้นรู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และวิธีการปฏิบัติตน

จุดประสงค์

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและประเภทของความรับผิดชอบ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกความหมายของความรับผิดชอบได้
2. บอกพฤติกรรมของความรับผิดชอบได้
3. บอกประเภทของความรับผิดชอบได้

เนื้อหา

ความหมายของความรับผิดชอบ

สื่อการเรียนการสอน

1. กระดาษปรีฟ
2. ปากกาเมจิก/สี
3. กระดาษ สำหรับเขียน
4. ใบงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำ

1. ครูสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบโดยใช้คำถามนำดังนี้
 - 1.1 การทำงานให้สำเร็จจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง
 - 1.2 การปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดผลดี บุคคลจะต้องมีคุณลักษณะอย่างไร

ฯลฯ

ขั้นกิจกรรม

1. ครูแจกกระดาษเปล่าให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น
2. ให้นักเรียนเขียนพฤติกรรมของคนที่มีความรับผิดชอบที่นักเรียนรู้จัก หรือเคยพบเห็นลง

ในกระดาษที่แจกให้

3. ให้นักเรียนจับคู่กัน นักเรียนที่ไม่มีคู่รวมกับคู่อื่น เป็น 3 คนได้
4. ให้นักเรียนนำพฤติกรรมของคนที่มีความรับผิดชอบที่เขียนไว้แลกเปลี่ยนกับเพื่อน แล้ว

ร่วมกันสรุป

5. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 7 คน

6. แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบงาน

ขั้นอภิปราย

1. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรายงานผลกสน

2. ครูนำอภิปราย การสรุปผลของแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับความหมาย พฤติกรรม และประเภทของความรับผิดชอบ

ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย พฤติกรรม และประเภทของความรับผิดชอบ โดยอาจมีแนวสรุปดังนี้

ความรับผิดชอบ คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียรและละเอียดรอบคอบ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมาย ยอมรับรู้ และสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลแห่งการกระทำและหน้าที่ที่ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปิดความผิดไปให้ผู้อื่น ทั้งพร้อมที่จะพยายามปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ผู้ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อจะมีพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นตัวของตัวเอง
2. มีความอดทน ต่ออุปสรรคอย่างไม่ท้อถอย
3. มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิม
4. มีความสามารถในการควบคุมตนเอง
5. ยึดมั่นในกฎเกณฑ์
6. เป็นที่ไว้วางใจได้ มีความตรงต่อเวลาและซื่อสัตย์
7. กล้าเผชิญต่อความเป็นจริง

ความรับผิดชอบ อาจแบ่งได้เป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้ถึงฐานะบทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิด อะไรถูก รู้ชั่ว รู้ดี สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ เป็นถูกต้อง

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผูกพันเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง กว้างขวางออกไป ตั้งแต่สังคมขนาดเล็ก ๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ ๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ในสังคมนั้น ๆ

การประเมินผล

1. สังเกตผลการอภิปราย
2. สังเกตการตอบคำถาม

ภาคผนวก

ใบงาน

1. ให้นักเรียนเลือกประธานกลุ่ม และเลขานุการของกลุ่ม
2. ให้สมาชิกแต่ละคนแลกเปลี่ยนข้อมูลพฤติกรรมของคนที่มีความรับผิดชอบ กับสมาชิกอื่นในกลุ่ม
3. อภิปรายสรุปตามประเด็นดังนี้
 - 3.1 ความรับผิดชอบมีความหมายอย่างไร
 - 3.2 พฤติกรรมของความรับผิดชอบมีอย่างไรบ้าง
 - 3.3 ความรับผิดชอบแบ่งได้กี่ประเภท อะไรบ้าง
4. เขียนผลสรุปการอภิปรายลงในกระดาษปฎิบัติที่แจกให้
5. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมส่งตัวแทนรายงาน

กิจกรรมที่ 2

ขั้น รู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และวิธีการปฏิบัติตน

จุดประสงค์

เกิดความตระหนัก ในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกผลที่เกิดจากการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
2. สามารถยกตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่น หรืออื่น ๆ ที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. บอกขั้นตอนการทำงานได้
4. ร่วมอภิปรายในกลุ่มอย่างมีเหตุผล

เนื้อหา

ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ

สื่อการเรียนการสอน

1. แบบประเมินตนเอง
2. กระดาษสำหรับสรุปผลการอภิปราย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

ครูสนทนาเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาความรู้ของนักวิทยาศาสตร์ นักการศึกษา ว่าเขามีวิธีการแสวงหาความรู้ได้อย่างไร และยกตัวอย่างวิธีการหาความรู้ของบุคคลสำคัญบางคน เช่น การพบแรงโน้มถ่วงของโลก ของ เซอร์ไอแซกนิวตัน ที่สังเกตได้จากที่เห็นผลแอปเปิลหล่นจากต้น

ขั้นกิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 7 คน ให้อภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
 - จะใช้วิธีการใดหาความรู้ได้บ้าง
 - การเป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้มีผลอย่างไร
 - คนที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้มีพฤติกรรมอย่างไร
 - ยกตัวอย่างบุคคลที่เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน
2. ขณะที่นักเรียนอภิปรายในกลุ่ม ครูสังเกตว่า บรรยากาศการอภิปรายเป็นอย่างไรและคอยกระตุ้นหรือเสนอประเด็นในการอภิปราย
3. ในการอภิปรายกลุ่ม ครูต้องเน้นให้มีการหมุนเวียนกันเป็นประธาน และเลขานุการ
4. ให้แต่ละกลุ่มเตรียมเสนอผลการอภิปราย

ขั้นอภิปราย

1. ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มรายงานผลการอภิปราย
2. ครูสรุปผลแต่ละกลุ่มเขียนลงกระดานดำ โดยแยกแต่ละประเด็น ข้อใดซ้ำตัดออก
3. ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่ละประเด็น ดังนี้
 - 3.1 วิธีการแสวงหาความรู้มีขั้นตอนอย่างไร
 - 3.2 ควรฝึกตนเองอย่างไรจึงจะเป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้
 - 3.3 นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่เห็นผู้อื่นมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้

ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 จะหาความรู้ได้โดยวิธีใด
 - 1.2 การมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้จะมีผลอย่างไร
 - 1.3 ผู้มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจหาความรู้มีพฤติกรรมอย่างไร
2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านการรับผิดชอบ ต่อสติปัญญาและความสามารถว่า "...ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ ได้แก่ ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้ และฝึกฝนตนเองในด้านเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่อันสำคัญประการหนึ่งของบุคคล ในการที่จะศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ รวมทั้ง

ประสบการณ์ต่าง ๆ และพัฒนาสติปัญญาให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของเราเอง นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพด้วย..”

3. ให้นักเรียนบันทึกผลลงสมุด

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมและการอภิปราย
2. ให้นักเรียนประเมินตนเองจากแบบประเมินพฤติกรรม

กิจกรรมที่ 3

ขั้น คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความเข้าใจ

จุดประสงค์

1. ให้เกิดความตระหนักในเรื่องความขยันหมั่นเพียร
2. เข้าใจความหมายของความขยันหมั่นเพียร
3. วิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความขยันหมั่นเพียร

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม
2. บอกความหมายของด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน
3. บอกผลที่เกิดจากพฤติกรรมขยันหมั่นเพียร ที่มีต่อสังคม ส่วนรวมได้

เนื้อหา

ความรับผิดชอบต่อสังคม (ในด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน)

สื่อการเรียนการสอน

1. บัตรงาน
2. หนังสือภาพเรื่อง เจ้าหญิงน้อย (หรือเนื้อเรื่องนิทาน เรื่องเจ้าหญิงน้อย)
3. ใบความรู้เรื่อง ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำ

1. สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการทำงานให้สำเร็จว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง
2. ครูยกตัวอย่างลักษณะนิสัยของสัตว์ เช่น ผึ้ง มด แล้วใช้คำถามว่าสัตว์ดังกล่าว

มีลักษณะนิสัยที่เด่นในเรื่องใด

ขั้นกิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 7 คน
2. แจกบัตรงาน

3. ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานตามบัตรงาน

ชั้นอภิปราย

1. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลการอภิปราย
2. ครูและนักเรียนร่วมอภิปรายโดยใช้คำถาม เช่น
 - เจ้าหญิงรู้สึกตัวว่าต้องทำงานเพราะเหตุใด
 - เมื่อเจ้าหญิงทอผ้าได้สำเร็จและสวยงาม เจ้าหญิงมีความรู้สึกอย่างไร
 - นักเรียนคิดว่าเจ้าหญิงพบกับเจ้าชายเพราะเหตุผลใด
 - นักเรียนคิดว่าเจ้าหญิงพบกับเจ้าชายเพราะเหตุผลใด
 - นักเรียนได้ข้อคิดจากนิทานเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

ชั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมสรุปผลของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในการอยู่ร่วมกับสังคม ชุมชน จากกรณีศึกษาในด้านความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ซื่อสัตย์สุจริต
2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้
 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผูกพันเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง กว้างขวางออกไป ตั้งแต่สังคมขนาดเล็ก ๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ ๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ในสังคมนั้น ๆ
3. ครูสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้
 ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การตั้งใจที่จะกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยความตั้งใจอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องมีผู้ใดขอร้องว่ากล่าวหรือตักเตือน และมีน้ำใจที่จะช่วยเหลืองานทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนให้สำเร็จด้วยดี ด้วยการกระทำอย่างเต็มความสามารถ จนเห็นได้ชัดว่า ผลงานที่ได้รับนั้นมีปริมาณและคุณภาพดีกว่างานที่เคยทำมาในครั้งก่อน ๆ
 ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะประสบความสำเร็จในชีวิต มีฐานะมั่นคง ตลอดจนเป็นที่ชื่นชมแก่บุคคลทั่วไป
4. ครูแจกใบความรู้เกี่ยวกับความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ในประเด็นความรับผิดชอบต่อชุมชนให้นักเรียนศึกษา

การประเมินผล

1. พิจารณาจากการร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม

ภาคผนวก

1. บัตรงาน

บัตรงาน

เมื่อสมาชิกกลุ่มพร้อมแล้วให้ปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ประธานอ่านหนังสือภาพที่แจก ให้สมาชิกฟัง
3. อภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้
 - 3.1 การเป็นคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านขนานมันเพียรเกิดผลอย่างไร
 - 3.2 บุคคลที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านขนานมันเกิดผลอย่างไร
 - 3.3 สาเหตุที่เจ้าหญิงเปลี่ยนนิสัยจากเกียจคร้านเป็นขยันหมั่นเพียรเพราะอะไร
4. ส่งตัวแทนเสนอผลงาน
2. เนื้อเรื่องย่อนิทานเรื่องเจ้าหญิงน้อย

“ในเมืองหนึ่ง พระราชามีธิดาองค์หนึ่ง ทุกคนเรียกว่า เจ้าหญิงน้อย เจ้าหญิงน้อยมีรูปร่างงดงามมากแต่เป็นคนเกียจคร้านไม่ชอบทำการงานสิ่งใด วันหนึ่งเจ้าหญิงน้อยไปเที่ยวปาม้าที่เจ้าหญิงน้อยทรงเกิดพยศ วิ่งเข้าไปในป่าลึก ทหารและผู้ติดตามเสด็จตามไม่ทันทำให้เจ้าหญิงน้อยหลงอยู่ในป่าคนเดียว

เจ้าหญิงเดินเข้าไปในถ้ำแห่งหนึ่งซึ่งเป็นที่อยู่ของหมี แต่หมีใจดียอมให้เจ้าหญิงอาศัยอยู่ด้วยและหาอาหารมาให้เจ้าหญิงทุกวัน โดยที่เจ้าหญิงไม่ช่วยหาอาหาร นานวันเข้าหมีเกิดความเบื่อหน่ายในความเกียจคร้านของเจ้าหญิง จึงไล่เจ้าหญิงไป เจ้าหญิงน้อยเดินไปในป่าพบกับช่างใจดีและยอมให้อยู่ด้วย แต่เจ้าหญิงเป็นคนเกียจคร้านจึงอยู่กับช่างได้ไม่นานช่างปากก็เกิดความเบื่อหน่าย พอดีเกิดไฟไหม้ป่า ช่างปากก็ไม่ช่วยเจ้าหญิง ปล่อยให้เจ้าหญิงหนีไฟไปเอง

เจ้าหญิงน้อยหนีไฟป่า ไปพบกับชาวนาใจดีและให้เจ้าหญิงน้อยอาศัยอยู่ด้วย ชาวนาให้เจ้าหญิงช่วยทำงานเจ้าหญิงก็บอกว่าทำไม่เป็นและบอกว่าพระองค์เป็นเจ้าหญิงแต่ไม่มีใครเชื่อ ชาวนาบอกว่าหากไม่ทำงานก็ไม่ให้อยู่ด้วย เจ้าหญิงจึงหัดทำงานและเปลี่ยนนิสัยเป็นคนขยันช่วยชาวนาทำงานปลูกผักไปขายจนมีฐานะดี เจ้าหญิงหัดทอผ้าและทอผ้าได้สวยงามมาก มีคนมาขอซื้อผ้าที่เจ้าหญิงทอมากมาย ขณะนั้นมีเจ้าชายเมืองหนึ่งเสด็จมาพบผ้าที่เจ้าหญิงทอวางขายอยู่มีความงดงามมาก คิดว่าผู้ทอผ้าจะต้องเป็นคนมีความขยันหมั่นเพียรเป็นอย่างมากจึงจะสามารถทอผ้าได้สวยงามเช่นนี้ จึงติดตามจนพบเจ้าหญิงและพบว่าเจ้าหญิงเป็นคนสวยเมื่อได้ถามทราบว่าเป็นเจ้าหญิงจึงทรงรับไป...”

กิจกรรมที่ 4

ชั้นปลูกฝังและสร้างเสริมให้ควบคุมตนเอง ประพฤติ ปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

จุดประสงค์

1. ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
2. ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกขั้นตอนการปฏิบัติงานได้
2. บอกวิธีการศึกษาหาความรู้ได้
3. เลือกวิธีการหาความรู้ที่เหมาะสม
4. บอกข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของตนเองได้
5. สามารถแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานได้
6. มีความชื่นชมในผลงานของตนเอง

เนื้อหา

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

1. ด้านสติปัญญาและความสามารถ (การปฏิบัติตนให้เป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน)
2. ความรับผิดชอบด้านกรงาน (การทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ)

สื่อการเรียนการสอน

1. บัตรงาน
2. แบบประเมินผลงาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นนำ

ครูและนักเรียนร่วมสรุปบทวน ความสำคัญของการใฝ่รู้ และพฤติกรรมของผู้ที่มีนิสัยใฝ่รู้

ขั้นกิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละ 3 – 5 คน
2. ครูแจกบัตรงานให้แต่ละกลุ่ม แล้วให้ปฏิบัติงานตามบัตรงาน

ขั้นอภิปราย

1. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนรายงานผลการปฏิบัติงาน ในประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จหรือไม่
 - 1.2 ถ้ากลุ่มใดปฏิบัติงานเสร็จ ให้รายงานผล ดังนี้
 - 1.2.1 มีวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร
 - 1.2.2 เกิดปัญหาระหว่างปฏิบัติหรือไม่ ถ้ามีปัญหาแก้ไขอย่างไร

1.3 ถ้ากลุ่มใดปฏิบัติงานไม่เสร็จ ให้รายงานผลดังนี้

1.3.1 มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร

1.3.2 สาเหตุที่ทำให้งานไม่สำเร็จ

1.3.3 เมื่อเกิดปัญหาได้แก้ไขอย่างไรไปแล้วบ้าง มีวิธีการอื่นในการแก้ไขปัญหาหรือไม่

หรือไม่

2. ครูและนักเรียนร่วมอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

2.1 การทำงานที่ดีควรมีขั้นตอนอย่างไร

2.2 มีวิธีการปฏิบัติงาน (ศึกษาเรื่องที่ได้รับ) อย่างไรจึงจะเสร็จทันตามกำหนดเวลา

และได้ผลงานดี

2.3 กลุ่มที่ปฏิบัติงานสำเร็จและกลุ่มที่ปฏิบัติงานไม่สำเร็จมีวิธีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไร

ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (ตามทักษะกระบวนการ) โดยครูเขียนข้อสรุปลงบนกระดานดำ

2. ให้นักเรียนจดขั้นตอนการปฏิบัติงานลงสมุด

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสรุปของนักเรียน

2. ตรวจผลงานของนักเรียน

3. ประเมินพฤติกรรม

ภาคผนวก

บัตรงาน

เมื่อนักเรียนรวมกลุ่มกันแล้วให้ปฏิบัติดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ

2. ให้แต่ละกลุ่มเขียนรายงาน โดยเลือกเรื่องต่อไปนี้เพียงเรื่องเดียว

2.1 พุทธประวัติ

2.2 วันสำคัญทางศาสนา เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.2.1 วันวิสาขบูชา

2.2.2 วันอาสาฬหบูชา

2.2.3 วันมาฆบูชา

2.2.4 วันเข้าพรรษา

3. ใช้เวลาในการปรึกษาหารือ 10 นาที และค้นคว้าในห้องสมุด 45 นาที

4. ให้ส่งตัวแทนรายงานในประเด็นต่อไปนี้ (ใช้เวลา รายงาน 2 นาที)
 - 4.1 ผลการปฏิบัติงาน
 - 4.2 ขั้นตอนการทำงาน
 - 4.3 ปัญหาในการทำงาน และวิธีแก้ปัญหา

หมายเหตุ ตัวอย่างแผนการสอนที่เสนอไว้นี้ เป็นแผนการสอนที่ใช้สอน 4 ชั่วโมง โดยใช้กระบวนการสอนตามแนวการพัฒนาศักยภาพ ครูอาจจัดการเรียนการสอนให้เหลือเวลาเพียง 1 ชั่วโมงก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและกิจกรรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก สรุปผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า
2. วิธีดำเนินการค้นคว้า
3. ขั้นตอนการดำเนินการจัดทำคู่มือ
4. ขั้นตอนการประเมินคุณภาพคู่มือ
5. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. เพื่อประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีขั้นตอนการดำเนินงาน 2 ส่วนคือ

- ส่วนที่ 1 การสร้างคู่มือ
- ส่วนที่ 2 การจัดทำแบบประเมินคุณภาพคู่มือ

ขั้นตอนการดำเนินการจัดทำคู่มือ

ส่วนที่ 1 การสร้างคู่มือ มีขั้นตอนดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานจัดทำร่างคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือ

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานจัดทำร่างคู่มือ

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ และการสร้างคู่มือ

1.2 การจัดทำร่างคู่มือ ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้คือ

1.2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1.2.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 นำร่างคู่มือที่สร้างเสร็จแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก) ตรวจสอบคุณภาพของร่างคู่มือ แล้วนำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแบบประเมิน ความสอดคล้องมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence - IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (กรมวิชาการ, 2545 : 84)

ผู้เชี่ยวชาญได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.4 ปรับปรุงร่างคู่มือ

ผู้ศึกษานำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไขร่างคู่มือแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำและการแก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อแก้ไขแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำคู่มือ

ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของคู่มือการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยกำหนดโครงสร้างของคู่มือดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์

1.2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.4 แผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ที่ปรึกษาได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- 1) ความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา
 - 2) ขั้นตอนของเนื้อหาของคู่มือให้สอดคล้องกัน ในบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ให้ถูกต้องตามหลักการจัดทำคู่มือ ตลอดจนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ จะต้องมีการประเมินผล ในกิจกรรมนั้น ๆ ให้เห็นชัดเจนว่านักเรียนได้รับการพัฒนาความรับผิดชอบด้านใด
 - 3) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ให้ระบุองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมให้ครูผู้สอนได้เป็นแนวทางนำไป ปฏิบัติการสอนได้ โดยครูผู้สอนไม่ต้องไปสืบค้นอีก
 - 4) การเขียนสาระสำคัญและผลที่คาดหวัง
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และที่แก้ไข มาตรา 27 และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดนิยามปฏิบัติการของการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
4. กำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
- ผู้ศึกษาได้กำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 1) บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว 2) หลักการทำความสะอาดบ้าน เพดาน ห้องนอน 3) หลักการเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง 4) หลักการจัด ตกแต่งผัก ผลไม้ ขนม 5) การดูแลรักษาเสื้อผ้า 6) หลักการเบื้องต้นของการออกแบบ 7) อาชีพที่สุจริต 8) ข้อมูลน่ารู้ 9) คอมพิวเตอร์น่ารู้ 10) งานปลูกผักสวนครัวด้วยเมล็ดในภาชนะ
- ผู้ศึกษาได้เพิ่มเติมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน 7 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การทำค่านิยมให้กระจ่าง 2) การใช้สถานการณ์จำลอง 3) การปรับพฤติกรรม 4) การสร้างเสริมลักษณะนิสัย 5) การสอนที่เน้นพัฒนาศักยภาพ 6) การสอนแบบนาฏการ 7) การแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นตอนการประเมินคุณภาพคู่มือ

ส่วนที่ 2. จัดทำแบบประเมินคุณภาพคู่มือ

แบบประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วยเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างแบบประเมินดังนี้

2.1 กำหนดประเด็นการประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและโครงสร้างของคู่มือ

2.2 จัดทำข้อกระทงสำหรับประเมินตามประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้ประเมินพิจารณาประเด็นการประเมินที่กำหนดโดยให้ลงความเห็น ว่า เหมาะสม หรือ ไม่เหมาะสม หรือไม่แน่ใจ

2.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบ ในการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ประเมิน กำหนดค่าคะแนนความคิดเห็น

การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นแบบประเมินคุณภาพคู่มือ
ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ความคิดเห็น					เฉลี่ย (IOC)
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
1. การจัดรูปแบบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
2. รูปแบบการนำเสนอ	0	+1	+1	+1	+1	.8
3. โครงสร้างของคู่มือ	+1	+1	+1	0	+1	.8
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา	+1	+1	+1	+1	0	.8
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นไปตามหลักการ/ทฤษฎี	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบมีความชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบในคู่มือมี องค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
9. คู่มือมีข้อเสนอแนะในการจัด กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ อย่างหลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไป ปฏิบัติในสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญความเห็นเกี่ยวกับข้อกระทงประเด็นการประเมิน คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.8 – 1.0 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย 0.5 ที่กำหนดไว้ แสดงว่าข้อกระทงสำหรับประเมินตามประเด็นที่กำหนดไว้มีคุณภาพ นำไปใช้ในการประเมินได้

ส่วนที่ 2 ประเมินคุณภาพคู่มือ

ในการประเมินคุณภาพคู่มือ ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

1. นำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ที่ได้จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ประเมินคุณภาพคู่มือ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

นักวิชาการ

1. นายสุนทร เขยขึ้น ศึกษาพิเศษ 9 สพท.นครนายก
2. นายเลิศศักดิ์ พรหมประเสริฐ ผู้ตรวจราชการ สพท. นครนายก
3. นายปรีชา ภาวโน ศึกษาพิเศษ ระดับ 9 สพท.นครนายก
4. นางสาวพรศิริ กองนวล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอองครักษ์
5. นางสาวสุภาพร วงศ์เหรียญทอง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนวัดดอนยาย

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายถวัลย์ คำสีม่วง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นายสุรศักดิ์ ดิษฐสุวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
3. นายวิเชียร ประจุมูล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีจุฬา
4. นางสาวนิติพร เนติ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลอง 3 วิทยา
5. นายสุพรรณ สุวิชากร ครูใหญ่โรงเรียนคริสตสงเคราะห์

ครูผู้สอน

1. นางศิริกุล จิระเสวี อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นางสาวพิมพ์จันทร์ วัชรจักร อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลเมืองนครนายก
3. นายกิตติชัย สุธาสีโนบล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดปากคลองพระอาจารย์
4. นางเพ็ญแข พุ่มพิมล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดสันตยาราม
5. นายชวลิต ศีตะปันย์ อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดสมบุญนาคคี

2. วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จากแบบประเมิน คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 100 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 4.501 ขึ้นไป	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด

สรุปผลการประเมินคุณภาพคู่มือปฏิบัติงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียน
การสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การจัดรูปแบบ	4.53	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
2. รูปแบบการนำเสนอ	4.33	0.49	เหมาะสมมาก
3. โครงสร้างของคู่มือ	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา	4.80	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์	4.73	0.46	เหมาะสมมากที่สุด
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักการ/ ทฤษฎี	4.67	0.49	เหมาะสมมากที่สุด
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบมีความชัดเจน	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบในคู่มือมีส่วนประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้	4.80	0.41	เหมาะสมมากที่สุด
9. คู่มือมีกิจกรรมเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบอย่าง หลากหลาย	4.33	0.82	เหมาะสมมาก
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติใน สถานศึกษา	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน	4.93	0.26	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.75	0.12	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 2 แสดงว่า คุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด 11 ข้อ และมีความเหมาะสมมาก 2 ข้อ

2. วิเคราะห์คุณภาพคู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จากแบบประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ($\bar{X}$, S.D.)

อภิปรายผล

จากการดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยกำหนดโครงสร้างของคู่มือ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำชี้แจงการใช้ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดเพียงพอในการทำทำความเข้าใจ รูปแบบโครงสร้างดังกล่าวทำให้คู่มือมีความสมบูรณ์ครบถ้วน มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน สรุปผล ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.8 – 1.0 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย ที่กำหนดไว้ เท่ากับ 0.5 แสดงว่าคู่มือมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนั้น เมื่อนำคู่มือดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินพบว่าคู่มือมีคุณภาพขององค์ประกอบด้านโครงสร้างของคู่มือ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 17 – 18) ซึ่งกล่าวว่า คู่มือควรประกอบด้วย เนื้อหา รูปแบบ และการนำไปใช้ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2539 : 154 – 159) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่าควรประกอบด้วย คำชี้แจง เนื้อหาสาระ การเตรียมกิจกรรม กระบวนการ

จากผลการประเมินคุณภาพของ คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก พบว่า คู่มือ มีคุณภาพเฉลี่ยทั้งฉบับ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 โดยมีคุณภาพขององค์ประกอบด้าน การจัดรูปแบบ โครงสร้างของคู่มือ ด้านความถูกต้องตามหลักวิชาของเนื้อหาสาระ ด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นตอนของคู่มือ เป็นไปตามหลักการ/ทฤษฎีด้านความชัดเจนของคู่มือ คู่มือมี

ส่วนประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้ค่าเฉลี่ย คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์ คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านรูปแบบการนำเสนอ และ ด้านความหลากหลายของกิจกรรมเสนอแนะของคู่มือ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คู่มือได้จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสาระที่เน้นการปฏิบัติมีภาระงานมอบหมายให้นักเรียนได้รับผิดชอบ ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล กิจกรรมการเรียนรู้จึงส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกและพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มิตตันและแฮริส (Mitton and Harris, 1962 : 407 - 416) ที่ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบต่อผู้อื่นว่า การฝึกความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังอายุน้อย ๆ โดยเด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในคู่มือซึ่งมุ่งเน้นการฝึกให้นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบต่อเวลา การร่วมปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 83 - 95) ที่กล่าวถึงลักษณะของคนที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นว่า ทำงานเสร็จและทันเวลาที่กำหนด ไม่ทิ้งงานกลางคัน ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด และตรงต่อเวลาในการทำงานหรือนัดหมาย

นอกจากนั้นคู่มือ ยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผู้อื่นโดยตรงโดยใช้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น 7 รูปแบบได้แก่ การใช้สถานการณ์จำลอง การทำค่านิยมให้กระจ่าง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างเสริมลักษณะนิสัย การสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ การสอนแบบนาฏกรรม การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งผู้ศึกษาได้ประมวลเอกสาร และนำมาใช้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้คู่มือมีคุณค่า และมีคุณภาพจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้เรียนจากการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นี้ไปใช้
2. ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษา เช่น คุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน และการประหยัด เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีไปใช้
4. ควรมีการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อจัดกิจกรรมสอดแทรกการพัฒนาความรับผิดชอบในแต่สาระการเรียนรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาความรับผิดชอบได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. สถานศึกษาควรปรับโครงสร้างหลักสูตรโดยจัดเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบโดยตรง โดยอาจจัดทำเป็นหลักสูตรเพิ่มเติม หรือ จัดไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. ควรมีการกำหนดการประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนทั้งในระยะสั้น และระยะยาวเพื่อติดตามผลการพัฒนา โดยใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย
7. ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก จันทร์ขจร. (2535). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.
- กรรณารักษ์ ดวงแจ่มกาญจน์. (2541). การเปรียบเทียบผลของการใช้คำปรึกษารายบุคคลและ เป็นกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก กรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). คู่มือดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพการเรียนรู้คู่กับการ ทำงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). รายงานการพัฒนาศักยภาพ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้าน การควบคุมตนเองได้และความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). การวิจัยและพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). คู่มือนิเทศการจัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษา.
- กรมการศาสนา. (2541). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- กิตติมา ปรีดีดิถ. (2532). การบริหารและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ 2. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย จำกัด
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคนอื่น ๆ. (2541). สภาวะการทำงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จันทร์ ทองนาค. (2545). *การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนในเครือพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์ พวงยอด. (2543). *การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2540). *คุณสมบัติการวัดและคุณภาพมาตรฐานวัดเจตคติเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อที่สร้างขึ้นโดยประยุกต์วิธีการธอร์นไคด์*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การทดสอบและการวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จรีรัตน์ นันทพิทกุล. (2538). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เนติลา ชื่นสุวรรณ. (2539). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความสนใจในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบเรียนเป็นคู่กับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ถวิล จันทร์สว่าง. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (การวัดผลการศึกษา). ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ธนพร, วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- นภดล ภาชนะวิเชียร. (2540). การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและแรทส์.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลและประเมินผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2544). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดและ
วิธีการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา
เอกสารอัดสำเนา.
- (2545). รายงานการวิจัยการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ :
แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารอัดสำเนา.
- บุษรา จิตลำดวน. (2538). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน การเขียน ภาษาอังกฤษและ
ความรับผิดชอบในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการ
สอนมินิคอร์สแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู.(การมัธยมศึกษา). วิทยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุรชัย ศิริมหาสาร, และคนอื่น ๆ. (2545). แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1,4 (ซีดีรอม). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ป.มหาพันธ์. (2536). สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์การพิมพ์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. และคนอื่น ๆ. (2539). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. (2519). พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. <http://www.ku.ac.th/th/king-ku/o2519.htm/>
- พระธรรมกิตติวงศ์. (ทองดี สุรเตโช). (2546). บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัด
การศึกษา กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา. 2546
- พระมหาไพรัช เขียนวงศ์. (ไพรัช เขียนวงศ์). "พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการเป็นอสังขนิม"
พุทธศาสนศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค. – เม.ย. 2539 : หน้า 59 – 78).

- พัชรา สุนทรนนท์. (2544). การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้คำและความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วย ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยการเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญแข พุ่มพิมล. (2545). รายงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาศักยภาพแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองนครนายก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก.
- เพราพรรณ เปลี่ยนภู. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. ธนบุรี: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ภัสรา อรุณมีศรี. (2533). การพัฒนามาตรวัดเจตคติด้านความรับผิดชอบต่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ภาวนา เทียนขาว. (2540). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบแก้ปัญหากับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- มิลินท์ ลำภาเงิน. (2524). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากการประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521 วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การประถมศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- รพีพรรณ เอกสุภาพันท์. (2545). บทสรุปและแบบฝึกการเขียน รายวิชา ส503 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- .(2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- .(2542). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- .(2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- วรเชษฐ์ โชคชัย. (2536). การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาไทย และความรับผิดชอบของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนแบบนาฏการกับการสอนตามคู่มือครู.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วัชร ธุวธรรม. (2539). จิตวิทยาพัฒนานุคลิกภาพ (53 กลยุทธ์เสริมพลังตนเอง). กรุงเทพฯ: พหลชัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วัลภา ดวงชาทม. (2539). ผลการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน
ชั้นประถมปีที่ 4 โรงเรียนเขาวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์. ขอนแก่น :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาสนา ไตรวัฒนธงไชย. (2543). การเปรียบเทียบความเข้าใจการอ่านและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้
วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือตาม
วิธีเอสทีเอ็ดกับวิธีสอนตามคู่มือครู. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิทย์ วงศ์ใหญ่. (2543). "ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ, ในร่วมคิด
ร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. หน้า 18 -33. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2538). "ความรู้ในทัศนะของพระพุทธศาสนา" พุทธศาสนศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 3
(กันยายน – ธันวาคม 2538) 42 – 52
- ศศิวิมล เนืองนิตย์. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบในการเรียน
วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการ
สอนตามคู่มือครู. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ. (2535). การจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงาน
ข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิรินันท์ วรรัตนกิจ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์
คาโนนิคัล ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- สมพร โตนว. (2537). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบ PSI. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2514). การพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย พระนคร: แพรวพิทยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. (2547). รายงานการนิเทศติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2546. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล นครนายก: สำนักงานเขตพื้นที่ฯ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). รายงานการวิจัยเรื่องสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดู (แรกเกิดถึง 6 ปี) : บนเส้นทางแรงงานอพยพจากอีสานสู่กทม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎามนตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน "ทฤษฎีการเรียนรู้" เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ ต้นแบบการเรียนรู้ทางหลักทฤษฎี และแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎามนตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). คุณธรรมพื้นฐาน, คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำเนียง ศิลปประกอบ. (2540). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กับที่เรียนด้วยการเรียนการสอนตามคู่มือครู. ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิพงศ์ บุญดวง. (2541). การสร้างแบบทดสอบวัดลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรง ความไม่เที่ยงตรงและความเชื่อมั่น. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- โสภิตา ลิ้มวัฒนาพันธ์. (2538). การเปรียบเทียบผลการปรับปรุงพฤติกรรมโดยใช้การควบคุมตนเองกับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร ที่มีต่อการเพิ่มและการคงอยู่ของพฤติกรรม
ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ ชั้นปีที่ 1.
ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2538). การวัดและพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อรศรี จารุไพบูล. (2545). การพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ปวส.) สาขาการโรงแรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนครโดยการ
ฝึกปฏิบัติ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพา อรุณพราหมณ์. (2539). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความ
รับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนตาม
คู่มือครู. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อาวุธ พรหมานอก. (2534). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความรับผิดชอบในการเรียน
วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนไวยบทยเรียนโมดูล กับการสอน
ตามคู่มือครูของ สสวท. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. (2537). ผลของการฝึกอบรมตามไตรสิกขา ต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของ
นักศึกษาวิชาชีพครูสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- Bacon, Charles Samuel. (1987, June). " *Teacher Goal Structures and Student Responsibility for Learning : A Student Perspective.* " Dissertation Abstracts International. 46(9) : 659.
- Butterworth, Thomas W. (1974, October). " *The Relationship of two Different Methods of Reporting Pupil Progress to the Reading Achievement School.*" *Attitude and Self Responsibility of a Sample of Six grade Pupils.* Dissertation Abstracts International. 35 : 2043 – A

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบคุณภาพคู่มือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือปฏิบัติงาน

.....

นักวิชาการ

1. นายสุนทร เขยชื่น ศึกษาพิเศษ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. นายเลิศศักดิ์ พรหมประเสริฐ ผู้ตรวจราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
3. นายปรีชา ภาวโน ศึกษาพิเศษ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
4. นางสาวพรศิริ กองนวล นักวิชาการ 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
5. นางสาวสุภาพร วงศ์เหรียญทอง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนวัดดอนยอ

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายถวัลย์ คำสีม่วง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นายสุรศักดิ์ ดิษฐสุวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
3. นายวิเชียร ประจุมูล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีจุฬา
4. นางสาวนิตพร เนติ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลอง 3 วิทยา
5. นายสุพรรณ สุวิชาการ ครูใหญ่โรงเรียนคริสตสงเคราะห์

ครูผู้สอน

1. นายกิตติชัย สุธาสีโนบล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนปากคลองพระอาจารย์
2. นางศิริกุล จิระเสวี อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลนครนายก
3. นางสาวพิมพ์จันทร์ วัชรฉัตร อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลเมืองนครนายก
4. นางเพ็ญแข พุ่มพิมล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดสันตยาราม
5. นายชวลิต ศีตะปันย์ อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดสมบุญธรรมศักดิ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรม

นักวิชาการ

1. นายสุนทร เขยขึ้น ศึกษาพิเศษ 9 สพท.นครนายก
2. นายเลิศศักดิ์ พรหมประเสริฐ ผู้ตรวจราชการ สพท. นครนายก
3. นายปรีชา ภาวโน ศึกษาพิเศษ ระดับ 9 สพท.นครนายก
4. นางสาวพรศิริ กองนวล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอองครักษ์
5. นางสาวสุภาพร วงศ์เหรียญทอง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนวัดดอนยาย

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายถวัลย์ คำสีม่วง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นายสุรศักดิ์ ดิษฐสุวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนครนายก
3. นายวิเชียร ประจุมูล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีจุฬา
4. นางสาวนิติพร เนติ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลอง 3 วิทยา
5. นายสุพรรณ สุวิชากร ครูใหญ่โรงเรียนคริสตสงเคราะห์

ครูผู้สอน

1. นางศิริกุล จิระเสวี อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลนครนายก
2. นางสาวพิมพ์จันทร์ วัชรจักร อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนอนุบาลเมืองนครนายก
3. นายกิตติชัย สุธาสีโนบล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดปากคลองพระอาจารย์
4. นางเพ็ญแข พุ่มพิมล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดสันตยาราม
5. นายชวลิต ตีตะปันย์ อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดสมบุญสามัคคี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นายประกฤต เอี่ยมสกุล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. นายสมบัติ แจ่มดวง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเมืองนครนายก
3. นายพุทธจักร พูนเพิ่มสุขสมบัติ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภองครักษ์
4. นางวรรณวิไล พันธุ์สีดา ศึกษาพิเศษ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
5. นายสมชาย พุ่มพิมล ศึกษาพิเศษ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

รายชื่อผู้ตรวจสอบรูปแบบการประเมิน

1. นางธีรนาถ รอดแก้ว ศึกษาพิเศษ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
2. นางสาวพรศิริ กองนวล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภองครักษ์
3. นางพิสมัย สาระกุล อาจารย์ 2 โรงเรียนวัดศรีจุฬา

แบบประเมินคุณภาพ
คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

แบบประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคู่มือแล้วให้ระดับคุณภาพของคู่มือตามประเด็นในรายการประเมิน
 โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพ โดยกำหนดระดับคุณภาพดังนี้

5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	5	4	3	2	1
1. การจัดรูปเล่ม					
2. รูปแบบการนำเสนอ					
3. โครงสร้างของคู่มือ					
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา					
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์					
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักการ/ทฤษฎี					
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบมีความชัดเจน					
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบในคู่มือมีส่วนประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้					

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	5	4	3	2	1
9. คู่มือมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่ออย่างหลากหลาย					
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา					
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา					
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์					
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน					

แบบประเมินคุณภาพคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ในกระบวนการเรียน การสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคู่มือแล้วประเมินคู่มือตามประเด็นในรายการประเมิน

โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือก และหรือแสดงความคิดเห็น

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
1. การจัดรูปเล่ม				
2. รูปแบบการนำเสนอ				
3. โครงสร้างของคู่มือ				
4. คู่มือมีเนื้อหาสาระถูกต้องตามหลักวิชา				
5. คู่มือมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์				
6. ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักการ/ทฤษฎี				
7. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบมีความชัดเจน				
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบในคู่มือมีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน				
9. คู่มือมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ				

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
อย่างหลากหลาย				
10. คู่มือมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา				
11. คู่มือมีประโยชน์ต่อสถานศึกษา				
12. คู่มือมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์				
13. คู่มือมีประโยชน์ต่อนักเรียน				

ข้อเสนอแนะความคิดเห็น

.....

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสมจิตร ทับทิม
วัน/เดือน/ปีเกิด	22 มีนาคม 2497
สถานที่เกิด	ตำบลสาริกา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครนายก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	34/1 หมู่ 4 ตำบลสาริกา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครนายก(26000)
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	บุคลากร 7 ว. กลุ่มงานเลขานุการคณะอนุกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา) กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ถนนสุวรรณศร อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครนายก 26000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2511	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนศรีนครนายก จังหวัดนครนายก
พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนดุสิตพลนิชกร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2516	ประกาศนียบัตรชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2526	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร